

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ

SİGORTACILIK ANABİLİM DALI

SİGORTA ŞİRKETLERİNDE SERMAYE YETERLİLİĞİ

(SOLVENCY II)

Yüksek Lisans Tezi

NURDAN ÇAĞATAY

İSTANBUL – 2008

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ

SİGORTACILIK ANABİLİM DALI

SİGORTA ŞİRKETLERİNDE SERMAYE YETERLİLİĞİ

(SOLVENCY II)

Yüksek Lisans Tezi

NURDAN ÇAĞATAY

Danışman: PROF.DR.TİĞİNCE OKTAR

İSTANBUL – 2008

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü

Aşağıda belirtilen lisansüstü tez, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği hükümlerinde belirtilen esaslar çerçevesinde jüri önünde savunulmuş ve jüri tarafından başarılı bulunmuştur.

TEZ BAŞLIĞI : Sigorta Şirketlerinde Sermaye Yeterliliği
(Solvency II)

TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİ HAZIRLAYAN : Nurdan ÇAĞATAY

ANABİLİM DALI : Sigortacılık

SAVUNMA TARİHİ : 15.09.2008

JÜRİ ÜYELERİ :

GÖREVİ

ADI SOYADI

İmza

Danışman

Prof.Dr.Tiğınçe OKTAR

Üye

Yrd.Doç.Dr. Kamil USLU

Üye

Yrd.Doç.Dr.Rahmi Deniz ÖZBAY

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans öğrenciliğim ve tez hazırlama süreci boyunca danışmanım Prof. Dr. Tiğince OKTAR' a paha piçilmez rehberliği, desteği ve bana karşı olan yardımseverliği için minnettarlığımı ifade etmek isterim. Ayrıca yardımlarından dolayı Arzu VARLI'ya teşekkür ederim.

Bütün bu zaman zarfında beni motive eden arkadaşım Nur YAVUZ' a teşekkürü bir borç bilirim ve manevi destekleri ile beni yalnız bırakmayan yöneticime ve hertürlü desteği veren arkadaşlarıma teşekkür ederim. Son olarak tez boyunca bana sabır gösteren anneme gönülden teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TABLolar LİSTESİ	iii
ŞEKİL ve GRAFİKLER LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	v
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FAALİYETLERİNDE BAŞARISIZLIĞA YOL AÇAN FAKTÖRLER ve RİSKLER

1.1. Risk Faktörleri ve Sermaye Yeterliliği	4
1.2. Mali Yeterliliği Etkileyen Riskler	12
1.2.1. İşletme Riskleri	12
1.2.2. Sistemik Riskler	14
1.2.3. Sistemik Riskler	15

II. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ MALİ YETERLİLİK DÜZENLEMELERİ

2.1. Genel Açıklama	18
2.2. Asgari Garanti Fonu Uygulamaları	20
2.3. Sigorta Sektöründeki Sermaye Yeterliliği ve Ödeme Gücü İlkeleri	23
2.4. Solvency I	30

2.5. Sermaye Yeterliliği Uygulamasındaki	
Gelişmeler (Solvency II)	31
2.5.1. Hayat Dışı Sigorta Şirketleri	36
2.5.2. Hayat Sigorta Şirketleri	38
2.6. Cari Yüklümlülük Karşılama Yeterliliği	39
2.6.1. Hayat Dışı Sigortalar	39
2.6.2. Hayat Sigortaları	40

III. BÖLÜM

FİNANSAL RAPORLAMA VE SOLVENCY DENETİMİ	41
3.1. Finansal Raporlama	41
3.1.1. Muhasebe Standartları	42
3.1.2. Finansal Tablolar	43
3.1.2.1. Bilanço	44
3.1.2.2. Gelir Tablosu	45
3.1.3. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Uygun	
Derecelendirme	46
3.1.4. Teknik Alandaki Düzenlemeler	50
3.1.4.1. Hayat Dışı Sigortalar	51
3.1.4.2. Hayat Sigortalar	51
3.1.4.3. Reasürans Şirketleri	52
3.1.4.4. Bireysel Emeklilik Şirketleri	55
3.2. Solvency Denetimi	55
3.2.1. Genel Açıklama	55
3.2.2. Erken Uyarı Göstergeleri	63

IV. BÖLÜM

SOLVENCY II UYGULAMALARININ SİGORTA SEKTÖRÜNE ETKİLERİ	66
4.1. Solvency II Projesinin Olumlu ve Olumsuz Etkileri	66
4.2. Mali Yeterlilik II Projesinin Sonuçları	68
SONUÇ	72
KAYNAKÇA	75

ÖZET

Sigorta sektörü ekonomik büyümede temel bir öneme sahiptir. Sigorta şirketleri, diğer finansal araçlar gibi ekonomik büyümeye katkı sağlarlar. Diğer finansal araçlardan farklı olarak, sigorta sektörünün temel görevi ise; sigortalıları ve ekonomiyi gelecekteki riskler sonucu ortaya çıkacak kayıplara karşı koruma altına almaktır.

Bazen öngörülemeyen risklerin ortaya çıkması durumunda, sigorta şirketlerinin kaynakları, yükümlülüklerini karşılamada yetersiz kalabilmektedir. Sigorta sektörünün ve ekonominin istikrarlı bir şekilde gelişiminin sağlanması ayrıca poliçe sahiplerinin menfaatlerini korunması için, sigorta şirketlerinin mali yapılarının yeterince güçlü olması gerekmektedir.

Büyük sayılar ve olasılıklar teorisine göre; sigorta sisteminde riskler, sigorta portföyü ile orantılı olarak portföy büyüdükçe daha iyi karşılanabilmekte ve zararlar daha kolay giderilebilmektedir. Başka bir ifade ile, küçük işletmelerde karşılıklarla sonuçlar arasındaki açıklar daha çok olmaktadır. Bunun için bir sigorta işletmesinin öz kaynaklarının yeterli olması uygun olacaktır.

Yükümlülük karşılama yeterliliği hesaplamasının, sigorta şirketlerinin mali yapısını en doğru ve en gerçekçi şekilde yansıtması için, şirketlerin karşı karşıya kaldığı tüm risklerin dikkate alınması gerekmektedir. Uygulanan, mevcut yükümlülük karşılama yeterliliği sistemi (Solvency I), sigorta sektörünü etkileyen ve hatta şirketlerin iflasına neden olabilen riskleri kapsamadığından, Avrupa Birliği’de 2002 yılından beri, sigorta şirketlerin karşı karşıya kaldığı tüm riskleri kapsamlı olarak ele alan, Solvency II Projesi üzerinde çalışmaları sürdürmektedir.

Bu çalışmanın amacı Avrupa Birliği için olduğu kadar, Türk sigorta sektörü için de, önemli olan ve 2012’de uygulamaya konulacak olan, Solvency II Projesi’nin içeriğini ve sigorta şirketlerine dolayısıyla sektöre olan olası etkilerini incelemektir.

ABSTRACT

Insurance sector has a prominent role in the economic growth. Insurance companies contribute a lot to economic development as other financial intermediaries. Differing from other financial intermediaries, insurance sector protects insured people and economy from the risk of loss threat and adopt this as a main responsibility.

Sometimes, insurance companies may not have enough resources to meet their liabilities for the existence of potential risks. Therefore, these companies should provide strong enough budget in order to supply a self consistency in development of economy and insurance sector in addition to keep the self seeking of owners of bill of exchange.

According to The Great Number and Probability Theory, risks in the insurance system are directly proportional with insurance portfolio. That is to say, when portfolio increases, it meets demands and deficits. In other words, in the small businesses the deficit between operating accounts and collateral accounts is in excessive amounts. Thus, the equity capital of an insurance company should be sufficient to meet those kinds of deficit.

The computation of the competence of the insurers' liabilities should reflect the financial structure of the insurance company in the most accurate and realistic way. Hence, the risks of the companies should be carefully taken into consideration. As the present system of competence in meeting liabilities (Solvency I) does not cover the risks that affect the insurance sector and even cause the liquidation of the company, EU has been working on Solvency II Project, covering all of the risks that the companies encounter comprehensively since 2002.

The aim of this study is to analyze the content and the possible effects of Solvency II, being prominent both for EU and Turkey and will be put into effect in 2012, on insurance companies and consequently on the sector.

Tablolar Listesi

Sayfa No

Tablo 1	: 115 Başarısız Sigorta Şirketi Üzerinde Yapılan Araştırma Sonuçları	7
Tablo 2	: Makro Acıdan Hayat ve Hayat Dışı Sigorta Şirketleri için Sistemik Riskler	16
Tablo 3	: Mikro Acıdan Hayat ve Hayat Dışı Sigorta Şirketleri için Sistemik Riskler	17
Tablo 4	: Sigorta Şirketi Bilançosu	44
Tablo 5	: Solvency Ölçme Yöntemlerinin Sınıflandırılması	48
Tablo 6	: Finansal Varlıkların Metodoloji Hesaplamasında Kullanılan Formül Detayları	49
Tablo 7	: Ülkelere göre reasürans denetim yaklaşımları	54

Şekiller ve Grafikler Listesi	Sayfa No
Şekil 1 : Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Başarısızlık Nedenleri	4
Şekil 2 : Başarısız Sigorta Şirketleri ile ilgili Araştırma Sonuçları	8
Şekil 3 : IAS, IFRS, Kredi Derecelendirme ve Ekonomik Sermaye İlişkisi	36
Şekil 4 : Hedef – Solvency Kapitalin Belirlenmesi	59
Şekil 5 : Sigorta Denetiminde Ortak Yapı ve Standartlar	61
Şekil 6 : Sigorta Şirketlerinin Finansal Pozisyonunun Denetisel Ölçümü ile Kamusal Finansal Raporlama İlişkisi	62
Şekil 7 : Solvency II Projesinin Olumlu Yanları	67
Şekil 8 : Solvency II Projesinin Olumsuz Yanları	68
Şekil 9 : Risk Kontrolü	69
Şekil 10 : Sermaye Pazarının İlgisi Açısından Risk ve Değer Bazlı Yönetim	70

Kısaltmalar Listesi

DFA: Dynamic Financial Analysis

EISA: European Insurance Supervisory Association

IAIS : International Association of Insurance Supervisors

IAS: International Accounting Standards

IASB: International Accounting Standards Board

IBNR: Incured but not Reported

IFRS: International Financial Reporting Standards

MCR : Minimum Capital Requirement

NAIC: National Association of Insurance Commissions

RBC : Risk – Based Capital

SCR : Solvency Capital Requirement

GİRİŞ

Finans sektöründe krizlerin yeniden yapılanma ihtiyacı ortaya koyması, geçmişteki başarısızlıkların tekrarlanmaması açısından, Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) ve OECD gibi kuruluşlar finansal pazarlarda istikrarın sürmesini amaçlamaktadır.

Sigorta sektörü son yıllarda önemli bir yapısal değişim sürecindedir. Sigortacılık yapısı gereği risk odaklı bir faaliyettir. Bir çok sigorta şirketinin sermaye yapıları, karşılaştıkları riskleri etkin bir şekilde ölçmemeleri ve değerlendirmemeleri nedeniyle olumsuz etkilenmektedir. Risk bazlı yönetim ya da değer bazlı sermaye yönetimi sigorta şirketlerinin varlıkları ile yükümlülükleri arasında denge kurmaya ve gelecekte karşılaşılması muhtemel riskler için önceden karşılık ayırarak, sermaye yapısının erozyonuna karşı önlem almaktadır.

Öte yandan uluslararası muhasebe birliği ortak standartlar yayınlayarak, sigorta şirketleri arası harmonizasyonu desteklemektedir. 2005 yılında uygulanmaya başlayan söz konusu standartlar grup şirketlerinin de finansal tablolarını Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na (IFRS) göre düzenlemelerini öngörmektedir. Sermaye pazarından yararlanmayan halka açılmamış şirketler için seçimsel bir uygulama olsa da hisseleri borsaya kota edilmiş firmaların bundan böyle IFRS normlarını kullanmaları gerekmektedir. Uluslararası sermaye piyasalarında bono ve tahvil yoluyla fonlamaya giden sigorta şirketlerinin finansal tablolarının hazırlanmasında IFRS ilkeleri uygulaması 2007 yılına uzatılmıştır.

Sigorta şirketlerinin finansal enstrümanları paranın zaman değerini esas alarak finansal tablolara kaydetmeleri şirketlerin sermaye yapısını etkilemektedir. Artan faiz oranları üzerinden tahvil çıkarılması sonucu gelecekte yüksek bir faiz oranı ile iskonto edilmesi zorunluluğunu da getirmektedir. Özellikle paranın zaman değeri dikkate alınmadan belirlenen ürün ve hizmet fiyatlaması, sigorta şirketlerinin mali yapısının bozulmasına yol açabilir.

Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde bulunan ülkemizin finans sektörünü harmonizasyonunu sağlarken, sigortacılığın Solvency II Uygulaması ile uyumlaştırılması şirketlerin gelecekteki performanslarını önemli ölçüde etkiler. Farklı boyutta ve verimlilik düzeyinde olan sigorta şirketlerinin değişen yeni yapıya kendilerini uyarlaması, yeni yönetim

anlayışının benimsenmesi ile mümkündür. Bu bakımdan sigorta şirketleri üç temel yapısal blok olarak belirlenen sermaye yeterliliği, basiretli denetim ve piyasa disiplini açısından reorganize edilerek gerek ek iş almak, gerekse verimlilik amaçlarına ulaşmak için, Solvency Sistemini bir bütün olarak uygulamaları gerekir.

Yukarıda ana hatları ile belirlenen Solvency II ya da sigortacılıkta risk ve değer bazlı yönetim sisteminin ortam ve şartlarının oluşmasına katkıda bulunmayı amaçlayan bu çalışmada dört temel bölümden oluşan bir plan izlenmektedir.

Birinci bölümde sigortacılık sektöründe faaliyet gösteren şirketlerdeki başarısızlık ve düzenleme gereği üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde Avrupa Birliği mali yeterlik düzenlemeleri ele alınmıştır. Mali yeterlik alanındaki uygulamalar açıklanarak sırasıyla asgari garanti fonu, Solvency I, Solvency II tanıtılmış, sigorta sektöründe sermaye yeterliliği ve ödeme gücü ilkeleri bu bölümde sunulmuştur.

Üçüncü bölümde finansal raporlama ve solvency denetimi incelenmektedir. Bu bölümde finansal raporlama standartları ile uluslar arası finansal raporlama standartları ilişkilendirilerek, finansal tablolar ve sermaye yeterlik rasyosu ile ilgili ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir. Ayrıca çeşitli sigorta branşları için gerekli sermaye ihtiyacı belirtilmekte, daha sonrasında ise solvency denetimi, erken uyarı göstergeleri ve genel koruyucu önlemler irdelenmiştir.

Solvency II uygulamalarının sigorta sektörüne etkileri dördüncü bölümde incelenmiştir. Bu bölümde projenin olumlu ve olumsuz etkilerinin yanın sıra projenin sonuçları detaylı olarak açıklanmıştır.

I. BÖLÜM

SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FAALİYETLERİNDE BAŞARISIZLIĞA YOL AÇAN FAKTÖRLER ve RİSKLER

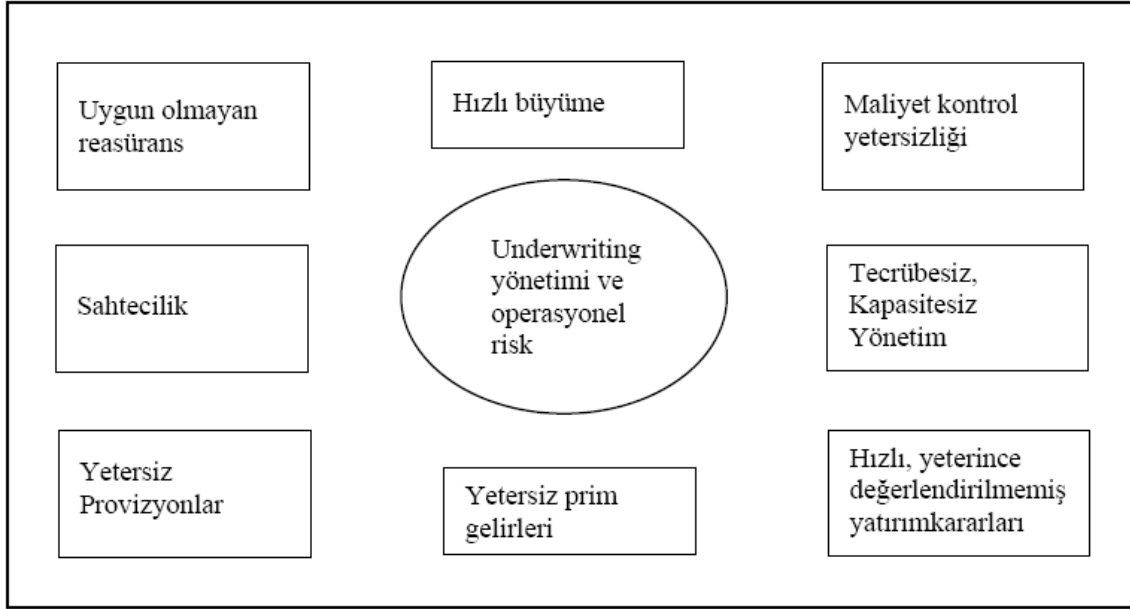
Özellikle 90'lı yıllarda Avrupa ve ABD'de birbirinden bağımsız yapılan paralel araştırmalar sigorta şirketlerindeki başarısızlığı ve bunun nedenlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. 1990 yılındaki bir raporda sigorta şirketlerinin temel başarısızlık nedenleri; büyük zararların birikimi, düşük fiyatlama, yetersiz karşılık ayırma, yönetim yetersizliği, hileli davranışlar, hızlı ve kontrolsüz büyüme, yeni ürün ve bölgelere açılım ve reasürans programları olarak belirlenmiştir¹. Çoğu başarısızlık durumlarında zayıf yönetim ve genç işletme başarısızlıklarının yol açtığı nakit akış süreci, kotastrofik zararlar, birçok sigorta şirketlerinin başarısızlığında temel rolü oynamaktadır.

Hayat sigorta şirketleri için başarısızlık nedenleri ise daha az karmaşıktır ve genellikle matematik karşılıkların duyarlılığının gerektiği gibi ölçülmemesi ile ilgilidir. Ayrıca faiz oranlarındaki değişim ve aktif-pasif yönetimlerindeki hatalarda rol oynamıştır.

Sigorta pazarı ile ilgili yapılan analiz ve raporlarının sonuçları birleştirildiğinde, hayat dışı sigorta şirketlerinin başarısızlığında rol oynayan temel faktörler zayıf Underwriting Yönetimi ve Underwriting ile ilgili risk faktörleri ön plana çıkmaktadır.

KPMG yukarıda belirtilen risk faktörlerini sınıflandıracak hayat dışı sigorta şirketlerinin başarısızlık nedenlerinin aşağıdaki diyagramda görüldüğü gibi özetlemektedir.

¹ Redman, T.M. and Scudellari, C.E. "A new look at evaluating the financial condition of property and casualty insurance and reinsurance companies, Casualty, Actuary Society, 1992, s.24.

Şekil 1: Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Başarısızlık Nedenleri

Kaynak: KPMG, European Commission Study into the methodologies to assess the overall financial position of an insurance undertaking from the perspective of prudential supervision, May 2002, s.15.

Sigorta ürünlerinin fiyatlandırılmasında kullanılan uygun olmayan modeller; yetersiz prim gelirlerine neden olmakta böylece başarısızlık riski ivme kazanmaktadır.

Kontrol yetersizliği, büyük risklerin sınırlandırılmaması ve belirli risklerdeki yoğunlaşma finansal güçlüklerle karşılaşmalarına yol açmaktadır. Gerçekleşmiş tazminat ödemeleri veya gerçekleşmiş ancak henüz ödenememiş tazminatlar, yetersiz bilgi ve tazminatların gelecekteki gelişiminin basiretsizce ölçülmesi teknik karşılıklar nedeniyle sigorta şirketlerinin başarısızlığının nedeni olmaktadır².

1.1. Risk Faktörleri ve Sermaye Yeterliliği

Sigorta şirketlerinin başarısızlığında rol oynayan en önemli risk unsurları aşağıda detaylı olarak sunulmaktadır³.

² Niyazi Berk, Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik ve Risk Yönetimi, Türkiye’de ve AB’de Yeni Düzenlemeler, Solvency-II Projesi, Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları-2, İstanbul 2005, s.31.

³ AIG, Managing for Solvency and Profitability in life and Health Insurance Companies AIG, USA, 1996, s.575.

i. Hayat Sigorta Şirketleri

- **Pure (Saf) Underwriting** : Hayat sigorta poliçelerinin süresi genellikle çok uzun bir döneme yayılır. Tahminler ve fiyatlama dönem başında yapılırken, sonuçlar uzun süre sonra gerçekleşmektedir. Bu nedenle sigorta şirketinin başarısı ve gelecekteki finansal yapı sağlamlığında tahminler hayati bir önem taşımaktadır.

- **Underwriting Yönetimi**: Zayıf risk üstlenme kararları, prim hesaplamaları üstlenilen risk düzeyi ile orantılı olarak düşünüldüğünden, şirketin karlılığı üzerinde önemli rol oynar. Zayıf underwriting kararlarının riski, özellikle hızlı büyüme ve yeni piyasalara açılma dönemlerinde daha çok rol oynar.

- **Match Etme (Aktif-Pasif Yöntemi)** : Hayat sigorta şirketleri uygun bir eşleştirme yapmadıklarında, özellikle faiz oranı değişimleri ve varlık oranlarının değişmesinde önemli risklerle karşı karşıya kalırlar. Eşleştirme, varlıkların önemli bir kısmı gelecekteki hak ve yükümlülükleri karşılaması önemli olduğu durumlarda özel bir rol oynar.

- **Provizyonlar** : Hayat sigorta şirketlerinin teknik provizyonların ölçülmesi, uzun vadede gerçekleşecek olan yükümlülükleri dikkate alınarak aktüeryal ölçümlere dayanır. Bu yüzden belirsizlik önemli bir rol oynamakta, bunun için karşılık ayrılması gerekmektedir. Varsayımlar gelecekteki faiz oranının dikkate alınmasını gerektirir. Hata oranları, ölüm ve hastalık tecrübeleri önemli rol oynamakta, bu amaçla çok sayıda pazar bilgisi dikkatli bir şekilde incelenerek, karşılıklar belirlenmektedir. Bir hayat sigorta şirketinin düşük tahmin etmesi durumunda sermaye açığı ortaya çıkacaktır. Bu yüzden varlıklar sabit getirili yatırım araçlarına bağlanacak ve ödeme dönemlerinde güçlüklerle karşılaşılacaktır. Ayrıca hayat sigorta şirketleri açısından provizyon hesaplamalarında faiz oranlarının da yakından ilişkili olduğu ve değişmelerin dikkate alınması gerektiği söylenebilir.

ii. Hayat-dışı Sigorta Şirketleri

- **Saf riskler**: Bu riskler, zararın dağılımında hatalı tahmin riskleri, hasar risk sapmaları yani yoğunluk ve sıklığın doğru tahmin edilememesini içeriyor. Zira hayat dışı sigortacılığın doğal yapısı gereği, olay sonuçlarının tahmininin belirli bir güven derecesi ile

sınırlıdır. Ayrıca şirket üzerinde önemli rol oynayan tesadüfi olaylar, örneğin sel ve çevre kirlenmesi çok sayıda poliçe sahibini aynı anda etkilemektedir.

- **Underwriting Yönetimi:** Yönetim sigorta yönetim prosedürleri ile riski azaltacak bir politika içinde olmalıdır. Zayıf yönetim kararları, şirketin kârlılığı üzerine olumsuz etkileri olur. Zira prim hesaplamaları üstlenilen risk düzeyi ile orantılı olarak belirlenir. Zayıf yönetim kararları riski özellikle hızlı büyüme, yeni sigorta pazarlarına girme durumunda daha fazla kötü etkileri olmaktadır.

- **Yasal Düzenlemeler:** Varlık ve sorumluluk sigorta şirketleri sigortacılık pazarında düzenleme ve değişikliklerden maliyet artışı ya da sorumlulukların artışından dolayı ortaya çıkan hasar ve tazminat ödemeleri nedeniyle önemli ölçüde etkilenmektedir. Özellikle bu durumdan aynı sınıftaki sigortalılar artan ölçüde etkilenmektedir.

- **Reasürans Riski:** Varlık ve yükümlülük sigorta şirketlerinde risklerin azaltılmasında reasürans önemli bir mekanizmadır. Bu yüzden sigorta yönetimi ile yakından ilişkilidir. Risklerin yeterince transfer edilememesi, sigorta şirketlerini finansal güçlüklerle ve beklenmeyen risklerle karşı karşıya bırakır⁴.

- **Provizyonlar:** Hayat dışı sigorta şirketlerindeki provizyonlar tesadüfi olaylar nedeniyle ortaya çıkan riskler şirketi zor durumda bırakabilir. Bu yüzden ortaya çıkabilecek tesadüfi olayların yönetim tarafından dikkatli bir tahmin yöntemi ile uygun karşılıkları ayrılmalıdır. Uygun olmayan karşılıklar sermaye erozyonuna, hatalı yatırım kararlarına, işletme başarısızlığına yol açabilir. Tarihsel süreç içinde sigortacılığı düzenleyici karar otoriteleri, birinci derecede sigorta şirketlerinin sermaye yeterliliği problemi yaratan sayısal risklerle ilgilenmişlerdir. Buradaki temel problem, gereksinimlerine zamanında çare aranmadığından şirketi yeniden başarılı duruma getirmek için geç kalınmasıdır. Solvency ölçüleri, genelde az sayıda risk alanı ile birinci derecede underwriting ile ilgilenir. Yukarıda da belirtildiği gibi birkaç faktör, bir sigorta şirketinin sermaye yeterliliği için kritik olabilir. Başlıcaları ise kantitatif olarak ölçülüp değerlendirilenlerdir. Diğer bir ifade ile alternatif değerlendirmeler, sigorta pazarını düzenleyici karar otoritelerince geliştirilen gözetim ve

⁴ Özge Arslan, AB ve Türkiye’de Sigorta Şirketlerinde Yükümlülük Karşılama Yeterliliği, Hazine Müsteşarlığı, Araştırma ve İnceleme Dizisi 37, Ankara, 2003, s.37.

denetim normlarıdır. Söz konusu normlar sigorta şirketlerinin başarılı bir faaliyet için uymaları gereken ideal rasyo ve yapıları ortaya koyarlar.

Geçmişte başarısız sigorta şirketleri üzerinde yapılan araştırmalar, uygulamada farklı eylem planlarının tercih edildiğini gösteriyor. Başarısızlığı belirlenen firmalar üzerinde yapılan araştırmalar, aşağıdaki üç temel hareket tarzının önem kazandığını ortaya koymaktadır⁵:

- Herhangi bir kısa süreli finans planına yer vermeden rehabilitasyon planlarının oluşturulması,
- Yönetici otoritelerin değiştirilmesi ve firma portföyünde zorunlu değişikliklerin yapılması ve
- Koruyucu önlemlerin alınması(firma varlıklarının dondurulması).

Tablo 1: 115 Başarısız Sigorta Şirketi Üzerinde Yapılan Araştırma Sonuçları

Alınan Önlemler:	Rehabilitasyon Planı	İş durdurulması	Koruyucu önlemler
Şirketlerin oranı:	0,61	0,13	0,26

Kaynak: Rainer Beckmann, Prudential supervision of insurance undertakings conference of insurance supervisory services of the member states of the European Union, Dec.2002, s.61.

1999 yılında A.M. Best'in Amerikan ekonomisi için yaptığı analizdeki 683 başarısızlık örneğinde 1969-1998 yılları için temel özellikler tespit edilmiştir. Başarısızlık için, yapılan sınıflamada underwriting, varlık ve diğer riskler belirlenmiş analiz edilen olaydan %42'sini oluşturan underwriting'in dağılımı oransal olarak aşağıda sıralanmaktadır⁶:

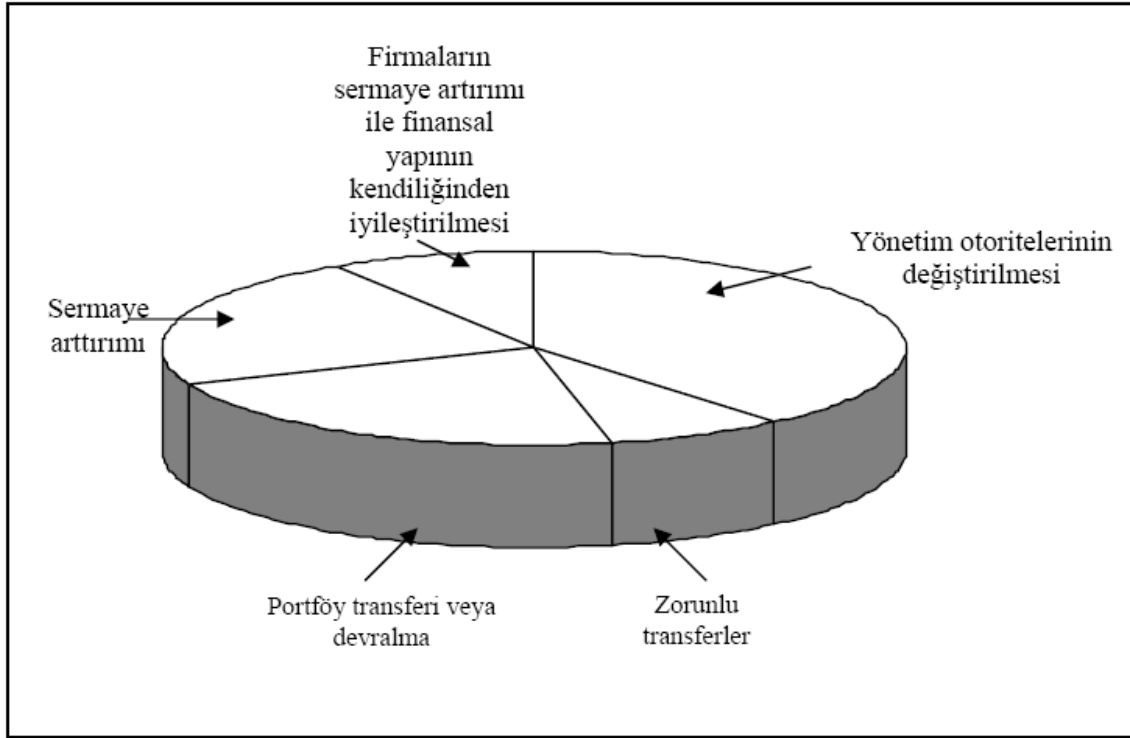
⁵ Rainer Beckmann, Prudential supervision of insurance undertakings conference of insurance supervisory services of the member states of the European Union, Dec.2002, s.61.

⁶ A. M. Best, "Insolvency; will historic trends return? Special reports", Journal of Financial Economics, Vol.54, No:1, USA, 1999, s.7.

- Yetersiz prim ve provizyonlar, %22
- Hızlı büyüme, %14
- Katastrofik zararlar, %6

Bu araştırmada ortaya çıkan sonuca göre varlıkların aşırı değerlendirilmesinden kaynaklanan %6, reasüransların hatalı değerlendirilmesinden dolayı başarısızlığın %3 olduğu görülmüştür. Sigorta şirketlerinin başarısızlığında rol oynayan diğer riskler iştirakler ağırlık noktasının değiştirilmesi, sahtecilik ve diğer belirlenemeyen risklerden oluşmaktadır⁷.

Bu alanda başarısız firmalarla ilgili yapılmış, daha detaylı çalışmalar aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Şekil 2 : Başarısız Sigorta Şirketleri İle İlgili Araştırma Sonuçları

Kaynak: Niyazi Berk, Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik ve Risk Yönetimi, Türkiye’de ve AB’de Yeni Düzenlemeler, Solvency-II Projesi, Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları-2, İstanbul 2005, s.35.

⁷ Best, a.g.e., s.8.

Amerikan sigorta pazarı ile ilgili yapılan çalışmaların yanısıra Avrupa'da 1997 yılında yayınlanan Müller grubu raporunda sigorta şirketlerinin başarısızlığında rol oynayan temel faktörler, Avrupa Birliği için belirlenmiştir.

Raporda belirlenen temel faktörler aşağıda sıralanmaktadır⁸:

- Tecrübesiz ve yetersiz yönetimin operasyonel hataları,
- Sahtecilik,
- Aynı grupta ilgili zararlı işlemler, kapalı devre (captive) sigortacılık zararları,
- Hatalı iş kabulü (underwriting) riskleri,
- Yetersiz reasürans programı,
- Reasürans şirketlerinden koruma hataları,
- Hızlı büyüme nedeniyle uğranılan büyük zararlar,
- Koordinesiz büyüme, aşırı yüksek operasyon maliyetleri,
- Zayıf underwriting süreci, örneğin; düşük fiyatlandırma.

Sigorta şirketlerinin başarısızlıklarının analiz edilmesi için diğer ülke örneklerinin de incelenmesi yararlı görülmektedir. Sözgelimi Avusturalya'da bulunan sigorta şirketlerinin başarısızlığında rol oynayan nedenler⁹:

- hayat dışı için düşük provizyonlar,
- pazar fiyatının altında,
- düşük fiyatlama,
- tecrübesiz yönetim,
- aşırı yayılma,

⁸ Arslan, a.g.e., s.23.

⁹ Niyazi Berk, Sigortacılıkta Risk Yönetimi, İstanbul: Emek Sigorta Yayınları, 1992, s.18.

- finansal reasürans için agresif programlar ve
- varlık kapitalizasyonu ile ilgili muhasebe politikaları.

Araştırmada transfer ya da devralmalarda düzenleyici ve denetleyici karar otoritelerinin rolü bulunup bulunmadığı tespit edilememiştir. Ayrıca sermaye artırımlarında yeni ortak alımı veya mevcut ortakların sermaye paylarının artırılması şeklinde gerçekleştiği de bilinmektedir. Araştırmanın bir başka önemli sonucu ise hâkim ortağın zamanında sermaye enjeksiyonu halinde şirketin herhangi bir başarısızlıkla karşılaşmadığıdır. Avrupa Birliği'nde yer alan ülkelerde finansal tabloların yeterli açıklanması, teknik karşılıkların basiretli yönetim anlayışına uygun olarak ayrılması yönünde, uygulamadaki farklılara rağmen Avrupa Birliği direktifleri, bu farklılıkları zaman içinde gidermeyi amaçlamaktadır. Bazı ülkelerde sigorta şirketlerinin potansiyel yükümlülükleri de ölçülürken, diğerlerinde gerçekleşmiş olan riskler açıklanmaktadır. Bununla birlikte teknik karşılıkların uygulanmasında tutarlılık sağlanması yönünde en iyi tahmin yönteminde önemli değişiklikler beklenmektedir.

En iyi tahmin yöntemi; risk provizyonlarının ve koruyucu marjların belirlenmesinin tahmindeki değişimler için metodoloji oluşturma konusundaki anlaşma, brüt ve net provizyonların ayrı ayrı incelenmesi ve sigorta şirketinin yurtdışına yaptırdığı reasüransların belirlenmesi ve farklı sayıda metodolojinin kullanılması ve sonuçların karşılaştırılması için açıklamaları kolaylaştıracak çeşitli metodların seçimi olarak temel noktaları içermektedir.

Analizler yeterli detayda ve farkı sigortacılık faaliyetlerinin anlaşılmasını kolaylaştıracak düzeyde olmalıdır. Bununla birlikte teknik karşılıkların değerlendirilmesinde çeşitli tutarsızlıklar da yer almaktadır.

Sayısal değerlemelere yer verilmemesi veya basiretli yönetimin açıklama ihtiyacını karşılayacak düzeyde olmaması, basiretli gözetimin yeterince yaygın olmaması nedeniyle Avrupa Birliği ülkeleri arasında şimdilik solvency marjının karşılaştırılması güçtür. Ayrıca karşılık ihtiyacının oluşturulması süreci, yönetim yargısını da gerektirir. Rasyonel yargısal kararlar bazı temel dökümanlara ve varsayımlara dayanmayı gerektirir. En iyi uygulama ya da en iyi tahmin daha çok yargıların ön planda olduğu alanlarda uygulama şansı bulur ve ileri düzeyde karar süreci içinde tamamlayıcı bir unsur olarak görülür.

Basiretli gözetimciler sistem ve kontrol yeterliliğine sahip olmaları halinde ilgili verilerin güvenilirliği ve tutarlılığı önem kazanır. Karşılık ayırmaya ilişkin basiretli gözetim ile ilgili kamuoyunu bilgilendirme konusunda genel bilgiler ile faaliyet rakamlarına dayanan hesaplamaların birlikte yer alması herhangi bir tartışmaya yol açmayacaktır. Bunun da Avrupa Birliği ülkeleri arasındaki farklı prensiplere dayanan uygulamaların harmonizasyonu ile gerçekleşeceği bilinmelidir.

Sigorta şirketlerinde iskontolama konusundaki tartışmalar gelecekteki nakit akımlarının önceden belirgin hale getirilmesi açısından önem kazanmaktadır. Bir sigorta şirketi poliçeyi ve onunla ilgili tazminat karşılıklarını iskontoladığında bunun bir zayıflık olduğu da ifade edilmektedir. Ayrıca bu tür argümanlar güvenilmeyen varsayımlara dayandığından bazı durumlarda poliçelerin iskonto edilmesinin kolayca uygulanabileceği, yükümlülüklerin ekonomik değeri içinde iyi bir ölçü olacağı kabul edilmelidir.

Paranın zaman değerinin dikkate alınarak, şeffaflığın artırılması, risk ve belirsizlik konusundaki sigortacılık varsayımlarını ve iskontolanan tutarı öngörmek yöneticilere önemli avantajlar sağlar. Aynı zamanda farklı hasar senaryolarına göre ortaya çıkacak nakit akışlarının tutarı ve zamanlaması da öngörülür. Ancak şirketin vergilendirilmesi de iskontolanmış, nakit akışı esasına dayanması nedeniyle bazı sapmalara da neden olmaktadır.

İskontolama süreci aynı zamanda şirketin varlık yönetim modeli ile de tutarlıdır. En iyi tahmin bazında belirsizlik için hesaplanan karşılıklar esas alınan iskonto sonrası tutarlara dayanır ve Uluslararası Muhasebe Standartları Birliği'nin (IASB) önerdiği prensipler ile harmonizasyonu gerekir.

Sigorta faaliyetlerinin sürdürülmesi için gereksinme duyulan rezervlerin düzenlenmesi ve oluşturulmasında üye ülkeler arasında tutarsızlık görülmektedir. Gelecekteki katstrofik olayların, yanlış tazminat hesaplanmasının etkilerinin ve solvency sisteminde yeterli sermayeye duyulan ihtiyacın önemi hatırlanmalıdır. Öte yandan, ülkeler arasında solvency marjı metodolojisinin belirlenmesi yöntemlerin de üye ülkeler arasında farklılık göstermektedir.

1.2. Mali Yeterliliği Etkileyen Riskler

Sigorta risklerinin belirlenmesi, sınıflandırılması ve yönetimi sigorta şirketlerinin varlıklarını sürdürebilmeleri için gerekli risk minimizasyonun vazgeçilmez bir parçasıdır.

1.2.1. İşletme Riskleri

Sigorta faaliyetlerinin sürdürülmesi sırasında, şirketlerin karşılaştıkları risk unsurları aşağıda detaylı olarak sunulmaktadır

i. Sigorta, iş kabul (Underwriting) riski: Güncel maliyetlerin sözleşmedeki maliyetlerden farklı gerçekleşmesi nedeniyle ortaya çıkan riskler pür riskler olarak adlandırılıyor. Bu tür maliyetler işletmenin ya düşük prim talebi veya hasarların beklenenden yüksek gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkar. Pür riskler aşağıdaki gibi sıralanabilir¹⁰:

-Bilgi yetersizliğinden kaynaklanan hatalı tahmin riski;

-Örneklemenin ana kütleli yeterince temsil edememesi nedeniyle ortalama etrafındaki dağılımların yoğunluğundan kaynaklanması,

-Değişme riski, hasarı belirleyen faktörlerin hatalı tahmininden kaynaklanan ters yönlü sapmalar ve

-Teknik karşılıklardan meydana gelen provizyon riski.

İşletmenin öte yandan prim üretim sürecinden kaynaklanan riskler ise yönetim riskini oluşturuyor. Hasarın yeteri kadar güvenceye alınmaması neticesinde ortaya çıkarlar. Eksik sigorta ya da bütün riskleri karşılamayan eksik yetersiz gelirlerinden kaynaklanır veya risklerin yeteri kadar dağıtılmayıp aynı risklerin konsantrasyonu sonucu oluşabilir.

ii. Kredi riski: Alacakların zamanında tahsil edilememesi sonucu kısmen yada tamamen tahsil edilememesine bağlı olarak ortaya çıkar. Ayrıca sigortalının iflasına bağlı olarak geri dönmeme gerçekleşebilir¹¹.

¹⁰ AIG, "Managing for Solvency and Profitability in life and Health Insurance Companies AIG", ss.589-600.

¹¹ Ahmet Genç, Sigorta Şirketlerinin Mali Analizi Erken Uyarı Sistemi ve Derecelendirme(Rating), Ankara: Sigorta Araştırma İncelemeleri Yayınları-6, Nisan 2006, s.69.

iii. Reasürans riski: Reasürans şirketin finansal yapısının yetersizliğinden kaynaklanan risklerdir.

iv. Operasyonel risk: Sigorta şirketinin işletme yapısının iş akışında hatalı satış, sahtekarlık, kriminal eğilimler sistem hatalarından kaynaklanan risklerdir.

v. Yatırım(Piyasa) riski: Doğrudan işletme yatırımlarına bağlı olan risklerdir. Sigorta şirketleri yaptıkları yatırımların nakit akımlarının gelecekteki ödemeler süresi içerisinde sağlarlar. Etkin bir portföy çeşitlendirmesi ve yönetimi olmaması halinde ortaya çıkan risklerdir. Bu daha çok piyasadaki dalgalanmalar sonucu ortaya çıkan bu riskler doğrudan hissedarları etkilemektedir.

Yatırım riski ayrıca pazar değeri dalgalanmalarından veya faiz oranı riskinden de kaynaklanabilir. Yatırım riski gelecekteki nakit akışlarının zamanlama hatasından veya beklenen nakit akışlarının gerçekleşen nakit akışlarından düşük olmasından da kaynaklanabilir¹².

vi. Likidite riski; Sigorta şirketinin yükümlülüklerini yerine getiremeyecek şekilde likit varlıklara sahip olmaması sonucu ortaya çıkar. Belirli varlıkların pazarlanamaması, satış sürecindeki gecikmeler yada daha düşük bir fiyatı kabullenme şeklindedir. Bu tür riskler aynı zamanda şirketin yatırımlarının sonucuna bağlı olarak gelişmektedir¹³.

vii. Eşleştirme (Matching) riski: İşletme yükümlülüklerini uygun varlıklarla eşleştirememesi sonucu ortaya çıkar. Bu da döviz kuru, zamanlama, faiz kuru, enflasyon ve hayat sigortalarında ömür ile ilgili olabilir. Hatalı eşleştirme sonucu ortaya çıkan bu kayıplar işletmenin gelir tablosuna yansımaktadır. Sözelimi hayat sigorta şirketlerinde uzun vadeli yatırımların bozularak, kısa vadeli yükümlülüklerinin karşılanmasında kullanılmaktadır¹⁴.

viii. Harcama (Masraf) riskleri: Bu riskler özellikle, hayat sigorta şirketleri için önem taşımaktadır. Sabit maliyetlerin, prim gelirleri ile finanse edilmesi gibi. Hayat sigorta şirketlerinde faaliyet yönetim giderleri ve sözleşmelerin sona ermesi ile ilişkilidir.

¹² Genç, a.g.e., s.68.

¹³ Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyeliğine Doğru Türk Sigorta Sektörünün Öncelikli Sorunları Toplantıları 2, Yükümlülük Karşılama Yeterliliği II (Solvency II), Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, İstanbul 2005, s.41.

¹⁴ http://www.millire.com/dergi/SAYI_63.pdf (7 Şubat 2008), s.39.

ix. Kusur(Zamanaşımı) riski: Poliçe sahibinin vadesinden önce poliçeyi iptal etmesi işletmenin sabit masraflarının karşılamamasına neden olur. Hayatdışı sigorta şirketlerinde çok fazla önemi olmayan bu risklerin özellikle hayat sigorta şirketlerin primlerinin kesilmesi sonucu ortaya çıkarlar.

x. Provizyon riski: Provizyonlar sigorta şirketlerinin masraflarını karşılamayacak düzeyde belirlenmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Örneğin çok riskli varlıkların sigortalanması sonucu işletme sermayesini kaybetme riski ile karşılaşabilir. Ayrıca işletme yönetiminin uygun olmayan işletme kararları sonucunda düşük provizyon elde edilmiş olabilir¹⁵.

Bazı büyük sigorta şirketleri faaliyetlerini temelde iş riski ve operasyonel risk olarak ayırırlar. Bu durumda iş riski aşağıdaki örnekleri kapsar.

- hayat dışı sigorta şirketlerinde fiyatlama koruma ve rezerv oluşturma,
- hayat sigorta riskleri kusur, vade, zamanaşımı ve getiri riski,
- kredi riski(reasürans koruması dahil),
- yatırım ve aktif-pasiflerin match edilmesi riski (piyasa riskleri ve likidite riskleri dahil).

1.2.2. Sistemik Riskler

Söz konusu riskler sigorta sektörünün dışındaki faktörlerin belirlediği ve şirketleri etkileyen risklerdir. Sigorta şirketleri genellikle bu tür riskleri kontrol edemezler. Bu riskler¹⁶;

- Yargısal ve yasal riskler: Yargılama ve düzenlemeden kaynaklanabilir.
- Pazar değişimleri riski : Sigorta şirketleri tüketici davranışlarından ve rakiplerden etkilenirler. Pazarlama stratejileri, rekabetçi prim ve ürünlerin pazar değişimlerine uyarlanması, farklı dağıtım kanallarının devreye sokulması ile pazar değişim riskinin etkileri azaltılabilir. Hayatdışı sigorta pazarında temel etkileyici faktör sigorta döngüsüdür. Örneğin;

¹⁵ Swiss Reinsurance Company Economic Research Development of Insolvencies and Importance of Security in the Insurance Industry, Sigma, No:7, 1995, ss.19-20.

¹⁶ K.Evren Bolgün, M. Barış Akçar, Risk Yönetimi, Gelişmekte Olan Türk Finans Piyasasında Entegre Risk Ölçümü ve Yönetim Uygulamaları, İstanbul, Haziran 2005, s.197-198.

pazara yeni bir rakibin girmesi ile prim gelirlerinin baskı altında kalması durumunda sigorta şirketleri rekabetçi sözleşmeler düzenlemek zorundalar, bu da sermaye yapısını olumsuz etkiler.

1.2.3. Sistemik Riskler

Sistemik riskler sigorta sektörünün tamamını etkileyen dışsal faktörlerdir. Sistemik riskler yerel, global, ekonomik veya sigorta şirketlerini doğrudan etkileyen sosyal aktörlerdeki değişimleri içerir. Sigorta şirketleri genellikle bu faktörlere etki edemezler.

Makro ve Mikro acıdan Hayat ve Hayat Dışı Sigorta Şirketleri için sistemik riskler aşağıda gösterilen Tablo 3 ve Tablo 4’de ayrıntılı olarak belirtilmektedir:

Tablo 2: Makro Açıdan Hayat ve Hayat Dışı Sigorta Şirketleri İçin Sistemik Riskler

Risk	Hayat Şirketleri	Hayat Dışı Şirketleri
Çevresel değişim faktörleri	Doğal tehlikelerin sonucu olarak ölüm ya da yaralanma gibi durumlar(sel, fırtına,çevre kirliliği) sonucu ölüm ya da sağlık kaybına (morbidity) yol açar.	Doğal riskler sonucu hasar kaybı olasılıkları ve bunların sıklıklarının sözgelimi sel, fırtına, çevre kirliliği faktörleri hayat dışı şirketlerde kayıpları artırmaktadır.
Sosyal ve politik değişmeler	Artan ömür (longevity), anüite maliyetleri üzerine negatif etkileri, vadeli koruma için ise pozitif etkileri olmaktadır. Yeni ölümcül hastalıklara bağlı ölümlerdeki artışlar. AIDS ve nüfus hareketlerindeki değişmeler.	Sosyal davranışlar sonucu ortaya çıkan kayıplardaki artışlar. Örneğin kriminal, hırsızlık gibi olaylar sigortalının hak ve yükümlülüklerinin dengelenmesinde etkili olur.
Ekonomik Konjonktür	Ekonomik konjonktürün aşağı yönde hareketi sigorta sözleşmelerinin azalmasına ve sözleşmelerin iptaline neden olmaktadır. Zira sigortalıların ödeme gücündeki azalma prim ödemelerini olumsuz etkiler	İşsizlik oranındaki artışlar hırsızlık, kriminal vb olaylarla sigorta şirketleri hasar ve tazminat ödemelerini artırır. Ayrıca durgunluk prim gelirlerini olumsuz etkiler.
Teknolojik Değişmeler	Sigortalıların ömürlerinin artması sonucu olarak yüksek ödemeler ortaya çıkmaktadır. İleri yaşlarda hastalıkların ve tedavi masraflarının yol açtığı ödemeler sigorta şirketlerinde kayba yol açmaktadır. Özellikle kritik hastalıkların ortaya çıkması halinde operasyonel risklerde artar.	Yeni bir arabanın, geminin, uçağın geliştirilmesi gibi, yeni teknolojiler, sistem hatalarına bağlı olarak, kayıpları tutar ve sayı olarak artırır.

Kaynak: KPMG, European Commission Study into the methodologies to asses the overall financial position of an insurance undertaking from the perspective of prudential supervision, May 2002, s.22.

Tablo 3: Mikro Açıldan Hayat ve Hayat Dışı Sigorta Şirketleri İçin Sistemik Riskler

Risk	Hayat Şirketleri	Hayat Dışı Şirketleri
Yatırımların pazar değerindeki değışmeler	Özellikle amortisman vb değışmeler sonucu yatırımlarda ortaya çıkan değer değışimi hayat sigorta şirketlerini etkiler. Söz konusu yatırımların yenilenmesi için ya da yeni ürünlerin sunulması için poliçe sahiplerine sunulan hizmetlerin maliyetleri önemli ölçüde değışir.	Yatırımların pazar değerine bağı olan riskler özellikle yatırım amortismanları hayat şirketlerinden farklı olarak yatırım risklerinin tamamı poliçe sahiplerinden kaynaklanmaktadır.
Enflasyon oranı	Enflasyondaki artış doğrudan uzun süreli sözleşmelerin ödemelerini etkilemektedir. (enflasyona bağı anlaşmalar) Ayrıca tedavi harcamalarında da artış ortaya çıkar.	Enflasyon artışı uzun süreli sözleşmelerde hasar ve tazminatların sigorta şirketlerine maliyetleri artırır. (Örneğin motorlu taşıtlar sigortası)
Faiz oranı	Faiz oranı hayat sigortaları için çok önemli bir faktördür. Zira varlık ve yükümlülüklerin değerlemesini doğrudan etkiler.	Faiz oranındaki kısa süreli değışmeler özellikle yatırımlar vadeye kadar tutulmuyorsa, yatırımın getiri oranını etkilemekte. Sigorta sözleşmelerinin vadesinin kısa süreli olması durumunda hayat dışı şirketleri için önemli bir risk faktörü değildir.
Kur Riski	Önemli yabancı paralar üzerine işlemleri olan sigorta şirketlerinin borç ve alacakları gereği gibi match edememeleri (eşleştirememe) yatırıma bağı döviz kuru riskine yol açar. Poliçelerin önemli bir bölümünün dövize bağı düzenlenmesi halinde bu risk daha da artar.	Yabancı para birimleri üzerinden yükümlülükleri olan fakat bunu yeterince aynı para ile eşleştirememiş sigorta şirketleri yatırımlarında önemli bir döviz kuru kaybına uğrarlar. Hayat sigorta şirketlerine göre hayat dışı şirketlerde daha önemlidir.

Kaynak: KPMG, European Commission Study into the methodologies to asses the overall financial position of an insurance undertaking from the perspective of prudential supervision, May 2002, s.22.

II. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ MALİ YETERLİLİK DÜZENLEMELERİ

2.1. Genel Açıklama

Sigorta sektöründe mali yeterlilik düzenlemeleri geniş anlamda, yükümlülük karşılama yeterliliği, teknik karşılıklar, mali analiz yolları, konservasyon oranları gibi çeşitli kontrol mekanizmalarını kapsamaktadır¹⁷. Yükümlülük Karşılama Yeterliliği (YKY) ise, sigorta sektöründeki şirketlerin sigortalılara karşı olan yükümlülüklerini karşılayıp karşılamayacaklarına dair işletme hesapları ve olası değişimler hakkında bilgi sunan bir uygulamadır ve bu uygulamayla, şirketlerin belli bir anda borçlarını karşılamaya yeterli olup olmadığı ölçülmektedir¹⁸. Yükümlülük Karşılama Yeterliliği (YKY), sigorta şirketlerinin beklenenden yüksek hasar düzeyleri veya olumsuz yatırım sonuçları gibi öngörülemeyen risklere karşı bir güvenlik eşiği olarak şirket bünyesinde tutması gereken asgari sermaye olarak tanımlanmaktadır. Sigortacının mali yeterliliğine ilişkin düzenlemelerin amacı, şirketin sigortalılarına karşı mali yükümlülüklerinin yerine getirememesi riskini en aza indirmektedir.

Avrupa Komisyonu ilk kez Nisan 1994 yılında Sigorta Komitesi üyeleri ile şirketlerinde mali yeterlilik incelemelerine görüşmüştür. Üye ülkelerin “Sigorta Denetim Departmanlarının Konferansı” mali yeterlik konularında çalışmak ve bu çalışmalarını Komisyona sunmak üzere 1996 yılı sonuna kadar bir çalışma grubu oluşturması istenmiştir. Mali yeterlik sisteminin değerlendirilmesi amacıyla Avrupa Birliği, bu konuda ilk olarak, 1996 yılında Dr.Müller başkanlığından bir çalışma grubu oluşturmuş ve grubun raporu sigorta sektöründe mali yeterliliğin temelini atmıştır. Müller raporunun ardından, sigortacılık sektöründe çalışma şartları, önemli değişim gösterdi. Sermaye piyasaları yeni ürünler ortaya çıkarabilecek kadar gelişmiş olmakla birlikte piyasalarda risk de artmıştır. Geçmiş dönemler ile karşılaştırıldığında sigorta şirketleri bilançolarının özellikle yükümlülükler piyasa riski tehlikelerine ve finansal sonuçlarına daha fazla açık durumdadırlar. Bu nedenle Avrupa Birliği Komisyonu Mali Yeterlik II olarak bilinen finansal sağlamlık ve mali yeterlik

¹⁷ Arslan, a.g.e., s.1.

¹⁸ Serhat Yanık, Sigorta İşletmelerinde Mali Yeterlilik Analizi, Bayındır Sigorta AŞ. Yayınları, No:1, 2001, s.129.

sistemini geliştirecek ve bankacılık sektörünün (Basel II) mevzuatı ile daha yakın ilişkide olmasını sağlayacak bir proje geliřtirmiřtir¹⁹.

Basiretli yönetim anlayışının sigorta şirketlerinden beklenen sonuçları verebilmesi için etkin bir risk kontrolü, erken uyarı göstergelerinin kullanılması, böylece riske karşı koruyucu önlemlerin alınmasını sağlar. Kurumsal yönetim ilkelerine uyularak firma içi faktörler değerlendirilerek risk sınırlandırılır.

Sigorta şirketleri sermaye yeterliliğini korumayı amaçlarken kaynakların verimliliğini de göz ardı edemezler. Bu nedenle etkin aktif-pasif yönetimi sayesinde sermaye yapılarını daha da güçlendirebilirler. Müller raporunda yer alan varlık eşleştirme ile ilgili prensiplerin bütün varlıklara uygulanması önerilmektedir. Denetçiler sigorta şirketlerinden risk düzeyi ve sektörel, coğrafi yatırım türü ile döviz çeşidi açısından bir denge oluşturmasını kullanılan derivativler ve varlıklarla ilişkisini, yükümlülüklerin risk profilini ortaya koyacak bir program oluşturmasını beklemelidir. Denetçiler ile ilgili çevreler açısından doğru bilgi alınacak bir saydamlıkta olmasını istemeli, sigorta şirketlerinin karşı karşıya olduğu riskin doğru ölçülmesi açısından içsel derecelendirme yöntemi kurum yönetim kalitesini değerlendirmeli böylece yönetimin varlık dağılımı ve risk almasında stratejik düşünmesini desteklemelidir.

Geleceğe yönelik bilgilerin doğru değerlendirilerek erken uyarı göstergelerinin oluşturulması ve basiretli bir yönetimin riskleri kontrol altına almasını özendirmelidir. Direktiflerin desteklenmesi yönünde, çalışma gruplarınca protokol geliştirilmesi, teknik uygulamanın kolaylaştırılması ve denetim uygulamasının informel paylaşımı özenlendirilmelidir. Sigorta yönetim kurulları, sigorta riski ve varlık yönetimi piyasa, kredi, likidite ve operasyonel riskler gibi risklerin etkin yönetimi için gerekli şartları oluşturmalıdır.

Solvency II düzenlemeleri ülkemizde sigorta şirketlerine yeni sermaye yükümlülüğü getirmekle birlikte daha etkin bir risk yönetimi ve uluslararası entegrasyon sayesinde sektörün etkinliğinin arttırılmasına katkıda bulunması beklenmektedir. Solvency sistemi sigorta şirketlerinin düzenleyici kurumlarla ilişkilerini geliştirmekte, ayrıca, sigorta şirketleri ile reasüranslar arasında daha düzenli ilişkilerin kurulması beklenmektedir. Sigorta şirketlerinin

¹⁹ Arslan, a.g.e., s.23.

karşı karşıya olduğu risklerin önceden görülebilmesi ve anlık takip edilebilmesi mümkün olabilmektedir. Sektör genelinde yaygın ve uluslararası standartlarda bir risk derecelendirme sisteminin geliştirilmesi, sigorta maliyetlerini orta vadede kontrol altına alabilecektir.

Yukarıda belirtilen avantajlarına karşın, sigorta şirketlerinin ilgili çevrelerle ortaya çıkan bilgilendirme ve şeffaflık ihtiyacı ek bir maliyete neden olabilecektir. Solvency II çerçevesinde risk yönetim sistemlerinin kurulması için ek bir maliyete katlanması gerekmektedir. Ayrıca risk yönetim sisteminin kullanılabilmesi için daha etkin bir personel niteliği gerektirmesi nedeniyle ek maliyetler alınmalıdır.

Öte yandan risk-sermaye-getiri ilişkisinin sermaye boyutunda kısıtlayıcı önlemlerin uygulanması, sigorta şirketlerinin gelişmesini olumsuz etkileyebilir. Risk derecelendirme firmaların sistemde yer alması, şeffaflığı ve piyasa disiplini artırabilmekle birlikte, ek maliyetlere yol açabileceği de belirtilmelidir.

2.2. Asgari Garanti Fonu Uygulamaları

Avrupa Birliği'nde düzenleyici karar otoriteleri sigorta şirketlerinin yükümlülüğünü karşılamada asgari özkaynak sınırını (Solvency) belirleyerek söz konusu sınırı sigorta şirketlerinin iş hacminden bağımsız, belirli bir tutar olarak öngörmüştür. Garanti Fonu olarak nitelendirilen bu tutar, iki şekilde uygulanmaktadır. Topluluk dışı ülkelerin sigorta şirketlerinin topluluğa dahil ülkelerdeki şubeleri, belli bir tutarda garanti fonunu oluşturmak durumundadırlar. Topluluğa dahil ülkelerin sigorta şirketleri ise bu fonu hesaben oluşturmaktadırlar²⁰.

Avrupa Birliği Yönergeleri'nde ve uygulamada sigorta şirketlerinin yükümlülük karşılama yeterliliği olarak hesapladıkları tutarın üçte biri Garanti Fonu olarak belirlenmiştir. Ancak bu miktar Avrupa Birliği Yönergeleri'nde ve bu Yönergeler'e göre üye ülkelerin Sigorta Kanunları'nda saptanan tutardan az olamaz. Garanti Fonunun düzeyi şirketinin faaliyet branşına ve şirketin yasal yapısına göre değişir²¹. Avrupa Birliği'nin 24.7.1973 tarihli 73/239 sayılı Yönergesi Eki'nde ve Birliğe dahil ülkelerin sigorta düzenlemelerinde belirlenen Garanti Fonu tutarları anonim şirket şeklindeki sigorta şirketlerine oranla, Garanti

²⁰ Swiss Re, Solvency of Non-Life Insurers Balancing Security and Profitability Expectations, Sigma, No.1/2000, s.3.

²¹ Arslan, a.g.e., s.16.

Fonu, mütüel sigorta şirketlerinde 1/3, Avrupa Birliği'ne dahil olmayan üyelerin sigorta şirketlerinin şubelerinde ise %50 oranında daha az belirlenmiştir²².

Avrupa Birliği'nde sigorta şirketlerinin finansal yükümlülüklerini karşılamalarını sağlamak üzere oluşturulan sistem önemli bir garanti fonu uygulamasıdır²³. Garanti Fonu, sigorta branşları itibariyle belirli ölçüde likit varlıkların, yükümlülüklerle karşı şirket bünyesinde sürekli şekilde oluşturulan fondur. Mali yeterlilik marjının üçte biri, garanti fonunu oluşturur²⁴. Asgari Garanti Fonu bir sigorta şirketinin taşıması gereken en düşük kabuledilebilir sermaye fonudur. Sermaye fonlarının düzeyi küçük ve yeni kurulmuş şirketler açısından bağlayıcıdır. Garanti fonu, hayat şirketleri için asgari 3 milyon Euro²⁵, hayat dışı şirketlerde branşlara göre varlık sigortalarında 2 milyon Euro²⁶, sorumluluk veya kredi, kefalet sigortalarında 3 milyon Euro olarak belirlenmiştir²⁷. Ayrıca yeni kurulacak şirketlerde faaliyete başlamadan önce garanti fonunun oluşturulması gerekir.

Bazı sigorta işletmeleri ise asgari tutardaki Garanti Fonu'nu oluşturmaktan muaf tutulmuştur. Bu muafiyet işletmeleri iş hacminin küçük olmasına ya da taşıdıkları sigorta riskinin niteliğine bağlıdır. Aşağıda belirtilen sigorta işletmeleri asgari garanti fonu oluşturma zorunluluğu dışında tutulmuştur.

- Prim tahsilatı 500.000 Euro'nun altındaki tontinler; Bu kuruluşlarda asgari Garanti Fonu 100.000 Euro'dur. Ancak katılım paylarının toplam olarak 500 binlik dilimler halinde artması durumunda asgari garanti fonu her dilim için 100 bin Euro olarak artmakta ancak tutarı 600 bin Euro ile sınırlandırılmaktadır.
- Mütüel sigorta şirketleri; bu kuruluşların asgari Garanti Fonu'ndan muaf olabilmesi için, ortak gidere katılım paylarının değişken olması, kredi, kefalet ve sorumluluk sigortaları güvencesini vermemesi, yıllık katılım payları tutarının bir milyon Euro'dan fazla olmaması, ortak gidere yapılan bu katılımların en az

²² Martin Overbeek, "Hayat Sigortalarında ve Hayat Dışı Sigortalarda Solvency II" Türkiye Reasürans Şirketleri Birliği(TSRŞB) Technical Assistance Information Exchange Unit(TAİEX), 23-24 Haziran 2005, Avrupa Birliği Sigorta Mevzuatı ve Uygulamaları Semineri, Türkiye Reasürans Şirketleri Birliği, Yayın No:5, Ceyma Matbaacılık, s.223.

²³ Ergin Gediz, Çeviri, Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik, Güvenlik ve Kar Beklentisinin Dengelenmesi, Birlik'ten Dergisi, Kasım 2001, s.25.

²⁴ Servet Taşdelen, "Avrupa Birliği'nde Sigorta Denetim Hukuku ve Türk Sigorta Denetim Hukuku Bakımından Bir Değerlendirme", Ankara, Haziran 1996, s44.

²⁵ Avrupa Parlemantosunu ve Avrupa Birliği Konsey Direktifleri, 2002/83/EC s.1-51.

²⁶ Avrupa Parlemantosunu ve Avrupa Birliği Konsey Direktifleri, 2002/13/EC s.17-22.

²⁷ Avrupa Parlemantosunu ve Avrupa Birliği Konsey Direktifleri, 2002/13/EC s.17-22; 2002/83/EC s.1-51 .

yarısının hakiki kişiler tarafından yapılması koşullarının varlığı gerekmektedir. Bu şartları taşıyan kuruluşlar asgari Garanti Fonu oluşturmazlar.

- Yıllık prim üretimi, asgari garanti fonu tutarının altı katından fazla olmayan hayat dışı sigorta şirketleri, üretimleri belirtilen tutarı aşınca kadar asgari garanti fonu oluşturmazlar.

Avrupa Birliği dışındaki ülkelerin Birliğe dahil bir ülkedeki şubelere, yükümlülük karşılama yeterliliğini temsil eden varlıkların garanti fonu tutarına kadarki kısmını faaliyetlerinin yürütüldüğü üye devlette tutmaktadırlar. Bu tutarı aşan kısmı Avrupa Birliği'ne üye diğer ülkeler de tutabilir.

Sigorta şirketleri mali yeterliliğe ve garanti fonuna ilişkin hükümlere uymamaları halinde ek finansal yükümlülükler istenir. Söz konusu mali yükümlülükler hayat ve hayat dışı alanlarda çalışan şirketler için aynıdır. Buna göre yükümlülük karşılama yeterliliğinin sağlanamaması halinde Sigorta Denetleme Kurulu'nca bir iyileştirme planı hazırlanması istenir.

Şirketin Yükümlülük Karşılama Yeterliliği'ni Garanti Fonu'na ulaşacak şekilde oluşturmaması durumunda, Denetim Kurulu kısa süreli finansal bir plan sunulmasını ister²⁸. Söz konusu planlar, en geç bir ay içinde Denetleme Kurulu'nun onayına sunulur. Denetleme Kurulu'nun talimatına uymayan şirket yöneticileri hapis ile cezalandırılabilirler. Uygulama, sigorta şirketinin durumunu iyileştirme ve düzeltme işlemlerine yöneliktir. Bu iyileştirme ve düzeltmeye yönelik amaçlar açıkça belirtilmektedir. İyileştirme amaçlı kısa süreli finansman planları şirketin mali durumundaki kötüleşmelere göre değişir ve bu planlar şirketin durumunu düzeltmeye yönelik olarak farklı biçimlerde uygulanır.

İyileştirme Planı; bir şirketin bilançosuna göre özkaynaklarının yetersiz olması halinde istenir. Bu durum farklı nedenlerden dolayı kaynaklanabilir. Örneğin; borsa krizi ile şirket menkul kıymetlerinin örtülü değer kaybı, şirket rezervlerinde azalmaya neden olan işletme kayıpları, gelirlere oranla yükümlülüklerin hızlı artışı v.b. nedenler olabilir. Bu durumda şirket faaliyet sonuçlarının iyileştirilmesi, aktivitelerin uyumlaştırılması için

²⁸ Milli Reasürans T.A.Ş., "Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasasında Hayat Sigortalı ve Yasal Düzenlemeler (2002/83/EC Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi)", Reasürör dergisi, Temmuz 2007, S:65, s.7.

iyileştirme planı ile işletme giderlerinin azaltılması, tarifelerin yükseltilmesi, sigorta portföyünde ayıklamaya gidilmesi v.b önlemler önerilebilir.

Kısa Süreli Finansman Planı; şirketin özkaynaklarının ivedilikle gözden geçirilmesine ve güçlendirilmesine yöneliktir. Bu amaçla öncelikle sermayenin arttırılmasını, sermaye taahhütlerinin ödenmesini, reasürans anlaşmalarının gözden geçirilmesini, önlemlerin alınmasını gerektirir. Denetleme Kurulu, ayrıca sigorta şirketinin varlıklarının kullanımını sınırlayabilir ya da yasaklayabilir. Ayrıca şirketin çalıştığı Avrupa Birliği'ne dahil ülkelerin denetim organlarına bu önlemler hakkında bilgi verir ve onların da aynı önlemleri almasını isteyebilir.

Avrupa Birliği'nde yer alan, gerekli yükümlülük karşılama yeterliliğiyle bağlantılı Garanti Fonu uygulaması Ülkemizde bulunmamakla birlikte bunun yerine aslında aynı amaca hizmet eden ancak yetersiz olan bir teminat sistemi bulunmaktadır.²⁹ Ancak, 14 Haziran 2007 tarihli 26552 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5684 nolu Sigortacılık Kanunu'nun 16. maddesi ile Garanti Fonu uygulamasına paralel bir uygulama getirilmiştir.*

2.3. Sigorta Sektöründeki Sermaye Yeterliliği ve Ödeme Gücü İlkeleri

Sigorta sektöründe finansal yeterliliğe ilişkin şartları uyumlaştıran bu proje; risk yönetimi, finansman teknikleri, finansal raporlama gibi alanların yanı sıra aşağıda detaylı olarak belirtilen ödeme gücü ilkelerine ilişkin köklü bir reform çalışması yürütmektedir.

İlke 1: Teknik Karşılıklar

Sigorta sektöründe faaliyet gösteren bir firmanın yeterli, güvenilir, objektif ve karşılaştırılabilir olması ilkelerini kapsamaktadır.

Yeterli düzeydeki teknik karşılıklar, sermaye yeterliliği ve ödeme gücü sistemlerinde temel kilometre taşlarını oluşturur. Ancak teknik karşılıkların güvenilir, objektif olarak belirlenmesi gerekir.

²⁹ Arslan, a.g.e., s.55.

* Kanun için bkz. <http://rega.basbakanlik.gov.tr>

Teknik karşılıklar, ihtiyatlı ve şeffaf bir temelde ortaya konmalıdır. Ayrıca sözkonusu karşılıklar, kural koyucuların düzenlemeleri ile de uyumlu olmalıdır. Teknik karşılıklar değerlendirilirken sigorta şirketinin deneyimlerine gereken önem gösterilmelidir.

Teknik karşılıklar, güvenilir, karşılaştırılabilir ve uzmanların amacı doğrultusunda geliştirilebilir olmalıdır. Teknik karşılıkların hesaplanması cari çıkış değeriyle yapılmalıdır. Cari çıkış değeri, bir şirketin sözleşmeden doğan tüm hak ve yükümlülüklerini bir başka şirkete aktarması durumunda ödemek zorunda kalacağı miktarı ifade etmektedir. Teknik karşılıklar, yükümlülüklerin en iyi tahmini ile sigorta ve reasürans yükümlülüklerinden kaynaklanan hedge edilebilir riskler hariç olmak üzere, risk marjının toplamında oluşur³⁰. Yükümlülüklerin en iyi tahmini, sigorta ve reasürans yükümlülüklerini yerine getirmek üzere, tüm nakit girişi ve çıkışını hesaba katarak gelecekteki nakit akışlarının bugünkü beklenen değerine tekabül eder. Risk marjı ise; teknik karşılıkların toplam değerinin, sigorta ve reasürans şirketlerinin sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülüklerini başka bir şirkete transfer ettiği gün ödemek zorunda kalacağını düşündüğü miktara eşit olmasını sağlar. Risk marjı ayrıca, portföy süresince, sigorta ve reasürans yükümlülüklerini karşılamak üzere bulundurulmuş sermayenin getirdiği ek maliyet olarak da tanımlanabilir³¹.

Objektif olarak yapılan teknik karşılıklar değerlendirmesi, objektif bir süreç halinde ve sektördeki alacakların belirsizliklerine rağmen yapılan değerlemedir.

İlke 2: Diğer Yükümlükler

Yeterli karşılıklar teknik karşılıklar da olduğu gibi yükümlükler için de oluşturulmalıdır. Mali piyasaları düzenleyen kurumların bütün sigorta kuruluşlarının bu karşılıkları yerine getirdiğinden emin olmalıdır.

İlke 3: Varlıklar

Varlıklar mutlaka uygun, etkin bir şekilde güvenilebilir ve objektif olarak değerlendirilmelidir. Sigorta şirketleri yatırımlarında mutlaka risk ve getiri optimizasyonunu

³⁰ Yanık, a.g.e., s.46.

³¹ Onur Acar, Avrupa Birliği Solvency II Projesi, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, İstanbul, Ocak 2008, s.26.

amaçlamalıdır. Kolayca çeşitlendirilebilir olması gereken varlıklar, şirketin ihtiyaç duyulduğunda likidite ihtiyacına karşılık verecek şekilde seçilmelidir.

Düzenleyiciler ya da sigorta gözetim otoriteleri sigorta şirketleri nezdindeki varlıklar için aşağıdaki hususlarda çeşitli gereklilikler isteyebilirler:

- Yoğunlaşma riski
- Kredi riski
- Pazar riski
- Likidite riski
- Tasfiye riski

Yoğunlaşma riski ile sigorta şirketlerinin belli varlıklara ya da belirli bir düzeyin üzerinde yatırım yapmasının yasaklanması ifade edilmektedir. Yoğunlaşma durumunda, sözkonusu varlıkların sermaye yeterliliği rasyosu ve ödeme gücü rejimleri haricinde değerlendirilmesi gerekir.

Ödeme gücü ve sermaye yeterliliği sistemleri, varlıkları değerlerken, ihtiyatlı muhasebe standartlarını ve uygulamalarını teşvik etmelidirler.

İlke 4: Eşleştirme

Sermaye yeterliliği ve ödeme gücü rejimleri, olası kayıplara karşı ilgililerin aşağıdaki konularda dikkatlerini çekmelidir;

- Kur riski
- Nakit akışı zamanlaması ve
- Nakit akışlarının tutarları.

Bu şekilde sigorta şirketlerinin bilanço dengesizlikleri engellenerek daha istikrarlı bir ortam hazırlanır.

İlke 5: Kayıpların karşılanması

Teknik ve diğer risklere bağlı olası kayıplara karşı çeşitli sermaye gerekliliklerine ihtiyaç vardır. Sigorta şirketleri karşılaştıkları riskleri doğru tahmin ederek kazanmaları gereken primleri doğru belirlemelidir. Bununla beraber düşük değerlendirme, riskleri küçümseye neden olacağından elde edilecek kazançlarda bir azalmaya yol açabilir. Bu nedenle şirketlerin yeterli ve etkin bir sermayeye sahip olması, öngörülemeyen kayıpları eritme yolunda şirketlere olumlu katkıda bulunacaktır.

Sigorta Şirketleri ayrıca aşağıdaki konulara önem vermelidir.

- Diğer teknik riskler (sapma riski, hata riski, değerlendirme riski, reasürans riski, operasyonel harcama riski, doğal afet riski vb.),
- Özel teknik riskler (tasfiye riski, aşırı büyüme riski),
- Operasyonel, pazar, örgütsel ve holding riskleri ve
- Yatırım riski (finansal türev ürünlerin kullanılmasına bağlı riskler ve amortisman, likidite, eşleştirme, faiz oranı, değerlendirme ve iştirak riskleri)

İlke 6: Riske duyarlılık

Sermaye yeterliliği ve ödeme gücü rejimleri riske karşı hassas olmalıdır. Söz konusu rejimler aşağıdaki unsurları kapsar³²:

- Kaynakların değerlemesi (teknik karşılıklar dahil),
- Varlıklar üzerindeki gereklilikler (varlıkların değerlemesindeki gereklilikler),
- Uygun sermaye tanımları ve
- İstenen ödeme gücü marjı.

³² Yanık, a.g.e., s.47.

Varlık ve kaynakların değerlemesi muhasebe ve hukuki altyapıya bağlıdır. İstenen ödeme gücü marjı, varlıklar ve kaynaklar değerlenirken muhasebede dikkate alınmayan riskleri de mutlaka içermesi gerekir. Bu, bilânço dışı işlemleri de kapsamalıdır.

Sigorta şirketlerinin risk değişimine bağlı olarak gelişen durumlarda bile yeterli olabilmeleri için söz konusu rejimlerin sürekli risk bazlı hareket etmeleri gerekir.

Gözetim kurumları içsel modelleri, sermaye yeterliliğinin temeli olarak ve istenilen etkin sonuçlar elde edildiği sürece kullanmaya devam edebilirler.

İlke 7: Kontrol seviyesi

Sigorta sektörü otoriteleri sahipleri, istenilen ödeme gücü düştüğü takdirde müdahale haklarının var olduğunu gösteren bir kontrol seviyesini ya da kontrol seviye serilerini saptamak zorundadırlar. Bu kontrol seviyeleri, mutlaka otoritelerce hareket imkânı sağlayacak özellikli bir altyapı ile desteklenmelidir.

Kontrol seviyesi, mutlaka sektör otoritelerine erken müdahale imkânı verecek kadar etkin oluşturulmalıdır. Gözetim kurumları, sigorta şirketlerinin sektörden çıkma ve kanun koyucuların statüsünü diğer kreditorlerle karşılıklı olarak tescil etme karşılıklarını mutlaka belirlemelidir³³.

İlke 8: Minimum sermaye

Bütün sigorta şirketleri için minimum bir sermaye tanımı mutlak yapılmalıdır. Minimum sermayenin bulunmasında düzenleyici bir çatı, öncelikli olarak oluşturulmalıdır. Bu minimum tutar, sigorta şirketlerinin finansal yapılarını minimum düzeyde sigorta edecek ve sağlamlık sağlayacak şekilde belirlenmelidir. Sigorta sektörü otoriteleri, kurulma aşamasındaki yeni sigorta şirketlerinden daha yüksek bir minimum sermaye düzeyi talep edebilirler.

³³ Berk, "Sigortacılıkta Risk Yönetimi", s.13.

İlke 9: Sermayenin tanımı

Sigorta şirketlerinin öngörülmemiş durumlarla karşılaşması durumunda gerekli desteğin sağlanabilmesi için sermaye biçimlerinin tanımlanması gerekir.

“Uygun sermaye biçimleri” tanımlanırken düzenleyici kurumların dikkate almaları gereken hususlar şunlardır:

- Sözkonusu biçimler kalıcı ve kısıtlanmamış fon yatırımlarını temsil etmemelidir,
- Kolayca kayıpları absorbe edebilmeli ve
- Sigorta şirketine kaçınılmaz hiçbir külfet yüklememeli.

Sigorta sektöründeki otoriter altyapının sermaye araçlarına bir takım limitler koymaları, sermaye yeterliliği ve ödeme gücü açısından önem arz eder.

İlke 10: Risk yönetimi

Sermaye yeterliliği ve ödeme gücü rejimleri mutlaka risk yönetim sistemleri ile desteklenmelidir. Bunun en önemli nedeni sigorta operasyonlarındaki karışıklık ve fazlalıkların herhangi bir kayba yol açmamasıdır.

Sözkonusu sistemler geniş kapsamlı olmalı ve bütün riskleri içermelidir. Ayrıca bütün risk sistemlerinin düzenleyici altyapı, sigorta gözetimi ve eğer mümkünse uzmanlar ile desteklenmesi de gerekmektedir³⁴.

İlke 11: Reasürans indirimi

Sermaye yeterliliği ve ödeme gücü rejimleri, risk transferinin olumlu etkileri nedeniyle reasüransı özendirilmeli ve bu doğrultuda çeşitli indirimlere imkân sağlayarak sektörü teşvik etmelidir.

Teknik karşılıkların değerlendirilmesinde bir reasürans indirimi yapıldığında, sözkonusu reasürans mutlaka yeterli, güvenilir, objektif ve tutarlı olmalıdır.

³⁴ Berk, a.g.e., s.11.

İlke 12: Bildirim

Sermaye yeterliliği ve ödeme gücü rejimleri, bir rizikonun kabulünden önce mutlaka her türlü maddi husus ve koşulun sigortacıya bildirmesi gerekmektedir.

Risk etkilerinin bildirimi, finansal piyasaların işlerliğini artırmakta ve müşterilerin farklı sigorta şirketleri arasında seçim yapmasına imkân sağlamaktadır. Bununla beraber bildirim, sigorta şirketlerinin daha iyi risk yönetim politikalarını ve uygulamalarını kullanmalarını teşvik etmektedir.

İlke 13: Ödeme gücü matrahının hesaplanması

Sigorta gözetim şirketleri, ödeme gücü matrahını hesaplarken şu hususları dikkate almalıdır³⁵:

- Teknik karşılıklarda ki yeterlilik, güvenilirlik, tutarlı ve objektiflik; varlık-kaynak değerlemesi ve yasal uygunluk,
- Ödeme marjlarına ve kontrol düzeylerine uyulması,
- Yeterli bir içsel risk matrahı hesaplama süreci ve
- Sigortacılık sektöründeki risk yönetim sistemleri.

Riski yönetme sorumluluğu tamamen üst yönetimin üzerindedir. Eğer etkin bir risk kontrol sistemi yoksa sigorta şirketi pazardaki değişime cevap veremeyecektir.

İlke 14: Kaynakların birden fazla şirkette kullanımı

Sermaye yeterliliği ve ödeme gücü rejimleri mutlaka çift donanımlı sigorta sektörünü yönlendirmelidir. Bir sigorta grubu içinde yapılan tüm işlemler o grubun ödeme gücü ve sermaye yeterliliği kapsamında değerlendirilmelidir. Ayrıca sigorta gözetim kurumları, sigorta gruplarındaki itibar ve bulaşma riskini de hesaba dahil etmelidirler.

³⁵ Berk, a.g.e., s.12.

2.4. Solvency I

Solvency I Sistemi, üç temel konu, diğer bir ifade ile Varlıklar, Teknik provizyonlar ve Solvency Marjı üzerine kurulmuştur. Solvency marjı; sigorta şirketlerinin bulundurması gereken ek sermayeyi ifade etmektedir³⁶.

Sigorta şirketlerinin mali yeterliliğinin denetimine ilişkin ilk düzeltici adım, 1994 yılında, daha sonra Almanya Sigortacılık Sektörü Federal Denetleme Kurumu'nun Başkan Yardımcılığını yapmış olan Dr.Helmut Müller'in başkanlığında, Avrupa Denetleme Kurulları Komisyonu'nun oluşturulmasıyla atılmıştır. Müller Komisyonu olarak adlandırılan komisyonun 1997 yılında yayınlanan raporunda mevcut sistem yeterli bulunmuş ancak, metodolojisinde bazı yetersizlikler belirlenerek yürürlükteki mali yeterlilik sistemi ve Avrupa Birliği mali yeterliliğin denetimine ilişkin sistemin modernizasyonu konusunda önerilerde bulunmuştur³⁷. İlk aşama Mayıs 2001'de başlamış ve Şubat 2002'de bazı değişiklikler ve eklemeler yapılmıştır. Böylece, hayat-dışı sigortalar (2002/13/EC) direktifleri hazırlanmıştır³⁸. 1 Ocak 2004 tarihinden itibaren yükümlülük karşılama yeterliliği sadece ilgili iş yılının sonunda değil, herhangi bir zamanda yerine getirilmesi gereken bir zorunluluk haline gelmiştir. "Mali Yeterlik II-Çerçeve Direktifin Genel Hatları Hakkındaki Düşünceler ve İleri Teknik Çalışmaları Üzerine Talimatlar" (Markt/2539/03) adlı komisyon belgesinin 19 Eylül 2003 tarihinde yayınlanması ile tamamlanmıştır. Böylece 1 Ocak 2004'ten itibaren Avrupa Birliği ülkelerinde mali yeterlilik konusunda yeni yasal düzenlemeler dönemi başlamıştır. "Mali Yeterlilik I" olarak adlandırılan finansal yeterliliğe ilişkin şartları uyumlaştıran proje, bir geçiş dönemi sistemidir³⁹. Ayrıca, Mali Yeterlik II Projesine ilişkin tartışmalar ve Basel II Bankacılık Sistemi ile paralellik kurma konusunda, 2004 yılının Şubat ve Nisan aylarında (sırası ile Markt/2543/03 ve Markt/2502/04) iki ayrı belge yayımlanmıştır⁴⁰.

³⁶ Stephan Winands, Solvency Challenges for European Insurers, Exposure, No 11, Temmuz 2003, s.7.

³⁷ Arslan, a.g.e., s.23.

³⁸ Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konsey Direktifleri, Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Yükümlülük Karşılama Yeterliliği ile ilgili 73/239/EEC Direktifini tamamlayıcı Nitelikteki 5 mart 2002 Tarih ve 2002/13/EC Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi, Avrupa Birliği Resmi Gazetesi L 077, 20.03.2002, s.17-22.

³⁹ Gökhan Bozkurt, "Sigortacılığa AB Düzeni", Radikal Gazetesi, 12 Ekim 2004, s.4.

⁴⁰ http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/docs/markt-2543-03/markt-2543-03_en.pdf ,
http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/docs/markt-2502-04/markt-2502-04_en.pdf.

2.5. Sermaye Yeterliliği Uygulamasındaki Gelişmeler (Solvency II)

Avrupa Birliği'nde finansal yapı ile ilgili çalışmalar sonucunda sigorta şirketlerinde Solvency I üzerindeki çalışmaların devamında Solvency II geliştirilmiştir. Basel II'nin bir sigortacılığa yansımaları olan Solvency II'nin Basel II üzerine modellenmesi gerektiği belirtilmektedir. Solvency II ile ilgili olarak çalışma grupları ve alt grupları oluşturulmuştur. Alt gruplardan insolvency veya benzeri durumlar için "The London Group" adı verilen çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu grubun hazırladığı Sharma Raporu'nda şirket dışından Solvency'i etkileyen faktörler ve sermaye gereksinimi ve yönetim kalitesi üzerinde durulmuştur⁴¹.

Solvency I, Avrupa Birliği'nin mevcut uygulamalarını esas alırken, daha kapsamlı bir proje olan Solvency II, sigortacılıktaki son gelişmeler paralelinde, risk yönetimi, finansman teknikleri, finansal raporlama gibi alanlarda, daha temel ve detaylı bir risk izleme modeli sunar. Avrupa Birliği ülkelerinin hemen hemen tamamında uygulanmakta olan, mali yeterliliğe ilişkin mevzuat, hasar veya prim rakamlarını temel alırken Mali Yeterlilik II ise, sigorta şirketlerinin, özellikle asgari öz sermayeleri ile risk profiline odaklanmaktadır⁴².

Solvency II'nin temel amacı, sigorta şirketinin gerçek risklerini belirleyerek yönetilmesini sağlayacak optimal solvency sisteminin oluşturulmasıdır⁴³. Solvency II uluslararası raporlama standartları için uygun bir ortam sağlar ve risk kapitali hesaplaması ile ileriye doğru projeksiyon yöntemlerinden olan Dinamik Finansal Analiz (DFA) arasında bağlantı kurar. Sigorta şirketlerinin Solvency II kapsamında kendi iç kontrol sistemlerini oluşturmaları benimsenmektedir. Bu şekilde firma riskinin daha doğru şekilde belirlenerek yönetileceği kabul edilir. Solvency II, projesi iki temel aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama, genel bir solvency sisteminin çalışma konularını kapsarken ikinci ve daha teknik aşama ise yeni sistemdeki riskler detaylı olarak incelenmektedir.

Solvency II kapsamında; iki sermaye gerekliliği aşaması söz konusudur. Bunlar Asgari Sermaye Yeterliliği (MCR) ile Solvency Sermaye Yeterlilikleri (SCR) dir. Asgari

⁴¹ Bernd MÜLLER, The Other Side of the Fence, Frontier in Finance, KPMG, Ocak 2003, ss.4-5.

⁴² Solvency II – What is Happening?, Fitch Ratings Special Report, Nisan 2005, s.2.

⁴³ Acar, a.g.e., s.9.

sermaye yeterliliğinden daha yüksek olan solvency sermaye yeterliliği, grup düzeyindeki tek sermaye gerekliliğini oluşturmaktadır⁴⁴.

Hedef sermaye olarak da tanımlanan SCR , bir sigorta şirketinin beklenmedik ancak önemli boyuttaki kayıplarının karşılanmasına yardımcı olacak ve poliçe sahipleriyle lehtarlara makul bir güvence sağlayacak düzeydeki sermaye miktarını ifade eder. SCR, Direktif Taslağı'nda genel çerçevesi çizilen ve daha sonra Avrupa Komisyonu tarafından ayrıntılı olarak belirlenecek olan standart formül veya şirketin denetim kurumuna onaylatmak suretiyle kendisinin belirleyeceği iç model kullanarak hesaplanır. SCR en az yılda bir kere hesaplanmalı, sürekli olarak izlenmeli ve şirketin risk profili önemli ölçüde değiştiği anda yeniden hesaplanarak denetim kurumuna bildirilmelidir⁴⁵.

Minimum Sermaye Yeterliliği olarak tanımlanan MCR, altına düşüldüğü takdirde denetim kurumunun nihai müdahalesini gerektirecek sermaye miktarını ifade eder. Denetim kurumunun nihai müdahalesine örnek olarak, şirketin yeni iş kabul etmesinin engellenmesi, mevcut portföyün elden çıkarılması ya da portföyün rasyonel üçüncü şahıslara aktarılması gibi eylemlerdir. Şirketler, MCR'yi karşılamak üzere, seçilmesine izin verilen oranda ana özsermaye kalemi bulundurmalıdır. MCR, asgari olarak her üç ayda bir hesaplanmalı ve sonuçları denetim kurumuna raporlanmalıdır⁴⁶.

Avrupalı sigortacılar, bankacılık sektöründe uygulanan ve Basel II olarak bilinen üç sütunlu yaklaşımını Mali Yeterlilik II kapsamında, sigorta sektörüne uyarlanmasını önerdiler. Bu yaklaşım “Mali Yeterlilik Gerekliliği”, “Denetim” ve “Piyasa Disiplini”nden oluşuyor. Ancak sigortacılık riskleri bankacılık risklerinden önemli ölçüde ayrıldığından söz konusu sütunların içeriği sigorta sektörünün spesifik özellikleri dikkate alınarak belirlenmektedir⁴⁷.

⁴⁴ Reasürans ve Sigorta Gruplarına İlişkin Avrupa Mevzuatı Seminer, Türkiye Reasürans Şirketleri Birliği, Şubat 2008, İstanbul, s.113.

⁴⁵ Acar, a.g.e., ss.20-21.

⁴⁶ Acar, a.g.e., ss.23-24.

⁴⁷ Arslan, a.g.e., ss.43.

i. Birinci Yapısal Blok (1. Sütun)

Sigorta şirketinin yükümlülük karşılama yeterliliği muhasebe tanımlamasına göre, aktiflerinin toplamı pasiflerinin toplamından daha fazla olduğu kabul edilmektedir. Ancak sigorta şirketlerinin, muhasebe sisteminin sadece aktif ve pasifleri ölçmesiyle öngörülemeyen, Basel II sisteminde “beklenmedik riskler” olarak adlandırılan riskleri yüklenebilmesi için ek bir sermaye daha bulundurması gereklidir. İşte 1. sütun nicel olarak ölçülebilen ve yönetilebilen sigorta riskleriyle ilgilidir. Diğer bir deyişle, hem aktiflerin ve pasiflerin ölçümü ve değerlemesiyle hem de nicel olarak ölçülebilen piyasa riski, kredi riski, sigorta riski gibi riskleri karşılamak için gerekli olan sermayenin hesaplanmasıyla ilgilidir⁴⁸.

Bu sütunda, sigorta şirketlerinin mali kaynaklarına ilişkin özellikle teknik karşılıklar, sermaye yatırımları mali varlıkların yönetimi gibi sayısal değerlerin düzenlenmesine ait kuralların yanı sıra, ilgili şirketin yükümlülüklerini karşılamaktan ayırmaları gereken sermayeye ait şartlar bulunmaktadır.

Avrupa Komisyonu, denetim kuruluşlarına sigorta işlemlerinde teknik karşılık ayırma uygulamaları ile hasar yönetimi ve karşılık ayırmaya ilişkin rehber hükümler arasında yaklaşmayı sağlayacak önlem almalar yönünde tavsiyelerde bulunur.

Yatırımlara ve teminatlara ilişkin yürürlükteki kurallara göre ilgili şirketin finansal varlıklarının yapılan sigorta türleri ve şirketin yapısının yanı sıra yatırım prensipleri (güvenlik, karlılık, likidite, yaygınlık ve çeşitlendirme) göz önüne alınarak yatırıma yönlendirilmesi gerekir.

Sermaye yatırımının denetimine ilişkin yürürlükteki kuralların sadece teknik karşılıklara uygulanabilir olması, söz konusu sistemin de eleştirilmesine neden olmaktadır. Sonuçta poliçe sahibinin çıkarlarını korumada bir teminat niteliğinde serbest ve hemen kullanılabilir bir sermaye olmakla birlikte, serbest karşılıkların ne kadarının yatırıma yönlendirileceği konusunda karar veren, Avrupa Birliği kapsamında bir denetim kuralı bulunmamaktadır.

⁴⁸ Solvency II – What is Happening?, Fitch Ratings Special Report, Nisan 2005, s.3.

Olası müdahale alanları ve eşikleri belirlendikten sonra, sermaye alanındaki düzenlemelerin iki ayrı fonksiyonu olması gerekir. Bu fonksiyonun ilki asgari sermaye şartının kesin olarak belirlenmesi ve bunun ihlali durumunda otomatik müdahale hakkının olması; diğeri ise, Avrupa Birliği'nin hedef sermaye tutarı eşiği ve bu eşiğin altına düşülmesi durumunda, sigorta şirketi ile üye ülkenin denetleme kuruluşu ile görüşmelere başlanmasıdır⁴⁹. Avrupa Birliği Komisyonu hedef sermaye eşiğine ilişkin denetim sisteminin yanı sıra, riskin etkin bir şekilde ölçümünün sağlanması amacıyla bir teşvik uygulaması başlatmayı tasarlamaktadır. Söz konusu eşiğin, mutlak asgari marjın bir katı şeklinde tanımlanmasına bir alternatif olarak Komisyon, standart risk modeli geliştirme önerisini getirmektedir⁵⁰.

ii. İkinci Yapısal Blok (2. Sütun)

Bu sütun içsel risk yönetimine ilişkin prosedürlerin geliştirilmesi ile denetleme kuruluşu tarafından yapılan risk kontrolleri hakkındaki düzenlemeleri içeriyor. Avrupa Komisyonu bu sütunda yer alan konuları, Avrupa Sigorta Denetleme Kuruluşları (EISA) konferansı çalışma grubunun başkanı adıyla anılan Sharma Raporu'na dayandırılıyor. 2003'te sunulan söz konusu rapor; Avrupa Birliği denetim kuruluşlarının bakış açısıyla Mali Yeterlilik II projesini değerlendirmektedir. Bu raporda herhangi bir şirketin stratejik hedefleri ilgili şirketin değerleri arasındaki ilişkiler ve bu değerlerin açıkça tanımlanması şartına bağlı olarak iç denetim ve yönetim prensipleri tavsiye edilmektedir. Ayrıca, etkili bir iç denetim sisteminin işlerliliği açısından hiyerarşide yer alan kurumların ve sorumlulukların da açıkça tanımlanması gerekmektedir. Tüm bunlara ek olarak herhangi bir sorunu inceleme ve düzeltme tedbirlerine şirketin kuruluş yapısına, liderlik stratejilerine, karar verme sürecine ve izleme faaliyetlerine ilişkin olarak çok açık ve net prensipler içermektedir. Underwriting (risk kabul) işlemlerinde ise, sigorta şirketleri, uygun bir reasürans korumasının varlığı ve risklerin kontrol ve kabul edilebilir nitelikte olması durumunda sözleşme yapabilmektedirler. Bu nedenle söz konusu sigorta şirketinin reasürans sözleşmeleri risk kabul politikasına uygun olmalı ve reasürörlerin likidite ve güvenilirliği düzenli olarak gözden geçirilmelidir. Hayat branşında da tüm olumsuz durumlar göz önüne alınarak karlılık testleri yapılmalı ve böylece

⁴⁹ European Commission, Consideration concerning the outline for a framework directive on Solvency II, 23 March 2005, s.3.

⁵⁰ European Commission, Consideration concerning the outline for a framework directive on Solvency II, 23 March 2005, s.5.

şirket tarafından verilmiş tüm garantilerin doğru olarak tanımlanmış ve uygun bir şekilde hesaplanmış olması sağlanmalıdır. Ayrıca sigorta şirketleri özellikle tehlikeli ya da hasara dönüşme olasılığı yüksek riskler için uygun kontrol önlemleri almaları gerekir. Risk kabul ve hasar yönetimi konularında açıkça tanımlanmış ve ayrı sorumluluk birimlerinin belirlenmesi gerekmektedir⁵¹.

Şirketler hasar kayıt prosedürlerini hasarların derhal ve doğru olarak kayda alındığı ve bu bilgilerin düzenli olarak yenilediği bir sisteme göre yapmak durumundadırlar. Sigorta şirketleri yatırım politikalarını kabul edebilecekleri risk düzeyi ile finansal varlıklarının dağılımını; hisse senedini ihrac eden şirket, endüstri, coğrafi alan, para birimi ve finansal varlık türü, göz önüne alacak şekilde yapmak durumundadırlar. Yatırım politikası riski yüksek ve transfer edilebilir finansal türevlerin kullanımı konusunda birtakım prensipler getirebilmelidir. Ayrıca şirketin üstlendiği sorumluluklara ilişkin risk profili ile finansal varlıklar arasında karşılıklı ilişkinin varlığı ve şirket yatırımlarının likit olma özelliği yatırım politikasında gözetilmelidir.

iii. Üçüncü Yapısal Blok (3. sütun)

Üçüncü sütun; piyasa disiplini ve mali piyasalar, derecelendirme kuruluşları ve muhasebe kurallarının daha fazla uyumlaştırılması ve şeffaflaştırılmasına yönelik genel eğilim gibi yardımcı faktörler hakkındadır. 3. sütunda ele alınacak açıklama gereklilikleri, 1. sütunda yer alan minimum sermaye gerekliliği ve 2. sütunda yer alan denetim incelemesini tamamlar nitelikte olacaktır⁵².

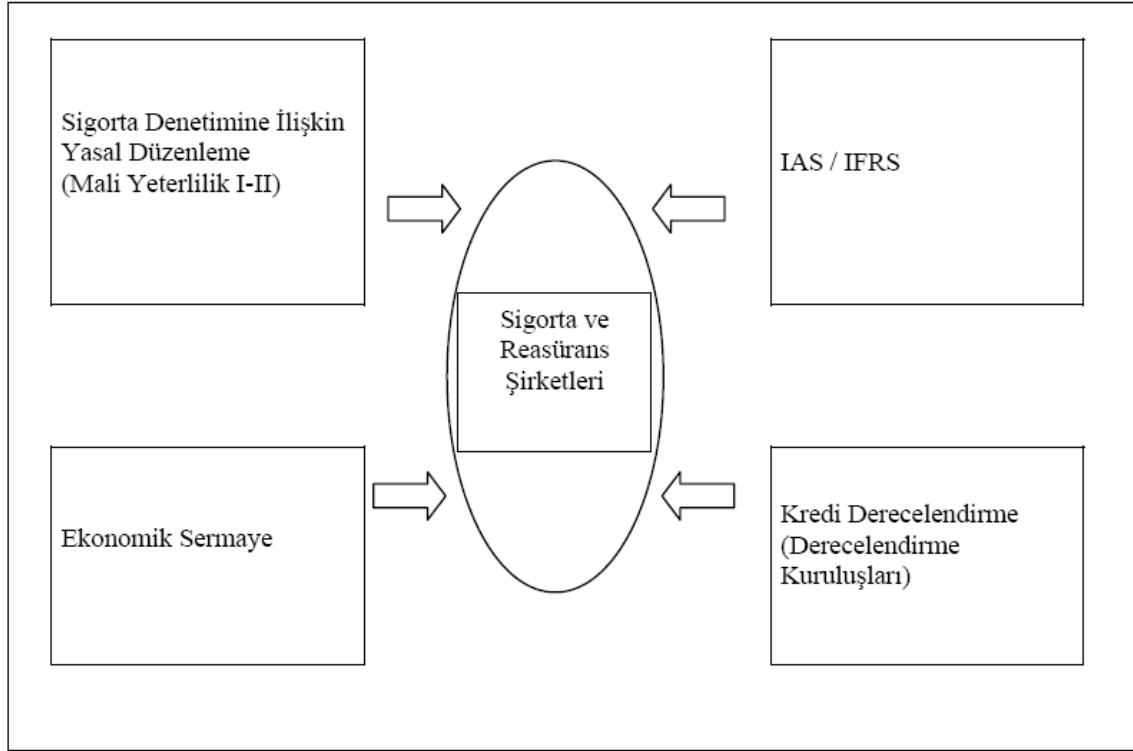
Finansal piyasalar ve derecelendirme kuruluşları gibi diğer ilgili tarafların çıkarlarının gözetilmesi bakımından Avrupa Birliği'nin bilgilendirme kurallarının uyumlaştırılması zorunludur. Özellikle, sigortacılık faaliyetlerine özgü uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın (IFRS) gelişmesi nedeniyle sigorta denetleme kuruluşları Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (IASB) işbirliği içinde çalışması gerekir⁵³.

⁵¹ Berk, "Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik ve Risk Yönetimi", ss.119-120.

⁵² Bjerre-Nielsen Henrik, Solvency II–The challenges to the supervisory authorities, 2nd ISP International Seminar on Insurance Solvency and Pension Funds, 25 Haziran 2003, <http://finansstilsynet.inforce.dk>

⁵³ European Commission, Consideration concerning the outline for a framework directive on Solvency II, 23 March 2005, s.3.

Avrupa Birliği'nin aksine ABD ve Avustralya finans pazarlarını düzenleyen karar otoriteleri, sigorta şirketlerinin yükümlülük karşılama yeterliliklerini risk bazlı sermaye yöntemi ile hesaplanmaktadır. Bu ülkeler, ayrıca şirketlerin yükümlülüklerini karşılayamama olasılığını derecelendirme kuruluşlarının yaptığı gibi, kayıtlı hasarlar bazında belirlemektedir⁵⁴. Sigortacılık faaliyetlerinin gelecekteki şartları hakkındaki genel bir görüş ve Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS) ile Uluslararası Mali Raporlama Standartları (IFRS) ile kredi derecelendirme ve ekonomik sermaye ilişkisi aşağıdaki şekilde sunulmaktadır.

Şekil 3 : IAS, IFRS, Kredi Derecelendirme ve Ekonomik Sermaye İlişkisi

Kaynak: Mali Yeterlilik II (Solvency II) (Çev: Y.Kemal ÇUHACI) "Sigortacılık sektörünün düzenlemesi yönelik şartlar", Reasürör Dergisi, Sayı 55, Ocak 2005, s.12.

2.5.1.Hayat Dışı Sigorta Şirketleri

Hayat dışı sigorta şirketleri için mali yeterlik açısından söz konusu olan asgari garanti fonu 2 milyon Euro'ya çıkarılmıştır (Sigorta şirketinin kişisel sorumluk veya emniyeti suistimal alanlarında iş yazması durumunda, bu tutar 3 milyon Euro olarak belirlenmiştir).

⁵⁴ Bozkurt, a.g.e., s.4.

Ayrıca bu tutarın, Eurostat tarafından yayınlanan tüketici fiyat endeksinin %5 oranından daha fazla dalgalanması durumunda, aynı endekse göre arttırılması öngörülmüştür.

Yükümlülük Karşılama Yeterliliği'ne ilişkin, zorunlu nitelikte marj ise, hesaplamalarda daha yüksek yüzdenin kullanıldığı eşige bağlı olarak arttırılmıştır. Prim ve hasar üzerindeki marjın hesaplanmasında söz konusu olan, 10 milyon ve 7 milyon hesap birimi eşik tutarı sırasıyla 50 milyon ve 35 milyon Euro'ya çıkarılmış, söz konusu tutarlar Avrupa Birliği tüketici fiyat endeksindeki dalgalanmalara göre ayarlanması öngörülmüştür.

Gelecekte ilgili şirketin Yükümlülük Karşılama Yeterliliği belirlendiği sırada, havacılık, nakliyat ve 3. kişi sorumluluk sigortalarında söz konusu olan prim ve hasar için belirlenmiş bu tutarlar, ilgili branşlardaki nispeten yüksek riskler nedeniyle 1.5 rakamı ile çarpılması öngörülmüştür. Hayat-dışı sigorta şirketlerinde prim esasına göre hesaplama örneği aşağıda sunulmuştur⁵⁵.

Hesaplama*

Formül: $0.18/0.16 \times \text{brüt prim geliri} \times \text{saklama payı oranı (asgari 0.5)}$

50 milyon Euro'ya kadar primin %18'i+ 50 milyon Euro'yu geçen primin %16'sı

Brüt Prim Geliri = 50 milyon Euro (buna göre, 50 milyon Euro'nun %18'ine uygulanacak)

Yükümlülük Karşılama Yeterliliği = 9 milyon garanti fonu $1/3 = 3$ milyon Euro

Asgari Garanti Fonu = 3 milyon Euro

Hayat-dışı sigorta şirketleri için, hasar esasına göre yapılan hesaplama örneği aşağıdaki gibidir.

$0.26/0.23 \times \text{hasar masrafları} \times \text{saklama payı oranı (asgari 0.5)}$

35 milyon Euro'ya kadar hasar ödemelerinin %26'sı + 35 milyon geçen hasar ödemelerinin %23'ü; yukarıdaki hasar maliyetleri en son üç hesap yılı itibarıyla ortalama

⁵⁵ Mali Yeterlilik II (Solvency II) (Çev: Y.Kemal ÇUHACI), "Sigortacılık sektörünün düzenlemesi yönelik şartlar", s.13.

* Önek saklama payı göz ardı edilerek basitleştirilmiştir.

hasar maliyetleri temsil etmektedir (Doğal risk sigortalarında ise en son 7 hesap yılı ortalaması alınmaktadır).

2.5.2. Hayat Sigorta Şirketleri

Genel olarak, Yükümlük Karşılama Yeterliliği'nin hesaplanmasında önemli bir değişiklik meydana gelmemiştir. Sigorta şirketinin yasa gereği ayırmak zorunda olduğu karşılıklara (azami %15 oranına kadar reasürans payı da dikkate alınmak kaydı ile, matematik karşılıkların %4'ü) dayanan ilk sonuçlar ve riske maruz sermayeye (azami %50 reasürans indirimi de dahil olmak üzere, hayat poliçesinin süresine ve tipine bağlı olarak riske maruz sermayenin %0.3'ü, % 0.1'i veya %0.15'i) dayanan ikinci sonuçlara göre hesaplanan tutar, yükümlülük karşılama yeterliliği marjıdır. Daimi sağlık sigortalarında söz konusu olan yükümlülük karşılama yeterliliği hayat dışı işlerde ayrılmış olan marj kadar arttırılmış yatırım riskinin bulunmadığı bağlantılı işlerdeki marj ise daha önce hiç ayrılmamakta iken şimdi bir önceki yıl net idare masrafların %25'ine kadar arttırılmıştır⁵⁶.

Toplu ödeme dönemi sonunda, kiralamaya konu olan malın satın alınması veya amortismanı bitmiş varlıkların yenilenmesi konusunda sigortalısına sermaye sağlayan poliçelere, sermaye aktarım sözleşmelerine ve yatırım riskinin bulunduğu endeksli hayat poliçelerine ilişkin yükümlülük karşılama yeterliliği hesaplamalarında bir değişiklik meydana gelmemiştir.

Garanti fonu, Yükümlülük Karşılama Yeterliliği'nin marjının 1/3'ü oranındadır ve garanti fonunun asgari düzeyi 3 milyon Euro olarak belirlenmiştir. Yine diğer uygulamalarda olduğu gibi tüm bu değerler Eurostat tarafından yayımlanan Avrupa tüketici fiyatları endeksinde bağlanmakta, endekste %5'in üzerinde bir dalgalanma halinde söz konusu değerlerin uygun bir şekilde arttırılması öngörülmektedir⁵⁷.

Bir şirketin finansal yeterliliği; ödenmiş sermaye yasal ve serbest karşılıklar gibi ilgili şirketin serbest ve kullanılabilir sermayesinden ve kar payı ödemesi yapıldıktan sonraki kar/zarar hesabından oluşur. Söz konusu şirketin talebi üzerine ve denetleme kuruluşunun onayına bağlı olarak, nominal sermayesinin en az %25'inin ödenmiş olması kaydıyla

⁵⁶ Mali Yeterlilik II (Solvency II) (Çev: Y.Kemal ÇUHACI), "Sigortacılık sektörünün düzenlemesi yönelik şartlar", s.15.

⁵⁷ Overbeek, "Hayat Sigortalarında ve Hayat Dışı Sigortalarda Solvency II", s.224.

ödenmemiş sermayesinin yarısı da bu rakama eklenebilmektedir. Bu uygulama, zorunlu ve cari mali yeterlilik marjının %50'sinin üst limitine kadar söz konusu olabilmektedir. Bu %50 limit, ayrıca, toplam imtiyazlı hisseler ve ikinci borçlara da uygulanabilmektedir⁵⁸.

Hayat sigorta şirketleri 31 Aralık 2009 'a kadar talep etmeleri halinde finansal yeterlilik tutarına, beklenen karın %50'sini eklemek olanağına sahiptirler. Beklenen kar ise, yıllık tahmini karın, mevcut sözleşmelerin henüz işlememiş ortalama sürelerine tekabül eden ve 6 değerini aşmaması gereken faktör ile çarpılarak bulunur. Yıllık tahmini karın üst limiti en son 5 yıl karının aritmetik ortalamasıdır.

2.6. Cari Yükümlülük Karşılama Yeterliliği

Cari Yükümlülük Karşılama Yeterliliği, genellikle gerekli yükümlülük karşılama yeterliliğini de kapsayacak şekilde, sahip olduğu sermaye unsurlarını ifade eder. Söz konusu sermaye unsurları hayat ve hayat dışı branşlarda ödenmiş sermaye, sigorta kapsamındaki sorumluluklara tekabül etmeyen yasal ve serbest yedek akçeler, ödenecek temettünün çıkartılmasından sonra geriye kalan kar/zararı içermektedir. Bir sigorta şirketinin cari yükümlülük karşılama yeterliliği, gerekli yükümlülük karşılama yeterliliğine eşit ise o şirket mali yeterliliğe sahiptir.⁵⁹

2.6.1. Hayat Dışı Sigortalar

Hayat Dışı Sigorta Şirketleri için cari mali yeterlilik marjı aşağıdaki fonlardan oluşur:

- Ödenmiş sermaye (kendi hisse senetleri),
- Ödenmemiş sermayenin % 50'si (ödenmemiş sermayenin, nominal sermayenin en az % 25'i olması halinde),
- Yasal ve serbest yedek rezervler,
- Önceki dönem karı ve

⁵⁸ Overbeek, "Hayat Sigortalarında ve Hayat Dışı Sigortalarda Solvency II", s.225.

⁵⁹ Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konsey Direktifleri, 2002/13/EC. ss.17-22; 2002/83/EC. ss.1-51.

- İkincil yükümlülükler (bazı koşullarda ve sınırlı tutarda).

Mütüel şirket olması halinde, belirli koşullarda ve sınırlı tutarda olması şartıyla, şirketin üyelerine karşı ek katkı payları da mali yeterlilik marjının belirlenmesinde kullanılabilir⁶⁰.

2.6.2. Hayat Sigortaları

Hayat sigortalarında mali yeterlilik marjı hayat dışına benzer. Uygulamada belirli durumlara göre, bu marj prim iadeleri için yatırıma yönlendirilmemiş karşılık varlıklarını kapsayabilir. Gerekli marjı sağlamak için sigortacılar şirket tarafından yaratılan gelecek kar paylarını sınırlı tutarda da olsa kullanabilirler. Kar paylarının tutarı önceki yıl sonuçlarına göre tahmin edilebilmektedir. Şirketle, denetim otoritesinin uygun görüşüne göre 2009'a kadar bunu uygulayabilirler. Ancak garanti fonu (mali yeterlilik marjının üçte biri veya asgari garanti fonu) yukarıda belirtildiği gibi gelecek kar paylarını ve gizli varlıklarla kapsayamaz⁶¹.

⁶⁰ Şule Avcıoğlu, Türk Sigorta Sektöründe Yükümlülük Karşılama Yeterliliği. T.C. Başbakanlık. Hazine Müsteşarlığı, Sigortacılık Genel Müdürlüğü <http://www.tsrbs.org.tr/nr/rdonlyres/c4f65668-24d0-4a6a-a9bc-7CCCB371B954/1062/Suleavcioglu.ppt> (13 Mayıs 2008).

⁶¹ Helmut Müller, Solvency-The European Model, Mayıs 2002, s.4.

III. BÖLÜM

FİNANSAL RAPORLAMA VE SOLVENCY DENETİMİ

3.1. Finansal Raporlama

Avrupa Birliği'nde bir ülkenin düzenlemelerine göre kurulan şirketlerin diğer ülkelerde faaliyet göstermesi halinde finansal tabloların düzenlenmesi, yayınlanması ve değerlendirilmesi konusundaki yasal farklılıklar pazarın harmonizasyonu açısından problemler yaratmaktaydı. Oysa şirketlere yasal açıdan eşit işlem yapılması ve rekabet koşullarının yaygınlaştırılması gerekiyordu.

Bu amaçla Avrupa Birliği'nin 25 Temmuz 1978'de 78/660/AET sayılı "Dördüncü Direktifi" ile üye ülkelerin mevzuatındaki belirli tipteki ortaklıkların yıllık finansal tablolarının ve faaliyet raporlarının kapsam ve içeriğine ilişkin ek olarak hazırlanan açıklayıcı dipnotlarda yer alması gereken bilgiler ile bu tablolarda yer alan hesapların değerlendirme ölçü ve kurallarının belirlenmesine, yıllık hesapların yetkili uzmanlar tarafından denetlenmesine, yayınlanmasına ve denetçilerin vasıflarına ilişkin hükümler yer almaktadır⁶². Bu direktif ile üye devletler düzeyinde muhasebe hukukunun uyumlaştırılması, finansal ilke ve kuralların standartlaştırılması, işletme ile ilgili çevrelere doğru ve güvenilir bilgi sunulması ve üye ülkelerce kamuya açıklanacak finansal tablo ve raporların karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Yeni bir komite oluşturmak yerine, 76/660/AET sayılı direktifin 52. maddesine göre kurulan genel nitelikli komitenin, sigorta teşebbüsleri ile ilgili sorunları çözecek şekilde yapılanmak suretiyle, tercih edilmiştir. Ayrıca zaman içinde yeni sorunların ortaya çıkabileceği dikkate alınarak direktifin 5 yıl süre ile uygulandıktan sonra gözden geçirilerek, yenilenmesi öngörülmüştür⁶³.

⁶² MYERS Stewart C., James A READ, "Capital Allocation for Insurance Company", The Journal of Risk and Insurance, 2001, Vol.,68 No:4,ss. 547-543.

⁶³ Taşdelen, a.g.e., s.70.

3.1.1. Muhasebe Standartları

Avrupa Birliği direktiflerinde sigorta Şirketlerince üç temel muhasebe yöntemi uygulanabileceği yer almaktadır⁶⁴:

- Yöntemlerden ilki yıllık muhasebe metodu olarak ifade ediliyor ve daha çok kısa vadeli işlemlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılıyor. Genellikle bir yıla kadar ki dönemi kapsadığından; yöntem bir yıllık muhasebe metodu olarak da biliniyor. Bu metoda göre dönemsellik kavramı gereği, gelecek döneme ait gelir ve giderlerin belirlenmesi gerekir. Belirleme işlemi, tahmin yöntemlerine göre yapılmaktadır. Gelecek dönemi ilgilendiren prim gelirleri hasar ve tazminatlar her muhasebe dönemi sonunda “Karşılık Ayırma Yoluyla” gelecek döneme aktararak muhasebeleştirilir, böylece dönemin teknik faaliyet sonuçları belirlenmektedir⁶⁵.
- Gelecek dönemlere devreden muhasebe yöntemi olarak ifade edilen metoda göre gelecek dönemlere devir, gerçekleştirilen hasılat ve giderler üzerinden gelecekte etkisi olacak nakit, tahsilât veya ödemelerin, bir varlık ya da borç şeklinde kaydedilmesi sürecidir. Yöntemin özelliği ertelenen işlem ve olayın sonraki bir dönemde gelir veya gider olarak kaydedilmesidir. Buna göre işlem cari dönemin hâsılatından çıkarılarak gelecek dönemin hâsılatı ile ilişkilendirilir. Gelecek dönemleri ilgilendiren işlemler ilgili gelecek dönemlere aktarılır. Bazı direkt sigortacılık ve reasürans işlerinde cari muhasebe döneminin sonunda cari faaliyet sonuçlarının tahmini için yeterli veriler hazır olmayabilir. Fakat daha doğru bilgi gelecek dönemlerde ortaya çıkabilir. İşte bu gibi durumlarda da gelecek dönemlere devreden muhasebe yöntemleri kullanılıyor.
- Fon muhasebesi metodu olarak bilinen yöntemde ise fon kavramının niteliği önem kazanıyor. Bilindiği gibi fon kavramı farklı anlamlarda kullanılır: Dar anlamda fon nakit karşılığı kullanılmaktadır. Geniş anlamda ise firmanın toplam varlıklarını ifade eder. Firma tasarrufundaki ve para ile ölçülebilen ekonomik kıymetler olarak benimsemektedir. Faaliyet dönemindeki poliçelere dayanan hasar ve giderler ödendikten sonra geriye kalan tutarlar teknik karşılıklar şeklinde bir fon oluşturur.

⁶⁴ Berk, “Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik ve Risk Yönetimi”, ss.170-171.

⁶⁵ Berna Özşar, AB Sigorta Mevzuatı Uyum Rehberi, İstanbul: TSRŞB Yayınları, Haziran 2005, ss.90- 91.

Fon muhasebesi metodu gelecekteki yükümlülükler için fon oluşturan bir yöntemdir. Daha çok vadesi dolmamış poliçeler nedeniyle kazanılmamış prim karşılıklarının belirlenmesinde kullanılır. Fon muhasebesi metodunda esasen uzun vadeli işlemler muhasebeleştirilir. Fon muhasebesinde üstlenilen uzun vadeli risklerin vadesine uygun yükümlülükler nedeniyle fon oluşturulur⁶⁶.

Avrupa Birliği tek pazarında standart hesap planı yayınlanmamış, buna karşılık denetim otoritesinin şirketlerden istediği raporların düzenlenmesine olanak verir şekilde hesap planı hazırlanması öngörülmüştür.

Birlik ülkelerindeki muhasebe uygulamalarında zorunlu hesap planı uygulanmamakla birlikte finansal tabloların şirket ile ilgili çevreleri, ortakları ve yatırımcıları bilgilendirmek amacıyla detaylı açıklama ve dipnotlara yer verilmesi gerekmektedir.

3.1.2.Finansal Tablolar

Avrupa Birliği'nin finansal tablolar ile ilgili temel ilkeleri aşağıdaki gibi sıralanabilir⁶⁷:

- Kalemlerin bilanço ve gelir tablosunda öngörülen sıraya göre ayrı ayrı gösterilmesi zorunludur. Ana biçimsel yapı bozulmadan detaylar ihtiyaca göre düzenlenebilir. İçerikleri hiçbir kaleme girmeyen unsurlar için yeni hesaplar açılabilir.
- Faaliyet yılı tutarları bulunmayan kalemler bilanço ve gelir tablosunda gösterilmez.
- Gelir tablosu veya bilançodaki kalemler arasında herhangi bir mahsup işlemi yapılmaz. Tablolarda kalemler brüt tutarları üzerinden belirtilir. Ayrıca, bilanço tarihinde, varlıkların değerlerinde belirlenen kesin veya kesin olmayan tüm değer düşüşleri ayrıca gösterilir.
- Bilanço ve gelir tablosu karın oluşumu ve dağıtımını veya gerektiğinde zararın tutarını gösterecek şekilde düzenlenmelidir.

⁶⁶ Özşar, a.g.e., s.96.

⁶⁷ Sezayî Dumanoğlu, Hacer Gedikoğlu, Türkiye, Avrupa Birliği ve ABD'de Sigorta Uygulamaları Muhasebesi ve Yükümlülük Karşılama Yeterliliği, İstanbul 2004, s.45

Finansal tabloların hazırlanmasında uzun vadeli aktüerya ilkelerine uyularak bütün gelir ve giderler tahakkuk esasına göre belirlenir.

3.1.2.1.Bilanço

Avrupa Birliği'nde detaylı gösterim esaslı hazırlanan bilançolar kullanılıyor. Hesaplar arasında mahsuplaşma yapılamaz. Teknik karşılıklar reasürans karşılıklarını içerecek şekilde yer almalıdır. AB bilanço formatı likiditesi düşük varlıklardan likiditesi yüksek varlıklara doğru sıralanmaktadır. Bilanço formatı aşağıda sunulmuştur:

Tablo 4: Sigorta Şirketi Bilançosu

Varlıklar	Yükümlülükler
A. Ödenmemiş sermaye	A. Sermaye rezervler (kar-zarar dahil)
B. Maddi olmayan durum varlıklar	B. İkinci dereceden borçlar
C. Yatırımlar	C. Teknik karşılıklar
D. Reasürörlerin teknik karşılıklı payları	D. Bağlı karşılıklar
E. Borçlular	E. Diğer karşılıklar
F. Diğer varlıklar	F. Reasürörler
G. Peşin ödemeler ve birikmiş gelirler	G. Alacaklılar
	H. Tahakkuklar ve ertelenmiş gelirler
Toplam Varlıklar	Toplam Yükümlülükler

Kaynak: G. Şebnem Uralcan, Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi, İstanbul, Ağustos 2006, s.313.

Avrupa Birliği'nde sigorta şirketlerinin bilançoları varlık ve borçların yanı sıra şirket risklerini ve aktif-pasiflerinin vade yapılarını da içerir⁶⁸. Ayrıca, bilanço dipnotlarında dönem işlemleri ile ilgili olarak detaylı açıklamalar yer alır. Sigorta işletmeleri kurallara uygun olarak onaylanan yıllık bilançoları ile yıllık raporları ve raporları hazırlamakla yükümlü kimseleri onay kayıtları 68/151/AET direktifinin 3. maddesine göre üye devletlerin yasal düzenlemelerine uygun olarak yayınlanmaktadır. Bununla birlikte üye devletin yasaları yıllık

⁶⁸ The European Insurance Accounts Directive, KPMG, 1995, s.16.

raporların direktifle öngörülen şekilde yayınlanmamasını gerektirebilir. Bu durumda faaliyet raporu şirket merkezinin bulunduğu üye ülkede ilgili kesimlerin bilgisine sunulur.

Sigorta şirketlerinde yükümlülük karşılama şekillerine göre varlıklar arasında ayırım yapılır (Rezerv Stokları, Bağlı Varlıklar ve Serbest Varlıklar). Aktif taraf varlıklara göre değil, sermaye yatırım türlerine göre bölümlendirildiği için duruma göre bilançodaki yeri fark edilemez. Bu tutarlar raporlama süreci ile düzenli olarak Avrupa Birliği ile ilgili denetim kurumlarına düzenli olarak bildirilir. Diğer bağlı varlıklar rezerv stoklarını aşan tutarlar olarak karşılıkların yanı sıra kullanılır. Serbest varlıklar arasında özkaynaklar ile sigorta işletmelerinin finansmanında kullanılmayan dış kaynaklar yer alır.

Sigorta şirketleri, ödenmemiş hasarlar ve gerçekleşmiş fakat sigorta ve reasürans şirketine raporlanmamış hasarlar için karşılık ayırırlar. Bu karşılıklar, bilançonun pasifinde yer alır ve gider olarak kabul edilir. Sigorta şirketlerinin, geçmiş yıllardaki tecrübelerine göre ayırdıkları karşılıklar "Muallak Hasar Karşılığı" olarak tanımlanır. Sigorta şirketleri, Muallak Hasar Karşılığı'nı tasfiye edilmemiş fakat mevcut bilgilere göre ödenmesi muhtemel hasar tutarını karşılayacak şekilde ayırırlar⁶⁹.

Bu konuda sigorta sektöründe ortaya çıkan ikinci kavram IBNR hasarlarıdır. IBNR hasarları, bir mali yıl içerisinde meydana gelmekle birlikte ihbar edilmeyen hasarlar olarak tanımlanır. IBNR hesaplamasında dönem sonu hesapları temel alınır. Ayrıca, gerçekleşen hasar ve raporlanan hasar ile ilgili verilerin düzgün bir şekilde toplanması ve sürekli güncel tutulması gerekir⁷⁰.

Hayatdışı sigorta şirketlerinin karşılıkları ve bununla ilgili reasürans giderleri bilançoda ayrı ayrı açıklanmalıdır.

3.1.2.2.Gelir Tablosu

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde işletmeler, 78/660/AET sayılı direktif ile banka ve diğer kredi kurumlarına ait direktiflerde yatay ve dikey sunuş şeklinde gelir tablosu

⁶⁹ Selen Mutlu, "Hasar Karşılıkları ve IBNR", Sigorta Araştırmaları Dergisi: İstanbul: Türkiye Sigorta Reasürans Birliği Yayını, Sayı 1. Ekim 2005, s.62.

⁷⁰ Mutlu, a.g.e., s.63.

hazırlamakla birlikte sigorta işletmeleri için tek tip; diğer bir ifade ile dikey sunuşlu gelir tablosu formatı da yer alır⁷¹.

Sigorta işletmeleri mali tabloların eklerinde 78/660/AET sayılı direktifin 43. maddesinde belirtilenlerin yerine, hayat dışı sigorta şirketlerinde yazılı brüt prim, kazanılmış brüt prim, brüt hasar tazminatı, brüt işletme giderleri, reasürans bakiyesi ile ilgili veriler yer alır.

Kabul edilen reasürans tutarı yazılı brüt primin %10'u ve daha fazlası ile sigorta ve kabul edilen reasürans priminin ayrı gösterilmesi gerekir. Direkt sigorta işlemleri, kaza ve sağlık sigortası, motorlu araç sorumluluk, motorlu araç sigortalarının diğer türleri, deniz, hava ve taşımacılık sigortası, yangın ve diğer maddi hasar sigortası, sorumluluk sigortaları, kredi ve kefalet sigortası, hukuki koruma sigortası, trafik destek sigortası, diğer sigorta dalları olarak detaylandırılır.

Sigorta işletmeleri ilgili faaliyet yılı için alınmış olan bütün sigorta işlemlerinin toplam komisyonlarını ekte göstermeleri gerekir. Ayrıca işletmeler her türlü komisyonu ve özellikle üretim, zeyil, tahsil ve portföy idame komisyonlarını açıklamak zorundadır.

3.1.3. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Derecelendirme

Genel Muhasebe Standartları Kurulu tarafından onaylanan uluslararası finansal raporlama standartları esasen çok uluslu şirketlerin büyük bir bölümü tarafından kullanılmaktadır. IFRS'ye uygun olarak hazırlanan finansal tablolar ile Avrupa, Amerika ve Uzak Doğu'daki sermaye piyasalarında da mümkündür. Ayrıca, 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, pay senetleri Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdeki sermaye piyasalarında işlem gören işletmeler finansal tablolarının IFRS'ye uygun olarak hazırlamak zorundadırlar.

Avrupa Birliği'nin hedefi IFRS'nin başta sermaye piyasalarında pay senetleri işlem gören işletmeler olmak üzere topluluk üyesi ülkelerde faaliyet gösteren işletmelerin kullanmasını özendirmeğidir.

⁷¹ Mehmet Kahya, Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Finansal Analiz, Sentez Reklam ve Danışmanlık, İstanbul, Nisan 2001, s.116.

Devlet yerel yönetim ve şirketlerin ihraç ettiği borç niteliğindeki menkul kıymetlerin (tahvil, finansman bonusu v.b.) anapara ve faizi zamanında geri ödeme yeterliliğini göstermek amacıyla bağımsız kuruluşlar tarafından derecelendirme yapılmaktadır.

Derecelendirme, ulusal ve uluslararası menkul kıymetler, ticari şirketler, finansal kurumlar ve ülkeler için yapılabilir. Derecelendirme, boşluğunun menkul kıymet ihracından doğan anapara ve faiz ödemelerini, sözleşmede yer alan hükümlere uygun olarak, zamanında ve tam olarak yapabilme yeteneğinin veya ödenmeme riskinin belirlenmesinin göstergesidir.

Sigorta şirketinin derecelendirilmesi, finansal yapının sağlamlılığı ve kredibilitesi konusunda sigortalılar, acente ve brokerlar, yatırımcılar ve sigorta şirketinin kendisi için bir güvence sağlamaktadır⁷². Bazen şirket için bazen de şirketin ihraç ettiği menkul kıymetler için yapılan derecelendirme iki şekilde temel olarak yapılmaktadır: Bunlardan biri finansal yapının derecelendirilmesi; sigorta şirketinin hasarları ve diğer yükümlülüklerini zamanında ve eksiksiz ödeyebilmesinin göstergesidir. Diğeri ise borç derecelendirilmesi; genellikle borçlanma senetleri ihraç edildiğinde sadece menkul kıymet ile ilgili anapara ve faizlerin zamanında eksiksiz ödenmesi için şirketin kredibilitesini belirlemektedir⁷³. Denetim otoriteleri yasal düzenlemelerde derecelendirme sonuçlarını oldukça sık kullanıyor.

Sigorta şirketlerinin derecelendirilmesi iki nedenle önem taşıyor. Öncelikle diğeri finansal kuruluşlar gibi sigorta şirketleri de kompleks ve anlaşılmaz bir yapıdadır. Derecelendirme, sektördeki karmaşık yapının anlaşılır hale gelmesini sağlamaktadır. İkincisi ise, iyi bir rating notu şirketin kamuoyundaki imajının iyileşmesini sağlamasıdır.

Solvency ölçme modellerinin tamamı, minimum sermayenin belirlenmesinde detaylı metodolojiler kullanmakla birlikte metodolojiler arasında önemli farklar vardır. Modellerin ortak ve farklı yönleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

⁷² David LASTER, Insurance Company Rating, Sigma Nisan 2003, Swiss Re, s.3.

⁷³ Roger, P.Nye, Rating Firmalarının Kredibilitesi, Finans Dünyası, Şubat 1997, s.84.

Tablo 5 : Solvency Ölçme Yöntemlerinin Sınıflandırılması

Statik-muhasebe bazlı modeller		Dinamik-cash-flow bazlı modeller	
Basit faktör bazlı	Risk faktör bazlı	Senaryo bazlı	Prensiplere dayalı
*Solvency I *Avustralya 1973	* S&P *GDV 2002 *NAIC *Jukka Rantala *Basel II *UK-FSA(Hayat dışı) *UK-FSA(non profit life) *FTK (sigorta riski) *Kanada (hayat) *Kanada (P&C) *Singapur(hayat dışı) *Singapur(bazı hayat varlık riskleri) *Avustralya(P&C reçete yöntemi)	*UK-FSA(karlı hayat-MCR) *SST (varlık risk senaryoları) *FTK (financial risk) *NAIC (Ak-Pas Yön.) *Kanada (hayat fonları) *Singapur (hayat sigorta riski ve faiz oranı riski) *Avustralya (hayat) *Kanada (P&C poliçe yükümlülük riski)	*UK-FSA (karlı hayat-SCR) *SST (ek senaryolar, hayat dışı)
Kural bazlı yaklaşımlar		Prensip bazlı yaklaşımlar	
Risk ölçümü için kural bazlı ve değerlendirme için prensip bazlı yaklaşım			

Kaynak : Cea & Mercer Oliver Wyman, Solvency assesment model compared, 2005, s.9.

Sigorta şirketleri derecelendirme sonuçlarına göre iş kontratlarında rating trigger olarak bilinen bir mekanizma kullanırlar. Rating-trigger, finansal ve diğer iş anlaşmalarında kullanılır ve sigorta şirketinin ratingi belirli bir düzeyin altına düştüğünde diğer tarafları koruyucu şartlar içerir. Bu da sigorta şirketlerinin en sık kullandıkları “Özel İptal Klozu” olarak bilinen şarttır. Özellikle Moody’s Avrupa ve ABD’deki sigorta şirketlerindeki rating trigger’i kullanıyor. Sigorta şirketleri farklı triggerler kullanıyor. Finansal trigger borç ve iş anlaşmalarında olmasına dikkat edilen bir araçtır. Bir diğeri sigorta şirketlerine özel, “Ürün Bağlantılı Trigger” ise, diğer sözleşme taraflarına güvence sağlayan triggerdir. Bu trigger, sigorta şirketinin finansal sağlamlık triggeri belirli bir seviyesinin altına düştüğünde, poliçelerin ve aracılık sözleşmelerinin iptali söz konusudur⁷⁴.

Standart&Poor’s belirli bir derecelendirme düzeyinde işletme ihtiyaçlarını desteklemek için sigorta şirketlerini ihtiyaç duyduğu sermaye seviyesi ve yapısal ve sermaye

⁷⁴ Genç, a.g.e., s.97.

kalitesi olmak üzere sermaye yeterliliği ile ilgili iki şekilde ilgilenmektedir. Çoğu analiz, sigorta şirketlerini bir grup içinde değerlendirildiğini gösteriyor. Standart&Poor karmaşık bir risk bazlı sermaye modeli geliştirmiştir. Modelde, faktör olarak sermaye yeterlilik oranı yer alıyor. Sigorta şirketlerinin sermaye gücünü etkilemek bakımından önemli olan model sadece rating süreci açısından önem taşımaktadır.⁷⁵

Sermaye yeterlilik rasyosu, öz sermayenin yükümlülükler oranının bir referans noktası olarak alınmasına dayanır. Nitel ve nicel unsurlar kullanılarak sigorta şirketinin sermaye yapısı inceleniyor. Nitel faktörler şirketin sahip ve yöneticileri ile ilgilidir. İşletmenin devam eden faaliyetlerinin niteliğini göstermek bakımından toplam düzeltilmiş sermayeden potansiyel yatırımlar, zararlar ve kredi zarar karşılıkları çıkarılarak rezervler bulunmaktadır. Bu amaçla kullanılan formül aşağıdaki gibidir:

Toplam düzeltilmiş (ayarlanmış) sermaye – yatırım risk karşılıkları (C1) -Diğer kredi risk karşılıkları (C2) – İş kabul riski(underwriting) (C3) + Rezerv riski (C4)+ Diğer faaliyet riskleri (C5)

Tablo 6 : Finansal Varlıkların Metodoloji Hesaplamasında Kullanılan Formül Detayları

Toplam ayarlanmış sermaye (IAC)	Yatırım riski için sermaye gereksinmesi (C ₁)	Yatırım riski için sermaye gereksinmesi (C ₁)
<ul style="list-style-type: none"> - Raporlanan hissedar fonları - Özkaynak ayarlamaları - Varlık değer ayarlamaları - Hayatdışı zarar, rezerv uygunluk ayarlamaları - Artı (eksi) analistin diğer kredi ayarlamaları 	<ul style="list-style-type: none"> - Default riski - Volatilite riski - Konsantrasyon riski - Ölçek/faktör ayarlaması - Analist ayarlaması 	<ul style="list-style-type: none"> -Reastüransın karşılayabileceği default riski -Diğer varlıklar -Analist ayarlaması

Kaynak: KPMG, European Comission; Study into the methodologies to assess the overall financial position of an insurance undertaking from the perspective of prudential supervision, May 2002, s.49.

⁷⁵ Milli Reasürans T.A.Ş., “Mali Yeterlilik II (Solvency II) Sisteminin Avrupa Birliği Sigorta Sektörü Üzerine Etkileri”, Reasürör dergisi, Ocak 2007, S:63, s.39.

(C3) ise hayat dışı sigortaların net prim riskleri için sermaye gereksinmesini göstermektedir. Bu da gerçekleşen maliyetlerin beklenen maliyetlerden, sapmasını ifade etmektedir.

(C4): Hayatdışı rezerv riskleri için sermaye gereksinmesi.

(C5): Sigorta dışı riskler için sermaye gereksinmesi.

Avrupa Birliği'nde 1994'de tarife uygulanmasına son verilmesi ile şirketler arası rekabet yoğunlaşmıştır. Piyasadaki şirketlerin kalitesi ve güvenilirliği hakkında artan bilgilendirme ihtiyacına bağlı olarak, sigorta şirketlerinin güvenilirlik dereceleri önem kazanmıştır. Analist şirketlerin karmaşık ilişkilerini ve önemli bilgilerini, karşılaştırmalı ve kolay anlaşılır şekilde değerlendirmek durumundadır. The Standart & Poor's, hayat dışı, hayat ve reasürans alanlarında faaliyet gösteren şirketlerin finansal güçlerini analiz etmektedir. Son yıllarda, bu yöndeki çalışmalara risk esaslı sermaye modelleri de eklenmiştir⁷⁶.

3.1.4. Teknik Alandaki Düzenlemeler

Avrupa Birliği sigorta direktifleri, yabancı sigorta şirketlerinin pazara serbest girişini fiyat ve ürün kontrollerinin kalkmasını, minimum sermaye koşullarının uygulanmasını ve sigorta sektörü için mesleki bir denetim otoritesinin oluşturulmasını gerektirmektedir. Özellikle ilk grubu oluşturan üyeler, 90'lı yılların başında sigorta ile ilgili yasal düzenlemelerini aşamalı olarak Avrupa Birliği standartları ile aynı düzeye getirmeye başlamışlardır. Aralık 1999'da Avrupa Birliği'ne, katılma için aynı fırsatı diğer bir grup ülkeye tanıma kararını verdiğiğinde, bu ülkeler reform adımlarını hızlandırmışlardır.

Avrupa Birliği'nde sigorta tek pazarını kurmak üzere 1960-1988 yılları arasında 13 adet konsey direktifi çıkarılmıştır. Bu direktiflerin başlıca hedeflerinden biri; sigorta şirketlerinin yerleşme özgürlüğü, diğeri ise hizmette serbestisidir. Sigorta türleri açısından teknik düzenlemeler aşağıda sunulmaktadır⁷⁷:

⁷⁶ Standard& Poors, Insurer Solvency Review, P & C Edition, N.Y. USA, 1996-1997, s.32.

⁷⁷ Özşar, a.g.e, s.31.

3.1.4.1. Hayat Dışı Sigortalar

Varlık ve sorumluluk sigortalar ile ilgili 1973 yılında ilk Koordinasyon Yönergesi ile kuruluş serbestisi, 1988 tarihli “Hayat Dışı Sigorta Dallarına İlişkin İkinci Yönerge” ile de hizmet sağlama serbestisi sağlanmıştır. İkinci yönerge ile “Büyük rizikolar için, sigorta şirketinin merkezin bulunduğu ülkeden basiretli denetim ilkesi” kabul edilmiştir. 1990 yılında sigortacılık faaliyetleri için tek lisans ilkesi benimsenmiştir⁷⁸.

Öte yandan varlık ve sorumluluk sigortacılık pazarının harmonizasyonunu amaçlayan 1992 tarihli yönerge ile sigorta şirketleri merkezlerinin bulunduğu ülkenin düzenlemelerine göre Topluluğun her yerinde serbestçe faaliyet gösterebilir. Şirketler hayat dışı ürün ve hizmetlerinin tamamını sunabilmekte, böylece tüketiciler daha geniş ürün ve hizmetten yararlanma olanağına sahip olmakta, şirketlerarası rekabet ve şirketlerin yeni pazarlara girme fırsatları da artmaktadır.

3.1.4.2. Hayat Sigortaları

Avrupa Birliği ülkelerinde hayat sigortaları serbestisi 1979 tarihli ilk koordinasyon yönergesi ile tanımlanmıştır. Yönerge ile topluluk şirketleri için bazı temel kurallar getirilerek şirketleri ortak pazarda faaliyet gösterebilmekte, ancak hayat sigortaları için ulusal denetim sistemleri korunmaktadır.

1990 yılında kabul edilen “İkinci Hayat Sigortası Yönergesi” ile bireylere diğer üye ülkelerde kurulu sigorta şirketlerine sigorta yaptırımları ve hayat sigorta şirketlerine de sınır ötesinde ek emeklilik gibi toplu sigortaları da satmaları imkânı sağlanmıştır⁷⁹. Üçüncü hayat sigortası yönergesi (1992) ile şirketlere üye devletlerde kurulu oldukları ülke kuralları çerçevesinde serbestçe faaliyet gösterme izni verilmiştir. Yönerge ile tüketicinin korunması amacıyla getirilen önlemler aşağıda sıralanmaktadır:

- Teknik rezervlerin hesaplanmasında kapsamlı aktüerya ilkeleri ile şirketlerin taahhütlerini yerine getirebilmeleri amacıyla yeterli provizyon tutulması

⁷⁸ Özşar, a.g.e., s.33.

⁷⁹ Özşar, a.g.e., s.32.

zorunluluğu, azami teknik faiz ilkesinin kabulü ve şeffaflık ilkesi gereği, hesaplama esas ve yöntemlerinin kamuoyuna açıklanması istenmektedir.

- Teknik provizyonlar için ayrılan karşılıkların varlıklara yatırılması belirli kurallara bağlanmıştır.
- Sözleşme için uygulanacak kurallar, poliçe sahibinin ikamet ettiği ülke kurallarıdır. Ancak, bu yasalar Adalet Divanı'nın 1986 yılında ortak sigortacılık davaları için getirdiği ölçütlere tabidir.

Sigorta şirketlerinin sermaye yeterliliklerini korumanın önemi dikkate alınarak, özel önlemler getirilmiştir.

3.1.4.3. Reasürans Şirketleri

Reasürans, sigorta şirketlerine riskin seçimi ve kontrolünde esneklik ve büyük tehlikeleri elimine etme fırsatı verir. IAIS, reasüransın rolünü ve alternatif risk transfer yollarıyla tehlikelerin azaltılmasına özel önem verir. Reasürans sözleşmeleri ihtiyari ya da trete anlaşmaları şeklinde gerçekleşebilir. Reasürans şirketleri arasında solvency marjları ile ilgili sınırlayıcı bir direktif bulunmamaktadır. Ancak, solvency marjı gereksinmesi hayat ve hayat dışında farklılık göstermektedir. Hayat dışı sigorta şirketleri ile ilgili ilk direktif, reasürans şirketlerine prim ve tazminat bazında solvency hesaplamasını öngörmektedir⁸⁰.

Reasürans şirketlerinin denetimi konusunda direkt ya da dolaylı denetim tartışmaları direkt denetim yönünde ağırlık kazanmaktadır. İşlemlerin direkt denetimi, üye ülkelerde faaliyet gösteren reasürans şirketlerinin, denetim otoritesi tarafından aynı şekilde denetlenmesi anlamına gelir.

Dolaylı denetim ise, denetim otoritesinin sadece, sigorta şirketi ile reasürans şirketi arasındaki ilk reasürans kontratı yapıldığında, kontratın uygunluğunun kontrol edilmesini ifade eder. Avrupa Birliği ülkelerindeki direkt denetim, ulusal reasürans şirketlerinin yabancı

⁸⁰ Kahya, a.g.e., s.120.

reasürans şirketlerine göre daha sıkı denetlenmesine yol açar. Bu durum bir çelişki olarak görünse de, yabancı reasürans şirketlerinin efektif denetiminin güçlüğünü göstermektedir⁸¹.

Ulusal reasürans şirketleri için, denetim otoritesi, dönemsel raporlar, teknik provizyonların yeterlilik denetimi, yöneticilerin yeterliğı gibi parametrelerle daha etkin denetim yapabilmektedir. Dolaylı denetim yöntemine göre ise, ulusal reasürans şirketleri yabancılara göre yine daha katı denetime konudur. Temel denetim noktaları da, reasürans şirketlerinin mali yeterliliğı reasürans branşlarının çeşitliliğı ve rating şirketlerince verilen puanlardır.

Aşağıdaki tablo çeşitli yargı sistemlerinde basiretli gözetim ve denetim esaslı reasürans sistemlerini karşılaştırmaktadır. Tablodan görüldüğü gibi reasürans sözleşmeleri arasında önemli farklar vardır.

⁸¹ Özşar, a.g.e., s.123.

Tablo 7: Ülkelere Göre Reasürans Denetim Yaklaşımları

Ülke	Reasürans Denetimi Yaklaşımı
Finlandiya	<ul style="list-style-type: none">- Reasürörlerin adı ve katılma payları (risk primlerinin konsantrasyon analizi, provizyonlar, tazminatlar, kazanılmamış prim karşılıkları, ödenecek tazminatlar, üç ayı aşan depozito ve borçlar)- Reasürans sözleşmeleri (tipi, tanımı, geçerlilik dönemi, saklama payı, maksimum saklama reasüransların sayısı ve toplam primlerdeki payı) branşlara ve gruplara uygun şekilde belirtilmelidir.- Reasürörlerin kalitesi ve uygunluğu rating ile doğrulanmakta (temelde Standart & Poor rating veri bazında derecelendirme)
Fransa	<ul style="list-style-type: none">- Gözetimciler hem masa başından hem de yerinde denetim yaparlar,- yerinde denetimlerde reasürans programları detaylı analiz edilir- düzenleyiciler spesifik tretelerin yenilenmesi ile ilgili konfirmasyon almalı
Hollanda	<ul style="list-style-type: none">- Sigortacıların reasürans politikaları, düzenleyicilere sunulan yıllık raporlarda yer almaktadır. Bu bilgiler kapsamında yürürlükteki reasürans sözleşmeleri ile ilgili olarak karşılamadığı, saklama düzeyi ve kullanılan reasürörleri kapsmalıdır:- Reasürörlerin dereceleri incelenmekte,- Sigortacıların reasürans politikalarındaki gelişmeler zaman içinde analiz edilmekte, böylece sigortanın risk profili, karakteristikleri belirlenmektedir.
İtalya	<ul style="list-style-type: none">- Reasürans programları ile ilgili önemli bilgiler alınmakta şirketlerin yıllık olarak sigorta şirketleri aşağıdaki bilgi ve verileri sunmaları istenmektedir;- Bilanço kalemleri,- Tretenin ekonomik sonuçlarını içeren kalemler,- Her tretede %80 payla yer alan reasürörlerin paylarının ve isimlerinin belirtilmesi,- Toplam reasürans programlarının detayları,- Başlıca beş temel tretenin spesifik şartları,- Diğer tretelerin ekonomik ve finansal profilleri temel reasürörlerin adları ve risk tutarları
İspanya	<p>Denetim otoritesinin fonksiyonları aşağıdaki noktalarda yoğunlaşmaktadır.</p> <ul style="list-style-type: none">- Reasürans planları ve bu yüzden saklama limitleri basiretli bir şekilde firmanın ekonomik, finansal kapasitesi ile ilişkisi belirlenmeli,- Reasürans sonuçlarının analizi,- Reasürans karşılamaları,- Reasürörlerin mali yükümlülüğünü etkileyen Pazar faktörleri.
İngiltere	<p>Bir şirketin reasürans programı ile ilgili temel bilgiler;</p> <ul style="list-style-type: none">- düzenleyici organlara sunulan raporlarda yer almalı- denetçilerin reasürans programları ile ilgili raporları güvenilir olmalı, Pazar ve rating bilgilerini de içermelidir.- reasürans programı ile ilgili bazı sorular yerinde denetimle elde edilir.- maksimum muhtemel kayıp (mpl) açıklamaları faydalı görülmektedir.

Kaynak: KMPG, European Commission "Study into the methodologies to assess the overall financial position of an insurance undertaking from perspective of prudential supervision (Supervisors Authority), May 2002.

3.1.4.4. Bireysel Emeklilik Şirketleri

Avrupa Birliği'nde bireysel emeklilik sistemi ile ilgili genel düzenlemeler, Avrupa Birliği Sigorta Denetim Kanununun VII. Bölümde, 112. ile 118. Maddelerde yer alıyor. 112.maddede bireysel emeklilik sistemi; emeklilik hizmetlerini arz etmek için kurulan ve çalışan veya işveren tarafından belirlenmiş katkı ya da belirlenmiş fayda esasına göre oluşturulmuş emeklilik planlarında katılımcıların korunması yoluna gidilmiştir. Buradaki düzenlemeye göre, bireysel emeklilik planları emeklilik dışında, maluliyet ve vefat teminatlarını da kapsayabilmektedir. Aynı maddede emeklilik fonlarının devlet otoritesinden izin aldıktan sonra faaliyet gösterebileceği de belirtilmiştir⁸².

Avrupa Birliği Sigorta Denetim Kanunu'nda Hayat sigortaları için yer alan düzenlemeler, aksine bir hüküm yoksa, aynı şekilde bu yasa ile düzenlenen bireysel emeklilik fonları için de uygulanmaktadır.

Şirketler, fonlarının yatırım politikaları ve bu politikalardaki değişiklikleri en kısa zamanda denetim otoritelerine bildirmek zorundadır. Bu kapsamda, emeklilik fonunun amacına ve yatırım süresine uygun portföy dağıtımı, yatırım politikaları, risk tanımlamaları, risk yönetim prosedürlerini detaylı olarak denetim otoritelerine bildirmek zorundadır.

Md.116'ya göre, Maliye Bakanlığı, bir veya birden fazla teknik faiz limiti belirlemeye matematik rezervlerin hesaplanması ile ilgili aktüeryal prensipleri ve hesaplamaları belirlemeye yetkilidir.

3.2. Solvency Denetimi

3.2.1. Genel Açıklama

Ülkemizde sigorta sektörü Hazine Müsteşarlığı'nca düzenlenmekte ve denetlenmektedir. Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü sigortacılıkla ilgili düzenlemeleri getirmek ve uygulamak, ilgili taraflara uygulamada yol göstermek ve bir yandan sigorta sektörünün gelişmesini sağlarken bir yandan da sigortalıları korumakla

⁸² Berk, "Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik ve Risk Yönetimi", s.185.

sorumluyken, Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu, sektörün denetlenmesi, incelenmesi ve soruşturulmasından sorumludur⁸³.

Sigorta şirketlerinde riskin azaltılmasına yönelik farklı şekillerde bilgi edinilebilir. Yerinde gözlem ve denetimler, poliçe ve ilgili belgelerin analizi ve şirketin kamuoyuna açıklanan raporları en çok bilgi alınan kaynaklardır. Yerinde denetimlerle işlem uygulamaları, sistem ve kurum kültürü hakkında birçok değerli bilgi sağlanır. Bu yolla bilgi edinmenin bir başka yararı yöneticiler ile yapılan görüşmeler sonucu özel bilgi ve dokümanların alınmasıdır. Bu yöntem aslında zor ve zaman alıcıdır. Periyodik olarak gerçekleştirilen bu ziyaretlerden bazı erken uyarı sinyallerine de ulaşılabilir.

Sigorta şirketleri tarafından kendiliğinden kamuoyunu aydınlatmak ve tanıtım amacıyla bazı bilgiler sunulabilir. Daha detaylı bilgiler ise işletme ziyaretlerinde sağlanır. Taraflar arasında güven arttıkça bilgilerin stratejik önemi de artar. Yapılan incelemeler işletmelerden sağlanan enformasyonun özellikleri şöylece sıralanabilir⁸⁴:

- gönüllü bilgi verme veya onaylama,
- görüşme-mülakatlar,
- gözlemcinin informal ortamda sağladığı bilgiler,
- finansal tabloların analizi,
- içsel finansal bilgiler: Örneğin, yönetim muhasebesi, sektör (brans) analizleri, müşteri analizi, vergi durumu, tazminat kayıtları,
- iş planları,
- brüt ve net tazminatları katastrofik senaryo modellemesi,
- başarısızlık giderme planları,
- kurum kayıtları,

⁸³ OECD, Insurance Solvency Supervision-OECD Country Profiles, OECD Publications, 2002, s.269.

⁸⁴ Berk, "Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik ve Risk Yönetimi", ss.186-187.

- yönetim kurulu ve komite kararları,
- grup yapısı personel organizasyon şemaları,
- risk analizleri,
- denetim raporları,
- aktüerler, sigorta denetim kurumu,
- personel enformasyonu,
- politika ve prosedür el kitapları,
- iç kontrol şemaları raporlama sistemleri,
- şikayet düzenleyici organlar,
- iç denetim planları, talimatlar,
- üçüncü kişilerle hizmet sözleşmeleri,
- eğitim planları,
- maliyet dağıtım yöntemleri,
- yayınlar (reklam, basın ilanları, analist raporları)
- kişisel bilgiler,
- CV (personel kalifikasyonları, geçmişteki tecrübesi),
- adres, anket, başarısızlık bilgiler ve
- poliçe, çek, ödeme güçlüğü.

Sağlam finansal pazarların oluşturulması açısından sürdürülebilir politik ve ekonomik ortamın yanı sıra finans sektöründe faaliyet gösteren başarılı kurumlara olan kamu

inancı aynı derecede önem taşıyor. Finansal kurumların güvenilir ve nitelikli hizmetler sunması sonucunda bu yapı güçlendirilebilir ve korunabilir.

Düzenleme ve denetlemelerin tümünün amacı korumadır. Eğer sigorta şirketleri yükümlülüklerini yerine getiremezse o zaman poliçe sahibi primin süresi dolmamış kısmını veya hasar tutarını ya da hayat sigortasında yaşam süresi tasarrufunu kaybedecektir.

Düzenleme gerektiren alanlar, zorunlu sigorta gerekleri, işletmenin tüm sınıflarında veya bir kısmı için sigortacıların yetkisi, yöneticilerin kontrolü, prim oranlarının düzenlenmesi, poliçe koşullarının düzenlenmesi, gider harcamalarının sınırı, karşılıklar, minimum sermaye, yeterlik şeklindeki finansal gerekler, yıllık gelirler, kısmen aktiflerle ilgili diğer yönlendirme ve müdahaleler, reklam ve pazarlama üzerine kontroller, aracılar ve bunlara yapılan komisyon ödemelerini kapsamalıdır.

Denetim otoritesi, genel bilgi isteme hakkı, muhasebe sistemini inceleme, yerinde denetim gibi araçlarla sigortacının faaliyetlerini izleme yetkisine sahiptir. Avrupa Birliği sisteminde sigortacılar yıllık olarak yükümlük durumlarını gösteren tabloları denetim otoritesine sunmak zorundadırlar.

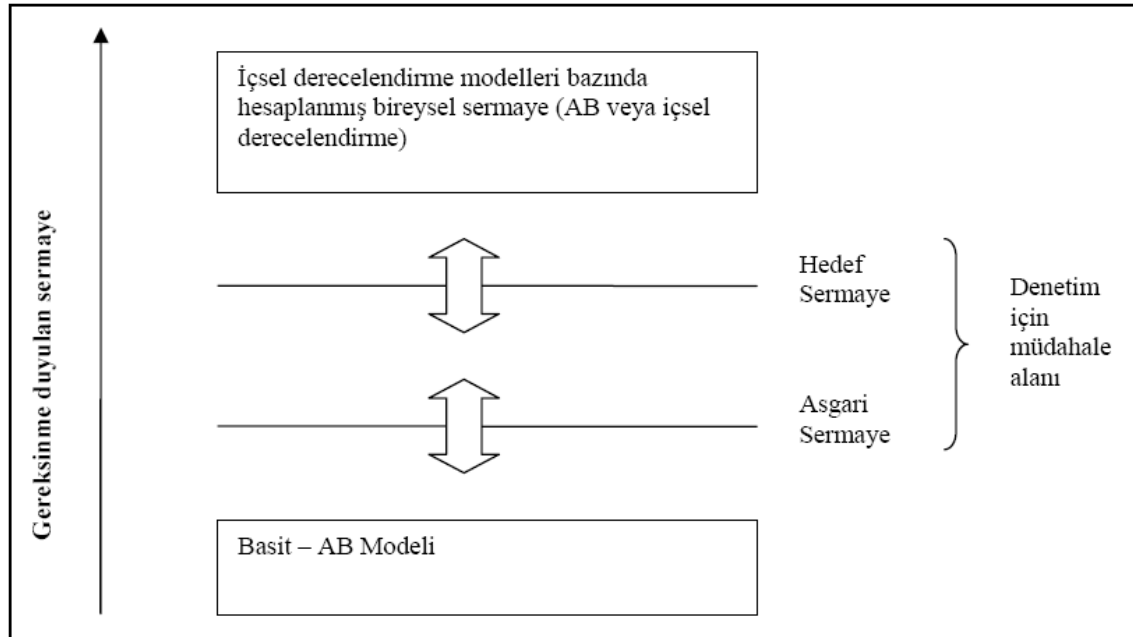
Mali yeterlilik kriterlerinin yeterince karşılanmadığı görüldüğünde denetim otoritesi sırayla aşağıdaki girişimlerde bulunmak zorundadır⁸⁵:

- Cari marj < gerekli marj: Sigorta şirketi bu durumda ayrıntılı bir finansal plan yaparak, denetim kurumunun onayına sunmak zorundadır. İstisnai durumlarda denetim otoritesi işletmenin yatırımları üzerindeki tasarruf hakkını sınırlayabilir.
- Cari marj < garanti fonu ise şirket denetim otoritesine kısa süreli bir plan verir. Denetim otoritesi yukardaki gibi, işletmenin yatırımlar üzerindeki tasarruf hakkını kısıtlayabilir.
- Teknik karşılıkların yetersizliği ve bununla ilgili kurallara uyulmaması halinde de aynı kısıtlama geçerlidir.

⁸⁵ Swiss Re, a.g.e., s.18.

Gerektiğinde denetim otoritesi şirketin yetkisinin kaldırılması, yönetim kurulu üyelerinin değiştirilmesi gibi diğer yollara başvurabilir.

Öte yandan sedan şirketin reasürans sözleşmeleri değişmiş ise veya gerçek risk transferlerini içermiyorsa, bu durumda gerekli yükümlülük marjı üzerindeki reasürans indirimi azaltılabilir.

Şekil 4: Hedef – Solvency Kapitalin Belirlenmesi

Kaynak : Bernd Heistermann, Auswirkungen von Solvency auf die Versicherungswirtschaft. Gen.Re IVK, 2004, s.6.

Öte yandan Uluslararası Sigorta Denetçileri Birliği sigorta şirketlerinin mali yeterliliğinin ölçülmesinde ortak yapı ve ortak standartlara doğru çalışmalarını sürdürmektedir⁸⁶. Solvency denetimi ve sigorta pazarının harmonizasyonu bakımından önemli olan temel noktalar aşağıda belirtilmektedir:

⁸⁶ International Association of Insurance Supervisors, IAIS Solvency and Actuarial Issues Subcommittee, 050201 Revised Draft Cornerstones Papers, February, 2005, s.5.

1 Ocak 2004'te IAIS sigorta denetiminde ortak yapı ve ortak standartlar başlıklı mali yeterlilik ölçümü ile ilgili bir çalışmayı açıklaması önemli bir başlangıçtır. Bu çalışma aynı zamanda sigorta sermaye yeterliliğinin ölçülmesinde ortak yapı ve ortak standartlara doğru temel taşları ve yol haritası, önceki çalışmaların dikkatle gözden geçirilmiş özelliklerini de içermektedir.

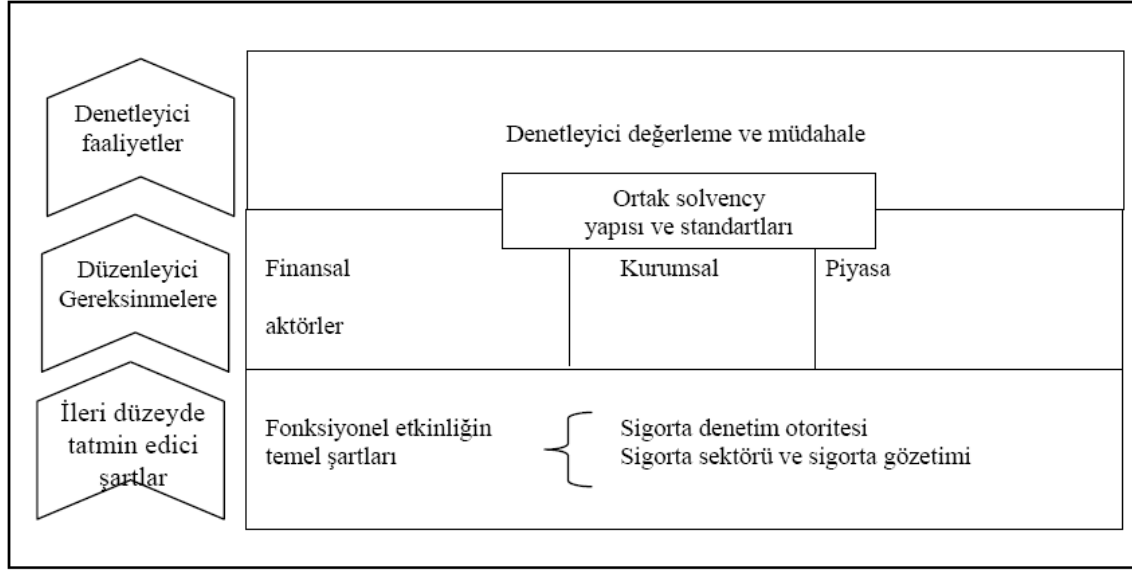
Sigorta sektörünün objektif denetimi ve poliçe sahiplerinin korunması açısından aşağıdaki faydaları sağlamaktadır⁸⁷:

- Sektör ve düzenleyici karar otoriteleri açısından sigorta, sigorta grupları ve reasürans şirketlerinin sermaye yeterliliğinin ölçülmesi,
- Sigorta şirketlerinin uluslararası şeffaflığının ve karşılaştırılabilirliğinin artırılması tüketicilere, yatırımcılara ve diğer ilgili çevrelere hizmet etmek,
- Hareket alanının belirlendiği bir düzeyi desteklemek,
- Uluslararası kooperasyonlar için yeni fırsatlar sunmak,
- İstenmeyen arbitraj düzenlemeleri için fırsatların azaltılması,
- Sigorta sektöründe kamu güveninin artırılması,
- Raporlama ve uyum maliyetlerinin azaltılması,
- Sektör ve denetim birliklerinin efektif bir kaynak kullanımına olanak sağlamak.

Sigorta şirketlerinin mali yeterliliğinin ölçülmesinde ortak yapı ve standartlar saydamlığı ve ortak kullanım, işbirliği desteklenerek sektörde performans artırılmaktadır.

Ortak Solvency Yapısı ve Standartları sigorta denetimi için aşağıdaki çerçeveyi ortaya koyar. Şekilden ortak yapı ve standartlar, finansal aktörler kurumlar ve ilgili çevrelerce belirlendiği yapımın etkinliği için düzenleyici otoritenin müdahale alanı belirlediği anlaşılmaktadır. Bu yapı ve standartlar temel taş niteliğinde olup, finansal, düzenleyici ve denetleyici fonksiyonlar içerir.

⁸⁷ IAIS, "Solvency and Actuarial Issues Subcommittee, 050201 Revised Draft Cornerstones Papers", s.6.

Şekil 5: Sigorta Denetiminde Ortak Yapı ve Standartlar

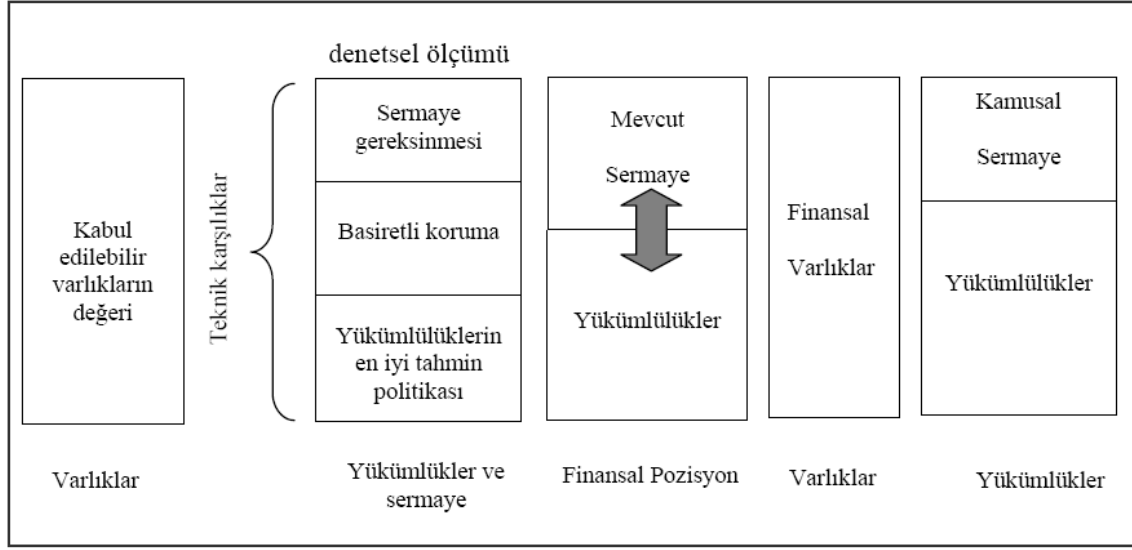
Kaynak : IAIS, Towards a common structure and common standards for the assesment of insurance solvency, February 2005, s.2.

Şekilde görüldüğü gibi sigorta denetimi için finansal pozisyonun ölçülmesi ile kamusal finansal raporlama arasındaki farkları göstermekte, sütunlardaki oklar ortak denetim amacıyla finansal pozisyonun ölçülmesi sigorta yükümlülüklerinin (teknik karşılıklar) belirlenme derecesini ve basiretli denetim ile gerekli sermaye marjının kombinasyonuna dayanmaktadır⁸⁸.

Sigortacılıkta, sermaye yeterliliğinin sigorta şirketleri yönetim kurulu sorumluluğunda olması, sağlam güvenilir bir risk yönetiminin kurumsal uygulamalara yarar sağlayacak şekilde geliştirilmesi, basiretli raporlama ve denetim bununla birlikte denetim amacıyla belirli bir ayarlama veya basiretli filtreler kullanılarak, koruyucu denetiminin geliştirilmesi, ortak yapı ve standartlarla solvency ölçümünün geliştirilmesi, sigorta sözleşme standartlarının özendirilmesi ve geliştirilmesini gerektirir⁸⁹.

⁸⁸ IAIS, Towards a common structure and common standards for the assesment of insurance solvency, February 2005, s.2.

⁸⁹ IAIS, "Towards a common structure and common standards for the assesment of insurance solvency", s.4.

Şekil 6 : Sigorta Şirketlerinin Finansal Pozisyonunun Denetsel Ölçümü İle Kamusal Finansal Raporlama İlişkisi

Kaynak : IAIS, Towards a common structure and common standards for the assesment of insurance solvency, February 2005, s.5.

Sigorta sermaye yeterliliği temel taşı, sigorta şirketlerinin toplam finansal pozisyonlarını belirtir. Diğer bir ifade ile Sigorta şirketlerinin yükümlülüklerinin mevcut kaynaklarla ne derece yerine getirdiğini gösterir. Bu terim teknik provizyonlarla solvency marjı gereksinmesi arasındaki farkı tek başına tanımlayamaz ya da herhangi bir varlığın sermaye yapısı hakkında bilgi vermez⁹⁰.

Solvency Rejimi Gereksinmeleri kavramı ile ifade edilen yürürlükteki sistem, zaman içinde solvency yapısının ölçülmesindeki yapı ve standartların ortak bir anlayış içinde geliştirilmesini öngörmektedir. Böylece sigorta rejimleri ve uygulamaları arasındaki yaklaşma özendirilir. Geçiş süreci uygulamadaki spesifik pazar yapısına bağlıdır.

Solvency Rejimi ile ilgili yapı taşlarının amacı Solvency ve Solvency Ölçümü ile ilgili bütün yönleri ortaya koymanın yanı sıra finansal düzenleme gereksinmelerini de ortaya koymaktır.

Sigortacılar bir finansal grubun üyeleri olmaları halinde, düzenlemelerin grup finansal yapısını kapsamaması gerekir. Solvency rejimi bu açıdan bir grubun üyesi olması

⁹⁰ Genç, a.g.e., s.98.

nedeniyle sigorta şirketlerinin karşılaşacağı risklerin diğer şirketlerle ilişkilerin (finansal ve finansal olmayan) yol açtığı toplam riskin tek tek şirket bazında belirlemesini gerektirir. Bu açıdan kaynakların çifte ya da çoklu kullanımında şirketler arası sermaye yaratılmasından kaçınılmasını ve istenmeyen düzenleyici arbitraj kapsamlarının elimine edilmesini gerektirir.

Düzenleyici finansal gereksinimler uygun bir risk yönetimi ve kontrolü kapsamında incelenmelidir. Bu nedenle kurumsal bir risk yönetim sürecinin içsel kontrol mekanizmalarının yönetsel, muhasebe ve raporlama süreçlerinin geliştirilmesini gerektirir.

Sağlam bir piyasa yönlendirmesi, politika ve prosedürleri sigorta şirketlerinde etkin bir risk yönetiminin önemli bir parçasıdır. Bu nedenle sigorta kontratlarından beklenen yükümlülüklerin detaylı olarak raporlanması gerekir.

Düzenleyici finansal gereksinimlerin formülasyonunda denetim otoritelerince analitik tekniklerin kullanılması gerekir. Bu tekniklerin doğru kullanımı ve anlamlı yorumu özel bilgi ve yetenek gerektirdiği dikkate alınmalıdır.

Ortak yapı ve standartlar belirli bir yasal alanda şekillenerek solvency rejiminin profilinin oluşturulması, sigorta şirketlerinin ve sektörün yapısının istikrarı açısından önemlidir. Denetim birliğinin sağlanması, uygulamada solvency kuralları ile desteklenmesi, koruyucu ölçme ve değerlendirme yaklaşımı ile sigortacılık sektöründe daha uygun çalışma koşulları oluşturulmaktadır⁹¹.

3.2.2. Erken Uyarı Göstergeleri

Erken uyarı göstergeleri sayısal ve nitel olabilir, periyodik raporlar ya da olağanüstü raporlar bazı erken uyarı sinyalleri verirler. Özellikle varlık ve sorumluluk sigortalarında müşteri yapısındaki değişimleri finansal raporlardan görmek kolaydır.

Erken uyarı sinyali olarak algılanabilecek bazı göstergeler aşağıda belirtilmiştir⁹²:

- firma risklerine oranla mali yeterliğin düşük olması,
- karlılığın hızlı büyümeye uyum sağlayamaması,

⁹¹ Berk, a.g.e., s.200.

⁹² Genç, a.g.e., ss.114-115.

- yüksek masraflar düşük karlılık,
- teknik rezervlerde ani artışlar,
- teknik rezervlerin dikkat çekici bir şekilde düşmesi,
- çalışma planları ile bütçeler arasında önemli sapmalar,
- riskli yatırımlarda hızlı yoğunlaşma,
- tüketici veya aracılardan şikayetleri,
- yeni iş türleri veya kaynakları.

Reasürans sözleşmelerinin, ayrıntılı incelenmesinde tehlike kaynağı olarak sinyal veren yukarıdaki göstergelerin yanı sıra kalitatif olarak kabul edilecek göstergeler aşağıdaki gibi sıralanabilir⁹³:

- strateji değişimi,
- fiyatlama, risk seçimi ve segmentasyon konusunda bilinçsizlik,
- orijinal iş planında gecikme veya değişimler,
- daha önce önerilmiş değişiklik ve ihtiyaçları yerine getirmedeki başarısızlık,
- denetçi ve gözlemcilerle işbirliği yapmaktan kaçınma,
- zayıf enformasyon kalitesi, gerçekçi olmayan ve eksik iş planları,
- denetçilerin raporlarına olumlu tepki gösterilmemesi,
- yasal ve mali değişimlere karşı kırılganlık,
- satın alma, birleşme ve bunun gibi olayların yönetim üzerinde baskı oluşturmaması,
- yerel özellikler, ihmalciler-gevşek anlayış, zamanlama ve planlama anlayışının gelişmemiş olması,

⁹³ Genç, a.g.e., ss.126-127.

- rasyonel olmayan reasürans sözleşmeleri,
- rakiplere oranla yüksek tazminat ödeme meylı,
- tüketicilerin veya aracılarn şikayetleri ve
- aşırı bonus veya diğır aşırı ödüllendirme ya da teşvikler.

3.2.3. Genel Koruyucu Önlemler

Sigorta şirketleri özellikle yeni branşlara girerken pazarlama politikalarını belirleyebilmek için doğru stratejiler geliştirmeleri, şirketin finansal yapısını koruyabilmeleri gerekir.

Denetçilerin ve şirket ile ilgili diğır çıkar gruplar açısından doğru bir tablonun oluşması için şeffaflık önemlidir. Şirket yönetimi; işlerin aşırı riske maruz kaldığını hissederse, aracılık ya da rehberlik edebileceği adresleri doğru teşhis etmesi gerekmektedir. Yüksek risk stratejisi veya uygun olmayan yatırım politikası ile şirketin mali yapısına zarar vermemelidir.

Araştırmalar, finansal başarısızlık durumundaki sigorta şirketlerinin yeni sermaye enjeksiyonu olmadan başarısızlığı atlatamadığını gösteriyor. Bu da genellikle sigorta şirketlerinde yeni ortak alımı, grup şirketlerinden sermaye aktarımı veya mali yapısı sağlam şirketlerle birleşme ile sonuçlanıyor.

Solvency marjlarının aşılması halinde kısa süreli finansman planları hazırlanarak, uygun teknik karşılıkların yeniden oluşturulması gerekir.

Basiretli denetim ve gözetim sürecinde sermayenin koruyucu ve rehabilite edici rolü önemlidir. Avrupa Birliği minimum sermaye düzenlemesinin temel amacı, erken uyarı sistemi olmamakla birlikte, düzenleyici ve denetleyici karar otoriteleri bu sayede müdahale etme olanağı elde ederler. Risk karşılıklarının farklı ayrılmasına karşı şirketin öz sermayesi zararları karşılayan bir fonksiyona sahiptir. Solvency kontrol seviyesinin sürdürülmesi açısından iyi risk yöntemi operasyon planlarının başarısı önemlidir. Başarılı bir risk yönetimi sayesinde, Solvency gereksinmesi azalmakta ve erken uyarı seviyesi iyileşmektedir.

IV. BÖLÜM

SOLVENCY II UYGULAMALARININ SİGORTA SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

4.1. Solvency II Projesinin Olumlu ve Olumsuz Etkileri

Riskler gerçek ekonomik maliyetlerini yansıtacağından, hasar oluşma ihtimali uzun vadede devam eden sigorta branşlarında daha fazla sermaye bulundurmaya gerektirecektir. Bu durum, kısa vadede bazı sigorta türlerinin sigortalanabilirliğini azaltacaktır. Ancak, Solvency Rejimi ile sigorta şirketlerinin belirledikleri kısa ve orta vadede senaryolar ile kısa ve uzun vadede yükümlülükler karşılanabilmekte, yenilikçi ürünler sunularak veya fiyatlarda ayarlamaya gidilerek bu durum aşılmaktadır⁹⁴.

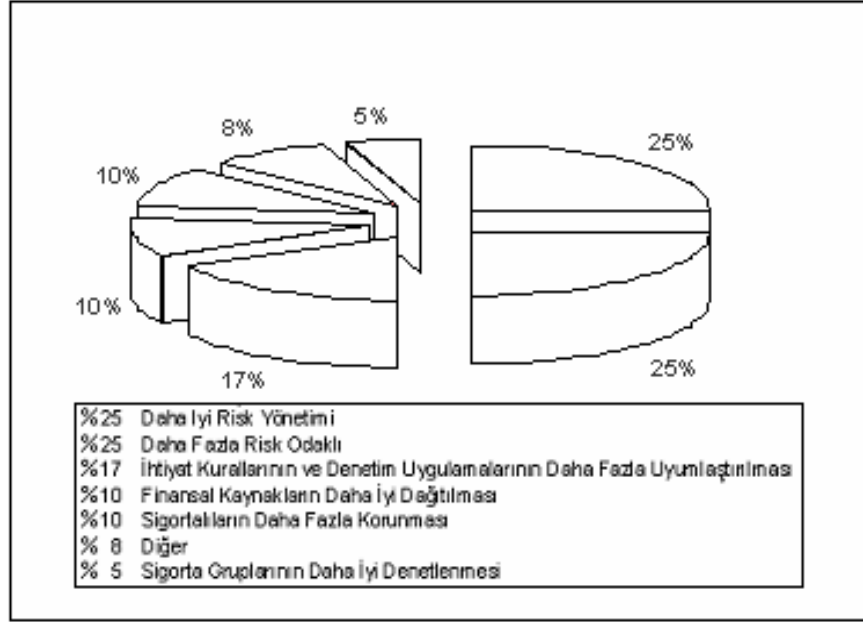
Sigorta denetiminin ve solvency rejiminin birincil amacı, poliçe sahiplerinin ve bunlarla ilgili çevrelerin korunmasıdır. Sigorta şirketleri faaliyete devam etmese bile yükümlülüklerini karşılar durumda olurlar. Sigorta şirketlerinin, muhtemel konjonktürel hareketler ile sistemik riskler ve bunların etkilerini de dikkate alabilecek yapıda olmalarını sağlar.

Spesifik ve saydam bir Solvency rejimi ile sigorta şirketlerine bazı ürünler, pazarlar(branşlar) veya riskler için olasılık dağılımlarının tahminini mümkün kılmak ve istatistiksel bir güven düzeyi belirlemek böylece koruma düzeyinin belirlenmesinde kabul edilebilir göstergeler sunmaktadır.

Solvency rejimi, teknik provizyonların tanımını içerir. Teknik karşılıkların beklenen ve beklenmeyen masraf ve tazminatları karşılamada güvenilir ve objektif metodların kullanımına ve bunların sigorta şirketleri arasında karşılaştırılmasını sağlar. Beklenmeyen durumların gelişmesi halinde olumsuzluğu ortadan kaldıracak gerçekçi görüntüyü ortaya koyabilecek ve müdahale etmeye olanak sağlayacak yeterli zaman ve etkinliği oluşturduğu bir dizi solvency kontrol seviyesi ile birlikte denetim enstrümanları ile sağlar.

⁹⁴ Acar, a.g.e., s.12.

Avrupa Komisyonu tarafından yapılan anket sonucuna göre solvency rejiminin olumlu etkilerini aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi özetlenmektedir:

Şekil 7 : Solvency II'nin Olumlu Yönleri

Kaynak : Onur Acar, Avrupa Birliği Solvency II Projesi, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, İstanbul, Ocak 2008, s.11.

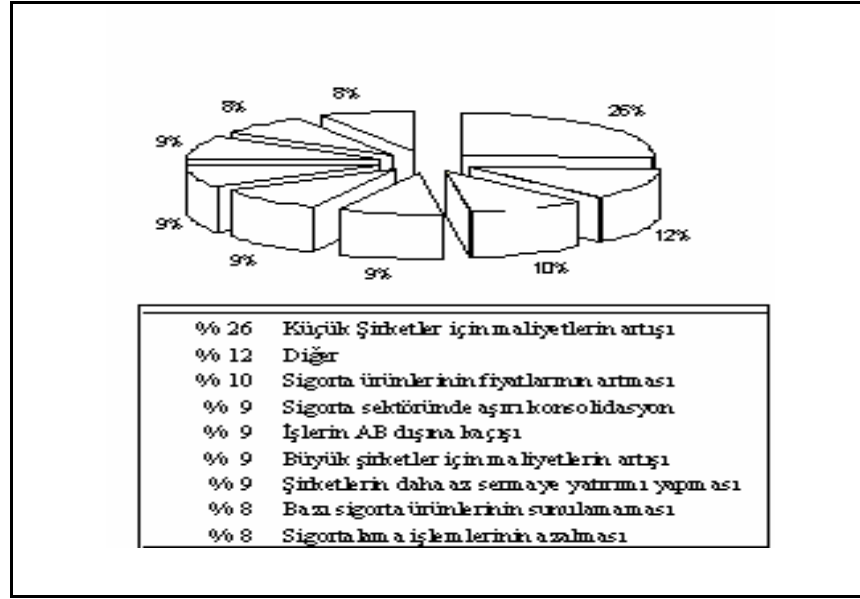
Risk bazlı ekonomik yaklaşım öngören Solvency II, ürün çeşitliliği ve fiyatlandırmada yaşanan iyileşmeler sayesinde sigortalıların daha fazla ürüne daha ucuz fiyatlarla ulaşabilmesini sağlamaktadır. Ancak, Avrupa Birliği sigorta piyasalarındaki konsolidasyon eğilimini hızlandırabilir ve küçük ve orta ölçekli sigorta şirketlerinin üzerinde zaten var olan rekabet baskısını daha da artırabilir. Bu nedenle, ürünlerin fiyatlandırılması taşıdıkları risklerle uyumlu ve şeffaf olacaktır⁹⁵.

Sigorta şirketleri bir dizi risklerle karşılaşılır. Solvency rejimi, bütün bu potansiyel riskleri maddi önemlerine göre belirleyerek bazı risklerin sayısallaştırılmasını kolaylaştırmaktadır. Hangi risklerin finansal gereksinmeye yol açacağı, hangi risklere basit kurumsal mücadelenin gerektiği veya pazarı yönlendirici düzenlemelere ve denetleyici

⁹⁵ Acar, a.g.e., s.34.

ölçümlere duyulan gereksinmeyi açıklamaktadır. Farklı riskler farklı yöntemlerle yönetilir. Sigorta şirketlerinin yönetim ve denetim sistemlerinde farklı araç ve olanakların kullanılmasıyla ek sermaye ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Avrupa Komisyonu tarafından yapılan anket sonucuna göre solvency rejiminin olumsuz etkilerini aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi özetlenmektedir.

Şekil 8 : Solvency II'nin Olumsuz Yönleri

Kaynak : Onur Acar, Avrupa Birliği Solvency II Projesi, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, İstanbul, Ocak 2008, s.12.

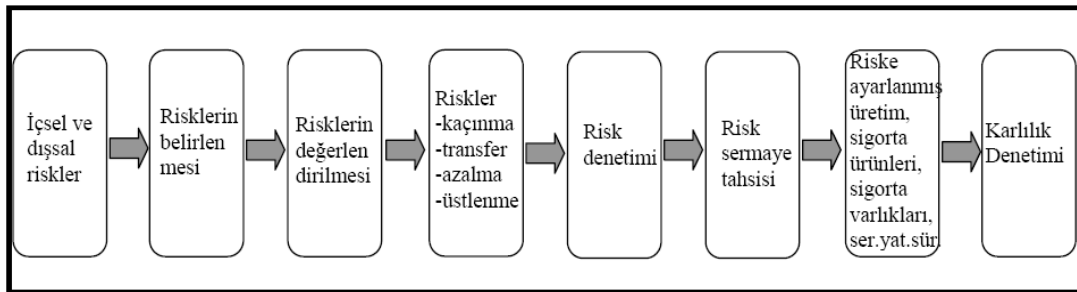
4.2. Mali Yeterlilik II Projesinin Sonuçları

Mali Yeterlilik II projesi ile sigortacılığa ilişkin standartların ve uygulamaların Avrupa Birliği üye ülkelerinde standartlaştırılmasına bağlı olarak finansal hizmetler sektöründeki denetim mevzuatlarının uyumlaştırılması ve aynı zamanda, bankacılık, sigortacılık ve sermaye piyasalarındaki denetim modellerinin yakınlaştırılması amaçlanmaktadır. KPMG çalışmasına göre; mali yeterlilik sisteminde asgari 5 risk kategorisi bulunmak durumundadır⁹⁶.

⁹⁶ KPMG, a.g.e., s.20.

- Risk kabulü (prim hesabı, karşılıklar, reasürans sözleşmeleri),
- Piyasa riski (sermaye yatırımlarının değer yitirmesi),
- Alacak riski (sermaye yatırımlarında, borçlu kişilerin borçlarını ödeyememesi ve yükümlülüklerini yerine getiremeyen reasürörler),
- Faaliyet riski (teknolojik, personel, yapısal ve dış faktörler) ve
- Finansal varlıklar ile sorumluluklar arasındaki uyumsuzluk.

Farklı risk kategorileri statik ve dinamik metodlar kullanılarak analiz edilir. Riske dayalı sermaye modelleri de, statik karakterdeki modelleri kullanmaya bağlı olarak, toplu değerlendirilmenin bazı olumsuzluklarını içermekle birlikte uygulaması kolaydır. Birinci yapısal blokta incelenen konular çerçevesinde ve asgari sermaye şartı göz önüne alındığında bu modellerin kullanımı beklenen bir gelişmedir. Statik modeller mevcut denetim uygulamalarının kısmen zorunlu tutulmuş senaryo analizleri ve stres testleri gibi dinamik tamamlayıcı unsurlar tarafından desteklenmelidir. Sigorta denetleme kuruluşları bu tür modellerin geliştirilmesinde sigorta şirketlerine giderek artan ölçüde teşvik etmektedir. Solvency II risk bazlı sermaye yönetimine dayandığı için her şeyden önce sistematik bir risk ölçümü ve değerlendirmesini gerektirir. Diğer bir ifade ile risk kontrol altına alınarak şirketin temel amacı olan kar maksimizasyonuna ulaşılmaya çalışılır. Böylece Solvency Projesi aynı zamanda, sigorta şirketlerinde, risk yönetiminde uygulanmasına olanak sağlar.

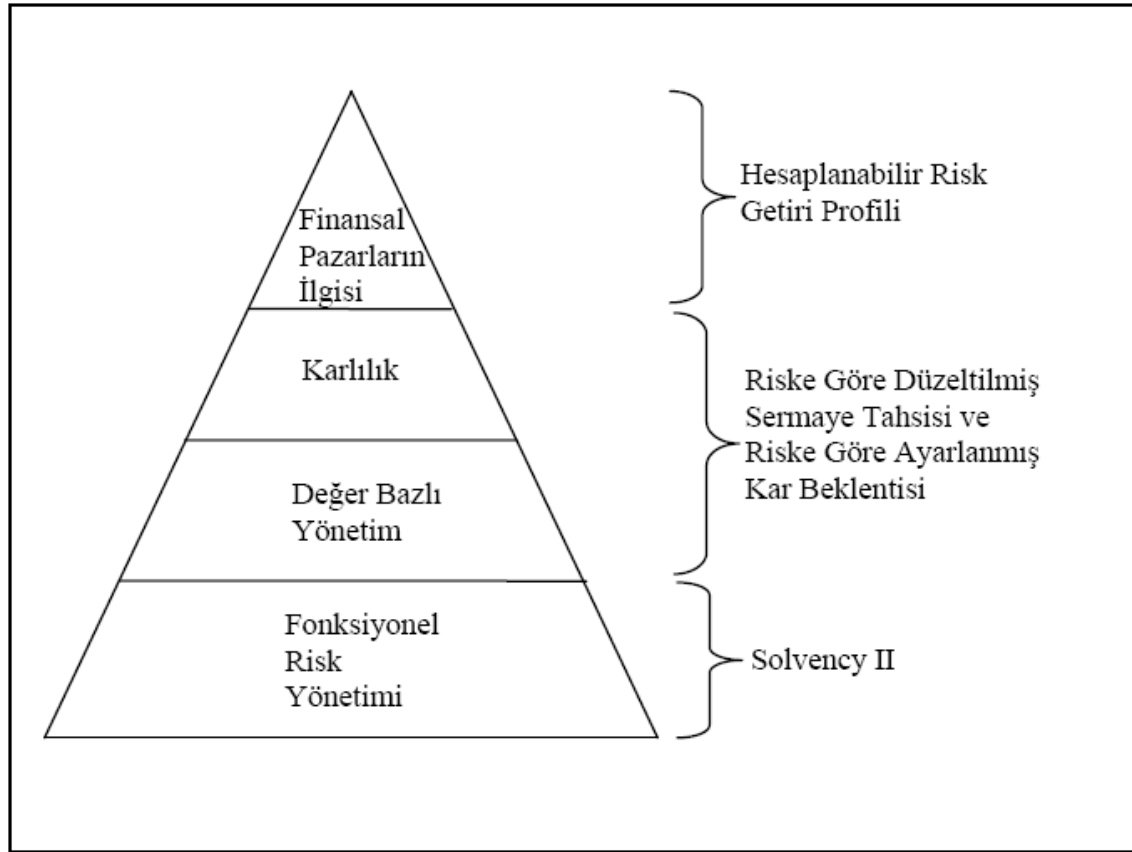

Şekil 9: Risk Kontrolü

Kaynak : Bernd Heistermann, Auswirkungen von Solvency auf die Versicherungswirtschaft. Gen.Re IVK, 2004, s.9.

İçsel ve dışsal riskler belirlenerek etkin risk transfer teknikleri ile riske göre ayarlanmış varlık ve sermaye unsurlarına göre sermaye tahsis edilir. Mali Yeterlilik II projesinin sonucu olarak, uygun bir şekilde çeşitlendirilmiş finansal varlık yapısı ve iyi bir risk yönetimi sistemi ile desteklenmiş, dengeli iş kabul politikasını benimseyen sigorta şirketleri, daha az sermaye ayırma olanağına sahiptir. Diğer taraftan mali varlıklarında riski yüksek kıymet bulunduran sigorta şirketleri ise, riski dengelemek için daha fazla sermaye bulundurmaya ya da reasürans teminatı almak durumunda kalırlar⁹⁷.

Sigorta şirketleri içsel ve dışsal risk faktörlerini belirleyerek her risk grubunun değerini genel kabul görmüş ölçme değerlendirme yöntemleri ile hesaplamalıdır.

Şekil 10 : Sermaye Pazarının İlgisi Açısından Risk ve Değer Bazlı Yönetim

Kaynak: Bernd Heistermann, Auswirkungen von Solvency auf die Versicherungswirtschaft. Gen.Re IVK, 2004, s.10.

⁹⁷ Bernd Heistermann, Auswirkungen von Solvency auf die Versicherungswirtschaft. Gen.Re IVK, 2004, s.10.

Şekil 10 da görüleceği üzere, risklerin şirket üzerinde etkilerini minimum kılmak amacıyla gerektiğinde; kaçınma, transfer, azaltma, paylaşma ya da tek başına üstlenme şeklindeki risk transfer teknikleri ile sermayenin değeri korunmalı ve etkin bir karlılık denetimi ile de riske göre ayarlanmış üretim ve yatırım faaliyetleri ile yatırılan sermayenin risk bazlı değeri korunmalıdır.

Öte yandan fonksiyonel risk yönetimi, hesaplanabilir riskleri modelin kontrol yöntemlerini ile değerlendirerek, getiri profilini önceden belirlemelidir. Değer bazlı yönetim ilkeleri doğrultusunda nominal sermayenin çeşitli yatırım araçlarında uğradığı değişimi, riske göre düzeltilmiş, sermaye tahsisi prensibinden hareketle ayarlanmış karı ve gerekli Solvency marjını düzenli olarak hesaplamalıdır.

SONUÇ

Finansal pazarlardaki küreselleşme sonucu artan rekabet ortamında sigorta şirketlerinin farklı ülkelerde faaliyet göstermeleri yeni risklerle karşılaşmalarına yol açmaktadır. Öte yandan değişen çevre şartları sigorta şirketlerini daha yüksek bir sermaye ile çalışmak zorunda bırakmaktadır.

Avrupa Birliği, finansal alanda harmonizasyonu özendirirken, düzenleyici önlemlerle de finansal pazarların istikrarını ve sigortalıların haklarını korumak istemektedir. Ayrıca sigorta şirketleri hissedarlarının çıkarlarının korunması bakımından da koruyucu, düzenleyici denetim organları ile şirketler arasında uyumlu bir çalışma ortamı oluşturmayı amaçlamaktadır.

Sigorta şirketleri faaliyetlerinin karlılığı açısından daha esnek ve özgür çalışma arayışında iken hatalı risk yönetim kararları sonucu finansal yapıları olumsuz etkilenebilir. Bu nedenle Avrupa Birliği'ndeki sigorta düzenleyicileri basiretli yönetim anlayışı ile pazar riskini minimize etmeye çalışırlar. Daha çok özgürlük, şirketler için daha çok risk ifade eder. Rekabet ortamındaki düzenlemeler başlangıçta şirketlerin maliyetlerini arttırıcı yönde olmakla birlikte orta vadede düzenli büyüme ve istikrar sağladığından hissedarların geliri güvence altına alınmaktadır.

Başlangıçta Basel I olarak planlanan ve sürekli geliştirilerek kredi riskinin yanı sıra piyasa ve operasyonel riski de içeren Basel II'nin sermaye yeterliliği, denetim ve şeffaflık yapısal bloklarından oluşan uygulamanın sigortacılığa Solvency II başlığı ile aktarılması, bankacılığın tecrübelerinden de yararlanılmaktadır. Zira finans sektöründe başarı ve risk faktörleri benzer özellikte olup, finansal kurumların mali yapısını tehdit eden unsurlara karşı aynı önlemlerin alınması da doğaldır.

Sigorta şirketlerinin yaygınlaşan sınır ötesi işlemleri, yeni risk türleri ile karşılaşmalarına, etkin değerlendirme yöntemlerine ve saydamlığa duyulan ihtiyacı da arttırmaktadır. Hızlı büyüme ve yayılma stratejisi, sigorta şirketlerinin tecrübeli olmadıkları alanlarda da faaliyet göstermeleri sonucu, sermaye yapılarını tehdit eden risklere yol açabilir. Bu yüzden koruyucu önlemlere ihtiyaç artmaktadır. Öte yandan sektörün çok katı düzenlemelere tabi olması da sigorta şirketlerinin rekabet gücünü yitirmesine ve pazarda

operasyonel etkinliğin azalmasına yol açar. O halde düzenleyici önlemler, operasyonel etkinliğe ve şirketlerin rekabet gücüne zarar vermeyecek nitelikte olmalıdır. Bilginin, Avrupa genelinde kolay elde edilebilmesi ve risk kaynakları hakkında etkin değerlendirme yöntemlerinin kullanılması, benzer riskler karşısında sigorta yönetimlerinin aynı yaklaşımları kullanarak hasar maliyetlerini sınırlandırmalarına yardımcı olur. Fayda maliyet yaklaşımı ile geliştirilen yeni analiz teknikleri farklı ülkelerdeki sigorta şirketlerinin risk yönetiminde etkinlik sağlar.

Denetim otoriteleri, sigorta şirketlerinin ilgili çevreler için doğru bilgi alınacak bir saydamlıkta olmasını sağlanmalı, sigorta şirketlerinin karşı karşıya olduğu riskin doğru ölçülmesi açısından içsel derecelendirme yönteminin kurum yönetim kalitesini değerlendirerek yönetimin varlık dağılımı ve risk almasında stratejik düşünmesini desteklemelidir. Ayrıca, geleceğe yönelik bilgilerin doğru değerlendirilerek erken uyarı göstergelerinin oluşturulması ve basiretli yönetimin risklerinin kontrol altına alınmasını özendirilmelidir. Sigorta yönetim kurulları, sigorta riski ve varlık yönetimi, piyasa, kredi, likidite ve operasyonel riskler gibi risklerin etkin yönetimi için gerekli şartları oluşturmalıdır.

Solvency II düzenlemeleri, ülkemizde sigorta şirketlerine yeni sermaye yükümlülüğü getirmekle birlikte daha etkin bir risk yönetimi ve uluslararası entegrasyon sayesinde sektörün etkinliğinin artırılmasına katkıda bulunabilir. Solvency sistemi, sigorta şirketlerinin düzenleyici kurumlarla ilişkilerini geliştirmekte, ayrıca, sigorta şirketleri ile reasürörler arasında daha düzenli ilişkilerin kurulmasını sağlamaktadır. Sigorta şirketlerinin karşılaşılabileceği risklerin önceden görülebilmesi ve güncel olarak takip edilebilmesi mümkün olabilmektedir. Sektör genelinde yaygın ve uluslararası standartlarda bir risk derecelendirme sisteminin geliştirilmesi ile sigorta maliyetlerini orta vadede kontrol altına alabilecektir.

Yukarıda belirtilen avantajlarına karşın, sigorta şirketlerinin ilgili çevrelerle ortaya çıkan bilgilendirme ve şeffaflık ihtiyacı ek bir maliyete neden olabilecektir. Solvency II çerçevesinde risk yönetim sistemlerinin kurulması için ek bir maliyete katlanması gerekmektedir. Ayrıca risk yönetim sisteminin uygulanması için daha nitelikli personele ihtiyaç duyulacağından, ek maliyetlerin de hesaba katılması gerekir. Öte yandan, risk-sermaye-getiri ilişkisinin sermaye boyutunda kısıtlayıcı önlemlerin uygulanması, sigorta şirketlerinin gelişmesini olumsuz etkileyebilir. Risk derecelendirme firmalarının sistemde yer

alması şeffaflığı ve piyasa disiplini artırabilmekle birlikte, ek maliyetlere de yol açabilecektir.

Bu çalışmadan ortaya çıkan sonuca göre, Solvency II sigorta şirketlerinin faaliyetlerini 3 temel noktada etkiler:

- Yönetim yapısı,
- Sermaye ihtiyacı,
- Ürün geliştirme ve performans değerlemesi.

Sigorta yönetimi, risk odaklı basiretli yönetime hazırlıklı olmalı ve solvency marjını koruyucu önlemleri alabilmelidir. Ayrıca, ekonomik sermayenin belirlenmesi ve değer bazlı yönetime de istekli olmalıdır.

Değer bazlı yönetim, riskin belirlenmesi, değerlendirilmesi, alternatif transfer teknikleri (kaçınma, devretme, azaltma, üstlenme), denetim ve çeşitlendirme ilkelerine uygun, riske göre ayarlanmış üretim ve yatırım faaliyetlerinin sonucunda hissedar değerini maksimize edecek yapıda olması gerekir. Ayrıca tahakkuk etmiş ama henüz raporlanmamış risklerin şirketin karlılığını ve sermaye yapısını etkileyeceği de hesaba katılmalıdır.

Sigorta yönetimi, branşlara ve ürünlere göre özkaynakların verimliliğini artırabilmek için aktif-pasif yönetim tekniklerini, senaryo modellerini kullanarak risk bazlı sermayeyi hesaplamalı ve yükümlülüklerini yerine getirebilecek düzeyde yeterli karşılık ayırmalıdır. Solvency II bu açıdan kredi, nakliye, doğal olaylar risklerinin olumsuz etkilenmesine yol açarken; kaza, motorlu taşıtlar gibi branşlarda ise olumlu etki yapacaktır.

KAYNAKÇA

AIG, Managing for Solvency and Profitability in life and Health Insurance Companies AIG, USA, 1996.

ARSLAN, Ö., **AB ve Türkiye’de Sigorta Şirketlerinde Yükümlülük Karşılama Yeterliliği**, Hazine Müsteşarlığı, Araştırma ve İnceleme Dizisi 37, Ankara, 2003.

ACAR, O., **Avrupa Birliği Solvency II Projesi**, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, İstanbul, Ocak 2008.

BERK, N., **Finansal Yönetim**, 8.Baskı, İstanbul, 2005.

BERK, N., **Sigortacılıkta Risk Yönetimi**, İstanbul: Emek Sigorta Yayınları, 1992.

BERK, N., **Sigortacılıkta Fon Yönetimi**, İMKB Yayınları, İstanbul,2002.

BERK, N., **Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik ve Risk Yönetimi, Türkiye’de ve AB’de Yeni Düzenlemeler**, Solvency-II Projesi, Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları-2, İstanbul 2005.

BERK, N., ARAS, G., **Maintaining the real value of insurance companies: An empirical investigation in the ISEM**, METU, 2001.

BECKMANN, R., **Prudential Supervision of Insurance Undertakings Conference of Insurance Supervisory Services of The Member States of The European Union**, Dec.2002.

BEST, A.M. “Insolvency; will historic trends return? Special reports” **Journal of Financial Economics**, Vol.54, No:1, USA, 1999.

BOLGÜN, E., AKÇAR, B., **Risk Yönetimi, Gelişmekte Olan Türk Finans Piyasasında Entegre Risk Ölçümü ve Yönetim Uygulamaları**, İstanbul, Haziran 2005

BOZKURT, G., “Sigortacılığa AB Düzeni”, **Radikal Gazetesi**, 12 Ekim 2004.

Cea & Mercer Oliver Wyman, **Solvency assesment model compared**, 2005.

Comite Europeen des Assurances “Solvency II – Building Blocks for the SCR Standard Approach Final Draft Version”- “YKY 2- Sermaye İhtiyacı Konusunda Standart Yaklaşım”, 2005 Çev: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği.

Dumanoğlu, S., Gedikoğlu, G., **Türkiye, Avrupa Birliği ve ABD’de Sigorta Uygulamaları Muhasebesi ve Yükümlülük Karşılama Yeterliliği**, İstanbul 2004.

European Commission specific calls for advice from CEIOPS, July 2004.

European Commission, **Consideration concerning the outline for a framework directive on Solvency II**, 23March 2005.

European Commission, **The draft second wave calls for advice from CEIOPS and stakeholder consultation on Solvency II.**, 29 Oct.2004.

FitchRatings, Solvency II-What is happening? Apr.2005.

Framework for consultation on Solvency II,European Commission 14 July 2004.

GENÇ, A., **Sigorta Şirketlerinin Mali Analizi Erken Uyarı Sistemi ve Derecelendirme (Rating)**, Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları-6, Ankara, Nisan 2006.

GEDİZ, E. Çeviri, Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik, Güvenlik ve Kar Beklentisinin Dengelenmesi, **Birlik’ten Dergisi**, sayı Kasım 2001.

Heistermann, B., **Auswirkungen von Solvency auf die Versicherungswirtschaft**. Gen.Re IVK, 2004.

Henrik B.-N., **Solvency II–The challenges to the supervisory authorities, 2nd ISP International Seminar on Insurance Solvency and Pension Funds**, 25 Haziran 2003, <http://finansstilsynet.inforce.dk>.

IAIS, Towards a common structure and common standards for the assesment of insurance solvency, February 2005.

International Association of Insurance Supervisors, IAIS Solvency and Actuarial Issues Subcommittee, **050201 Revised Draft Cornerstones Papers**, February, 2005.

KAHYA, M., **Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Finansal Analiz, Sentez Reklam ve Danışmanlık**, İstanbul, Nisan 2001.

KOCH, P., **Versicherungswirtschaft**, 3.Auflage, vvw, Karlsruhe 1991 .

KÖLSCHBACH, J., Aktuelle Entwicklungen in der Beaufsichtigung und Rechnungslegung von Versicherungsunternehmen: **IFRS und Solvency II**. ZfGVW, 4. 2004.

KPMG, **European Commission Study into the methodologies to asses the overall financial position of an insurance undertaking from the perspective of prudential supervision**, May 2002.

LASTER , D., **Insurance Company Rating**, Sigma, Swiss Re, Nisan 2003.

LEFLAÏVE, V., OECD “**Insurance and Private Pensions Compendium for Emerging Economies**”, 2001.

Mali Yeterlilik II (Solvency II) Çeviri: Y.Kemal ÇUHACI “Sigortacılık sektörünün düzenlemesi yönelik şartlar”, **Reasürör Dergisi**, S: 55, Ocak 2005.

Milli Reasürans T.A.Ş., “Mali Yeterlilik II (Solvency II) Sisteminin Avrupa Birliği Sigorta Sektörü Üzerine Etkileri”, **Reasürör dergisi**, Ocak 2007, S:63.

Milli Reasürans T.A.Ş., “Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasasında Hayat Sigortaları ve Yasal Düzenlemeler (2002/83/EC Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi)”, **Reasürör Dergisi**, Temmuz 2007, S:65.

MUTLU, S., “Hasar Karşılıkları ve IBNR”, **Sigorta Araştırmaları Dergisi**: İstanbul: Türkiye Sigorta Reasürans Birliği Yayını. Sayı 1, Ekim 2005.

MÜLLER, B., **The Other Side of the Fence, Frontier in Finance**, KPMG, Ocak 2003.

MÜLLER, H.. **Solvency- The European model**, May 2002.

MYERS S. C., James A READ, Capital Allocation for Insurance Company, **The Journal of Risk and Insurance**,2001, Vol.,68 No:4

OECD, **The supervision of insurance solvency: Comparative analysis in OECD countries.** Viviane Lefleive. 2001.

OECD, **Insurance Solvency Supervision-OECD Country Profiles,** OECD Publications, 2002.

OVERBEEK, M., **Particularities of nonlife insurance Solvency II,** 24 June 2005.

OVERBEEK, M., “**Hayat Sigortalarında ve Hayat Dışı Sigortalarda Solvency II**” Türkiye Reasürans Şirketleri Birliği(TSRŞB) Technical Assistance Information Exchange Unit(TAIEX), 23-24 Haziran 2005, Avrupa Birliği Sigorta Mevzuatı ve Uygulamaları Semineri, Türkiye Reasürans Şirketleri Birliği, Yayın No:5, Ceyma Matbaacılık.

ÖZŞAR, B., **AB Sigorta Mevzuatı Uyum Rehberi,** İstanbul: TSRŞB Yayınları, Haziran 2005.

Reasürans ve Sigorta Gruplarına İlişkin Avrupa Mevzuatı Seminer, Türkiye Reasürans Şirketleri Birliği, İstanbul, Şubat 2008.

REDMAN, T.M. and Scudellari, C.E. **A new look at evaluating the financial condition of property and casualty insurance and reinsurance companies,** Casualty, Actuaryal Society, 1992.

ROGER, P.Nye, Rating Firmalarının Kredibilitesi, **Finans Dünyası,** Şubat 1997.

Solvency II general introduction workshop on EU insurance legislation. İst.23-24 June 2005.

Solvency II, Drafts answers to CEIOPS questions on calls for advice view, 19Apr.2005.

Standard& Poors, **Insurer Solvency Review, P & C Edition,** N.Y. USA, 1996-1997.

Swiss Re, **Company Economic Research Development of Insolvencies and Importance of Security in the Insurance Industry,** Sigma, No:7, 1995.

Swiss Re, **Solvency of Non-Life Insurers Balancing Security and Profitability Expectations,** Sigma, No.1, 2000.

TAŞDELEN, S., **Avrupa Birliği'nde Sigorta Denetim Hukuku ve Türk Sigorta Denetim Hukuku Bakımından Bir Değerlendirme**, Ankara, Haziran 1996.

The European Insurance Accounts Directive, KPMG, 1995.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyeliğine Doğru Türk Sigorta Sektörünün Öncelikli Sorunları Toplantıları 2, Yükümlülük Karşılama Yeterliliği II (Solvency II), Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, İstanbul 2005.

URALCAN, G. Ş., **Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi**, İstanbul, Ağustos 2006.

WINANDS, S., **Solvency Challenges for European Insurers**, Exposure, No 11 Temmuz 2003.

YANIK, S., **Sigorta İşletmelerinde Mali Yeterlilik Analizi**, Bayındır Sigorta AŞ. Yayınları no:1, 2001

YOLCU, H. Risk yönetimi açısından Türk sigorta sisteminin Avrupa Birliği'ne uyum yeteneği" M.Ü. Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, **Doktora Tezi**, İstanbul 2005.

YARARLANILAN ELEKTRONİK YAYINLAR

AVCIOĞLU, Ş., Türk Sigorta Sektöründe Yükümlülük Karşılama Yeterliliği. T.C. Başbakanlık. Hazine Müsteşarlığı, Sigortacılık Genel Müdürlüğü <http://www.tsrbs.org.tr/nr/rdonlyres/c4f65668-24d0-4a6a-a9bc-7CCCB371B954/1062/Suleavcioglu.ppt> (13 Mayıs 2008).

http://www.millireasurans.com.tr/dergi/SAYI_63.pdf (7 Şubat 2008).

<http://www.s-oksay.com/econet/downloads/ABSig.ppt> (22 Nisan 2008).

AVRUPA PARLAMENTOSU ve AVRUPA BİRLİĞİ KONSEY DİREKTİFLERİ

Avrupa Parlemantosunu ve Avrupa Birliği Konsey Direktifleri, 2002/83/EC.

Avrupa Parlemantosunu ve Avrupa Birliği Konsey Direktifleri, 2002/13/EC.

2002/12/EC sayılı ve 5 Mart 2002 tarihli direktif ile değiştirilen şekli.